
Мектеп миссиясы:

Мектептин миссиясы : №16 Ж.Турусбеков атындагы жалпы билим берүүчү мектеби. Биздин мектептен Коммунизм айылынын бардык окуучулары билим алышат. Окуучулардын чыгармачылык жөндөмүн өнүктүрүүгө багытталган системабыз иштелип чыккан. Педагогдор жана окуучулар системалуу түрдө өзүн-өзү өнүктүрүүнүн үстүндө иштешет. Мектепти өнүктүрүүдө ата –энелер коомчулук менен тыгыз байланышта болуп, азыркы жашоодо өз ордун таба билген коомчулуктун керегине жараган интеллектуалдуу инсанды тарбиялоо максатында билим берип жатабыз. Жалал-Абад областынын провайдерлери менен жаңы технологияга негизделген жалпы билим берүүчү мектептеринин бардык кызматкерлери менен профессионалдык билим деңгээлибизди жогорулатууга мүмкүнчүлүктөрүбүз бар. Алдынкы иш тажрыйбаны пайдалануу менен окуучуларга заманбап сапаттуу билим, тарбия берүү жана ата-энелер менен тыгыз байланышта иштеп, окутуунун интерактивдүү усулдарын колдонуу менен Кыргыз Республикасынын салттарын, маданиятын терең сыйлаган, аны баалоого жөндөмдүүлүгү бар, жашоодо өз ордун таба алган инсандарды тарбиялоо.

2012-2020-ЖЫЛДАРГА КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА БИЛИМ БЕРҮҮНҮ ӨНҮКТҮРҮҮ СТРАТЕГИЯСЫ

Мазмуну

I. Киришүү	2
II. 2020-жылы билим берүү системасы	2
1. 2020-жылы билим берүүнүн көрүнүшү	2
2. 2020-жылга карата билим берүү системасынын милдеттери	3
3. 2012-2020-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясын ишке ашыруунун жалпы принциптери	3
4. 2020-жылы билим берүү системасынын түзүмү	4
III. Чакан секторлор боюнча стратегиялар	6
1. Мектепке чейинки билим берүү	6
2. Мектепте билим берүү жана мугалимдердин квалификациясы	8
3. Баштапкы кесиптик билим берүү	18
4. Кесиптик орто билим берүү	22
5. Кесиптик жогорку билим берүү	25
6. Чоң кишилер үчүн билим берүү жана формалдык эмес билим берүү	29
IV. Билим берүүдө башкаруу, мониторинг жүргүзүү жана стратегиялык пландоо	33

V.	2012-2020-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясына мониторинг жүргүзүү жана баалоо	39
VI.	Күтүлүүчү натыйжалар	41
VII.	Коркунучтар жана тобокелдиктер	43
VIII.	Кыскартуулардын тизмеси	43

I. Киришүү

2012-2020-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясы (мындан ары – БӨС 2020) өлкөнүн келечегин көрө билүүгө жана өнүгүү максаттарына негизделген, ошондой эле “Миң жылдыктын өнүгүү максаттарына” жана “Бардыгы үчүн билим берүү” глобалдык программалардын максаттарына жетишүүгө багытталган.

Билим берүү чөйрөсүндө аткаруу бийлигинин ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары тарабынан 2012-2020-жылдар мезгилинде Кыргыз Республикасында билим берүү сапатын жогорулатууга чакырылган жалпы улуттук чараларды системалуу ишке ашырууда БӨС 2020да бекитилген артыкчылыктардын негизинде билим берүү саясаты түзүлөт.

Донордук жардамдарды координациялоо, бирин-бири толуктаган инвестициялар билим берүү секторун андан ары кайрадан түзүү үчүн негиз болуп берет.

БӨС 2020 Кыргызстанда билим берүү секторуна тышкы финансылык жардам берүүнү эске алуу менен иштелип чыкты, ал Париж декларациясынын принциптерин жана Аккр иш-аракеттер тартибин сактоого негизденген, аларга ылайык донордук колдоонун бардык түрү, анын ичинде SWAP, адам укуктарын сактоого жана аялдар менен эркектер үчүн бирдей мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылууга көмөктөшүүнү эске алуу менен көрсөтүлөт.

БӨС 2020ны ишке ашыруу Кыргыз Республикасында бюджетти божомолдоонун үч жылдык принциптерине ылайык үч жылдык мезгилге эсептелген: 1- этап: 2012-2014-ж., 2-этап: 2015-2017-ж., 3-этап: 2018-2020-ж.

II. 2020-жылы билим берүү системасы

1. 2020-жылы билим берүүнүн көрүнүшү

2020-жылга Кыргыз Республикасында билим берүүнүн сапаты кыйла жогорулап, өлкөнүн социалдык, саясий жана экономикалык өнүгүүсүнүн азыркы деңгээлине жооп берген билим берилет, сапаттуу билим алууга бирдей мүмкүнчүлүктөр түзүлөт.

БӨС 2020ны ишке ашыруу төмөнкүдөй сапат-касиеттерге ээ болгон жарандарды даярдап чыгарган билим берүү системасын түзүүнү камсыз кылат:

1) коммуникативдик чоң тажрыйбасы бар;

2) көз каранды болбой өзүнчө аракеттенген, өз оюн ачык айта алган, чыгармачыл жана инновациялык иш жөндөмү бар;

3) адам укуктарынын жана эркиндиктеринин, гендердик теңчиликтин баалуулуктарын бөлө билген, маданий, этностук жана саясий көп түрдүүлүктү урматтаган;

4) турмушта жана эмгек рыногунда ийгиликтүү иштеп жашоого жардам берген жалпы жана адистештирилген билимге жана ыкмаларга ээ болгон.

2020-жылдын билим берүү системасы Кыргызстандын социалдык жана саясий өнүгүүдө алга сүрөгөн башкы булак болуп, аймактык жана эл аралык процесстерде анын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн камсыз кылат.

Системалык өзгөрүүлөр адамдык ресурстарды натыйжалуу башкаруунун негизинде билим берүүнүн сапатын жогорулатуу, кызмат көрсөтүүлөрдүн провайдерлеринин администрациялык жана финансылык автономиясы бир эле учурда жогорулаганда тармактык кызмат көрсөтүүлөрдү сатуу системасын өзгөртүү, маалыматты топтоонун жана талдоо, мониторинг жүргүзүүнүн жана баалоонун заманбап технологияларын колдонуу менен натыйжалуу стратегиялык башкаруу аркылуу камсыз кылынат.

2. 2020-жылга карата билим берүү системасынын милдеттери

1) Өнүктүрүү жана окутуу программалары менен мектеп жашына чейинки балдардын көпчүлүгүн камтуу;

2) Курагына, жынысына, этностук, диндик белгилерине, жашаган жерине, акыл-эс жана дене бой өнүгүүсүнө, социалдык-экономикалык статусуна ж.б. карабастан, сапаттуу негизги жалпы жана жалпы орто билим алууга мүмкүнчүлүк берүү;

3) Орто мектептерде (10 жана 11-класстардын) профилдик жогорку баскычка өтүү жана негизги жалпы билим алган ар бир окуучуга адистикти тандоо мүмкүнчүлүгүн түзүү;

4) Эмгек рыногунун азыркы талаптарына жана жеке керектөөлөрдү жана кызыкчылыктарды канааттандырууда калктын суроо-талаптарына ылайык эмгек көндүмдөрүн өнүктүрүү;

5) Өмүр бою үзгүлтүксүз билим алуу үчүн шарттарды түзүү;

6) Билим берүү системасынын бардык деңгээлдеринде социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү жана билим берүү процессине жумуш берүүчүлөрдүн активдүү катышуусу;

7) Билим алууга, күтүлбөгөн кырдаалдарда багыт алууга жана маалыматка талдоо жүргүзүүнүн; коммуникациялык жөндөмдүүлүктүн; аналитикалык тажрыйбанын жана сынчыл ой жүгүртүүнүн негизинде чечим кабыл алууну калыптандырууга багытталган окутууга компетенттүү ыкманы киргизүү;

8) Кредиттик окутуу системасына өтүү, ал студенттердин ийкемдүү жана мобилдүү кылып, жогорку окуу жайында окуу менен катар иштөөгө мүмкүнчүлүк берет (Болон жана Лиссабон макулдашууларынын жоболоруна ылайык);

9) Көп тилдүү билим берүү чөйрөсүндө маданий жана тилдик көп түрдүүлүк менен сабырдуулукту сактоо;

10) Билим берүү секторун көп каналдуу каржылоону колдоо жана финансылык ресурстарды адилет бөлүштүрүү;

11) Билим берүү секторунда маалыматтарды топтоо жана талдоо жүргүзүү технологияларына негизделген, анын ичинде гендердик дезагрегирилген статистикалык маалыматтардын негизинде, стратегиялык пландаштыруу жана башкаруу системасын түзүү;

12) Натыйжалуу кадрдык саясат. Билим берүү системасын системалык түрдө жакшыртуу үчүн мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасын киргизүү.

3. БӨС 2020ны ишке ашыруунун жалпы принциптери

Артыкчылыктарга басым жасоо: БӨС 2020 билим берүү секторундагы реформанын алкагында бардык демилгелерди камтууга умтулбайт, ал билим берүү системасынын бардык деңгээлинде үч негизги артыкчылыкты көрсөтөт:

- билим берүүнү башкаруу;

- билим берүүнү каржылоо;

- билим берүү системасына мониторинг жүргүзүү жана баалоо.

Саясатка жана аны практикалык жактан ишке ашырууга эки эселенген басым жасалат: БӨС 2020да каралган чаралардын баары эле жаңы эмес. Алардын кээ бирлери мурда жактырылган, бирок практика жүзүнө толугу менен ишке ашкан эмес, мисалы, жан башына каржылоону ишке киргизүү,

бакалаврды жана магистрди даярдоо программаларын киргизүү ж.б. Башталган реформаларды системалык түрдө аткаруу билим берүүнүн сапатын жогорулатуунун зарыл шарты болуп эсептелет.

Фундаменталдык жана этаптык реформалардын айкалышы: БӨС 2020 фундаменталдык реформаларга басым жасайт, бирок ошол эле учурда этап-этапка бөлүнгөн зарыл өзгөрүүлөрдү да эске алат. Фундаменталдык реформалардын мисалы катары билим берүүнүн бардык секторун кучагына алган өзгөрүүлөрдү, ошондой эле мектепке даярдоону, 10-11-класстарда кесипке багыт берип окутууну жана окутуучулардын даярдыгы жана квалификациясы менен болгон көйгөйлөрдү натыйжалуу чечүүнү көздөгөн комплекстүү стратегияны белгилеп кетсек болот.

Минималдуу отчеттуулук менен максималдуу жөнгө салуудан жогорку отчеттуулук менен минималдуу жөнгө салууга өтүү: билим берүүнүн азыркы системасын максималдуу жөнгө салуу жана начар отчеттуулук менен мүнөздөсө болот. БӨС 2020 башкача мамилени киргизет – жыйынтыкка так мониторинг жүргүзүүдө жана баалоодо процессти минималдуу жөнгө салуу. Мисалы, билим берүү системасынын маанилүү стадиялары болгон 4-9 жана 11-класстарды аяктагандан кийин, мектепте алган билимге менен компетенттүүлүктөргө мониторинг жүргүзүү жана билим берүү сапатын жогорулатуу максатында стандартташтырылган тесттер киргизилет. Бул өзгөртүү мектептеги демилгелерге дем берип, билим берүүнүн сапатын акырындап жогорулатууга кепилдик берет.

Натыйжалуу эмес методдорду алмаштыруу: БӨС 2020 азыркы учурда колдонулуп жаткан майнапсыз тажрыйбалар менен методдорду аныктап көрсөтүп, алардын ордуна кыйла натыйжалуу болгон чараларды ишке ашырууга зарыл болгон финансылык ресурстарды жана башкаруу потенциалын таап берет.

Каржылоонун аралаш модели: БӨС 2020 билим берүүдөгү кызмат көрсөтүүлөрдү мамлекеттик бюджеттен толугу менен каржылана тургандарга жана аралаш каржылоо моделин колдоно тургандарга бөлүштүрөт. Алсак, мектепке даярдоо программалары боюнча мектепке чейинки уюмдарга барбаган балдарды окутуу жана 1-11-класстарда окутуу толугу менен мамлекеттин бюджетинен каржыланышы керек, ал эми мектепке чейинки (3-5 жаштагылар үчүн), кесиптик жана жогорку билим берүү каржылоонун аралаш булагын пайдаланышы керек.

Социалдык адилеттүүлүк: БӨС 2020 мамлекеттик каржылоонун мүмкүнчүлүктөрү чектелген шартта билим берүү системасынын бардык деңгээлинде жарандардын аялуу тобуна социалдык колдоо көрсөтүү системасын өзгөртүп, баарына эле бериле бербей, даректүү түрдө жүргүзүлүшүн карайт.

4. 2020-жылы билим берүү системасынын түзүмү

2020-жылга билим берүү системасында төмөнкүдөй жаңы нерселер болот:

- 1) мектепке чейинки уюмдарга барбаган балдар үчүн мектепке даярдоону киргизүү;
- 2) ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген балдар үчүн адистештирилген мектептерди сактоо менен билим берүүнүн бардык деңгээлинде инклюзивдүү билим берүүнү интеграциялоо;
- 3) 10-11-класстарда кесипке багыт берип окутуу;
- 4) кесиптик билим берүүнүн көп деңгээлдүү даярдоо программаларын киргизүү.

1-сүрөт

2020-жылы Кыргыз Республикасынын билим берүү системасынын түзүмү

Чоң кишилерге билим берүү	курагы	класс		
	26		ЖОЖдон кийинки кесиптик билим берүү (изилдөөчүлүк, аспирантура, адъюнктура жана докторантура)	Кошумча кесиптик билим берүү (кесиптик билими бар адамдар үчүн)
	25			
	24		Кесиптик жогорку билим берүү (магистратура)	Чоң кишилерге формалдуу эмес билим берүү – курстар, анын ичинде өсүп-өркүндөө максатында
	23			
	22			Кесиптик жогорку билим берүү

	21			Кесиптик жогорку билим берүү (бакалавриат)	(специалитет – белгиленген бир адистиктер үчүн)	9 жана 11-класстардын базасында кесиптик орто билим берүү
	20					
	19					
	18					
	17	11	9 жана 11-класстардын базасында кесиптик баштапкы билим берүү	Жалпы орто билим берүү (жалпы билим берүү жана профилдик класстар)		
	16	10				
Милдеттүү билим берүү	15	9	Негизги жалпы билим берүү			
	14	8				
	13	7				
	12	6				
	11	5				
	10	4				
	9	3				
	8	2				
	7	1	Жалпы баштапкы билим берүү			
	6	0				
	5		Мектепке чейинки билим берүү			
	4					
	3					
	2					
	2					

Жалпы орто билим берүү
(жалпы билим берүү жана профилдик класстар)

9 жана 11-класстардын базасында кесиптик баштапкы билим берүү

Кесиптик жогорку билим берүү (бакалавриат)

(специалитет – белгиленген бир адистиктер үчүн)

9 жана 11-класстардын базасында кесиптик орто билим берүү

Кечки класстар жана мектептер (жаш курагы чектелбестен)

Ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген балдар үчүн атайын мектептер (акыл-эси толуктар)

Ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген балдар үчүн атайын мектептер (акыл-эси жетишпеген)

Мектепке чейинки билим берүү уюмдарына барбаган балдарды мектепке даярдоо

	0,6-1		

III. Чакан секторлор боюнча стратегиялар

1. Мектепке чейинки билим берүү

Кырдаалга талдоо жүргүзүү

2007-2011-жылдары мектепке чейинки билим берүү чөйрөсүндөгү ишти жөнгө салуучу негизги документтер – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2007-жылдын 16-январындагы №17 “Кыргыз Республикасынын “Мектепке чейинки билим берүү жана балдарды кароо” боюнча мамлекеттик стандартын бекитүү жөнүндө” токтому менен кабыл алынган Кыргыз Республикасынын “Мектепке чейинки билим берүү жана балдарды кароо” боюнча мамлекеттик стандарты, Кыргыз Республикасынын “Мектепке чейинки билим берүү жөнүндө” Мыйзамы.

Мектепке даярдоонун 100 сааттык программасы киргизилди, бул программа менен окутуу жыл сайын орто эсеп менен 10 000 балага көбөйүүдө. (2006-жылы – 40 000 бала, 2010-жылы – 70 436 бала, 2011-жылы – 75 000 бала).

2011-жылдын мартынан баштап окуу планын оптималдаштыруудан бошогон каражаттардын эсебинен мектепке милдеттүү даярдоонун 240 сааттык программасы мектепке чейинки уюмдарга барбаган балдар үчүн иштеп жатат.

Мектепке чейинки билим берүүнүн мүмкүнчүлүгүн жакшыртуу максатында мектепке чейинки балдар мекемелеринин санын көбөйтүүгө негизинен эл аралык долбоорлордун эсебинен басым жасалууда (АӨБ, ЮНИСЕФ, Ага-Хан фонду, Каталитикалык фонд), алар тарабынан бул максатка 318, 0 млн сомдон ашык каражат жумшалды. Эгерде 2008-жылы 488 мамлекеттик бала бакчада 62,1 миң бала жана контингенти 10 миң баланы түзгөн 214 альтернативдик мектепке чейинки уюмдар болсо, ал эми 2010-жылдын августунда 594 мектепке чейинки уюмдар иштеп, андагы балдардын саны 76 миңге чыкты жана 279 мектепке чейинки альтернативдик уюм болуп, андагы көрсөткүч 12 миң баланы түзгөн. Ошентип, 2007-2010-жылдары мектепке чейинки билим берүүнүн бардык түрлөрүндө окуган балдардын саны өлкө боюнча 7 пайыздан 13,4 пайызга өстү.

2010-жылы донорлордун каражатына түзүлгөн мектепке чейинки альтернативдик уюмдарды айыл өкмөтүнүн балансына өткөрүү процесси башталды, бул алардын туруктуу иштешине мүмкүнчүлүк берет. Мындан тышкары, мыйзамга ылайык жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары мектепке чейинки жаштагы балдарды тарбиялап жаткан үй-бүлөлөргө усулдук, диагностикалык жана консультациялык жардам уюштуруп, координациялашы керек.

Мектепке чейинки билим берүүнү өнүктүрүүгө жана жарым-жартылай башталгыч мектепти өнүктүрүүгө Каталитикалык фонддун гранты “FTI-1 – БУБдун максаттарына ыкчам жетүү демилгеси” деп аталган долбоор түрүндө жумшалып жатат.

Пилоттук облустарда мектепке чейинки билим берүү уюмдары (МБУ) жана башталгыч класстарды окуткан мектептер окуу чөйрөсүн жакшыртуу үчүн жабдууларды (окуу материалдарынан ашкана жана жатакана аспаптарына чейин), оюн материалдарын, балдардын жаш курагына жараша атайын адабияттарды алышты. Башталгыч мектептерде ысык тамак менен камсыз кылуу уюштурулду. Коомчулук менен ата-энелерге баланын эрте өнүгүүсүнүн маанилүүлүгү тууралуу түшүндүрүү боюнча чоң иш чаралар өткөрүлдү. Мектепке чейинки жана баштапкы билим берүү уюмдарынын педагогикалык кадрларынын квалификациясын жогорулатуу; пилоттук мектептердин материалдык-техникалык базасын жаңыртуу, ошондой эле инвестициондук долбоорлорду ишке ашыруу жана мониторинг жүргүзүү жана иштин натыйжаларын баалоо бөлүгүндө башкаруучуларды окутуу жүргүзүлдү.

АӨБдун “Кенже курактагы балдардын жамаат деңгээлинде өнүгүүсү” долбоору боюнча окууга 39 700 ата-эне катышты.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен бирдикте ЮНИСЕФдин колдоосунда Баткен, Талас жана Ысык-Көл облустарында 8 000 үй-бүлөгө мастер-класс сабактары өткөрүлдү.

“FTI-2 – БУБдун максаттарына ыкчам жетүү” долбоорунун дизайны иштелип чыгып, ал мектепке даярдоонун милдеттүү программасын сапаттуу киргизүүнү колдоого багытталат.

Ошону менен бирге мектепке чейинки билим берүүнүн актуалдуу проблемаларынын ичинен төмөнкүлөрдү белгилеп кетүү зарыл:

1. Мектепке чейинки билим берүүнүн көп жерлерге жетпегендиги. Азыркы учурда өлкөдө 3-6-жаштагы балдардын 13,4% гана мектепке чейинки билим берүүдө камтылган. Мисалы, Казакстан Республикасында мектепке чейинки билим берүүгө балдар 45 %, Украинада – 49%, Россияда – 58%, ал эми Беларус Республикасында – 100% камтылган.

2. Мектепке чейинки курактагы балдардын мектепке даярдоо программаларын өткөн балдарга салыштырмалуу башталгыч мектепке окууга даярдыгынын жетишсиздигинен тең баштоого мүмкүнчүлүк болбой калып жатат. Педагогикалык мониторинг жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча ушундай даярдыкка ээ болбогон биринчи класстын окуучуларынын 80%ы мектептин программасын өздөштүрүүдө жетишпегендикти көрсөтүүдө.

3. Мектепке чейинки билим берүү уюмдарынын өнүгүүсүнө ресурстардын чектелгендиги. 2005-жылы мектепке чейинки билим берүүгө мамлекеттик бюджеттин чыгашасы 304,1 млн сомду түзгөн, анын ичинен бюджеттик каражаттар – 232,1 млн. сом, 2008- жылы – 703,7 млн сом, анын ичинен бюджеттик каражаттар – 559,9 млн. сом, 2010-жылы – 1038,1 млн сом, анын ичинен бюджеттик каражаттар – 816,4 млн. сом. Чыгашанын көп бөлүгү эмгек акы төлөөгө жумшалат (45%). 2010-жылы мамлекет чыгашанын 78%ын, ата-энелер болсо 22%ын жапкан. Чыгашалар көбөйгөндүгүнө карабастан, алар тамактандырууга, медициналык тейлөөгө жана баланын кичине кезинде өнүгүүсү үчүн зарыл болгон башка иш-чараларга жетпейт.

4. Мектепке чейинки билим берүү уюмдарында билим берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатынын проблемасы. 2006-жылы мектепке чейинки билим берүү уюмдарынын педагогикалык кызматкерлеринин 52%ынын гана жогорку билими болгон. Мектепке чейинки билим берүүдө иштеп жаткан кызматкерлердин квалификациясын жогорулатуу системалык негизге коюлган эмес.

5. Мектепке чейинки жана башталгыч мектепте билим берүү программаларынын уланмалуулугу проблемасы. Бүгүнкү күндө мектепке чейинки билим берүү уюмдарында башталгыч мектептин 1-классынын программасын кайталоо байкалууда. МБУда жана башталгыч мектепте программалардын уланмалуулугу боюнча концепцияны иштеп чыгуу зарыл.

Саясаттын артыкчылыктуу багыттары

1. Мектепке чейинки билим берүү уюмдар тармагынын иштешин ченемдик укуктук камсыз кылуу;
2. Мектепке чейинки билим берүү уюмдарын жабдуу;
3. Балдардын эрте жетилиши жана мектепке чейинки даярдоонун маанилүүлүгү жөнүндө калкка маалымат берүү;
4. Мектепке чейинки билим берүү уюмдарынын тармагын колдоо жана кеңейтүү;
5. Мектепке чейинки билим берүүнүн колдо бар альтернативдүү моделдери жана 3-5 жаштагы балдар үчүн программалар менен камтууну кеңейтүү;
6. Бүткүл өлкө боюнча мектепке чейинки курактагы балдарды мектепке даярдоо боюнча программаларын киргизүү (мектепке чейин билим алууга катышпаган балдар үчүн);
7. Мектепке чейинки билим берүү жана мектепке даярдоо программасын ишке ашыруу үчүн кадрларды даярдоо жана кайра даярдоо;
8. Мектепке чейинки билим берүү жана мектепке даярдоо боюнча кызмат көрсөтүүгө талдоо жүргүзүү, анын ичинде мектепке чейинки билим берүү уюмунун кызматкерлеринин ишинин натыйжалуулугун баалоо системасын киргизүү.

Мектепке чейинки билим берүү: башкы индикаторлор

№	Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөттүү көрсөткүч (2011-ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)
1.	Камтуу (3-5 жаштагылар)	13%	15%	20%
2.	Тиби/мектепке даярдоо программасынын узактыгы боюнча камтуу	80%	40%	40%
	100 сааттык программа	40%	—	—
	240 сааттык программа	20%	40%	60%
3.	Мектепке чейинки билим берүүнү мамлекеттик каржылоо (билим берүүгө кеткен жалпы чыгашадан %)	6%	Аныктоо керек	Аныктоо керек
4.	Мектепке чейинки билим берүү мекемелеринин саны	873	909	1200
	Мамлекеттик	569	570	575
	Коомчулук базасында	279	304	550
	Менчик	25	35	75
5.	Менчик жана коомчулук базасында мектепке чейинки	34,8%	37,2%	52%

билим берүү уюмдарынын үлүшү			

2. Мектепте билим берүү жана мугалимдердин квалификациясы

Кырдаалга талдоо жүргүзүү

2011-жылы Кыргызстанда 2 197 жалпы билим берүү уюму иштеген, аларда 1 млн. 18 миң окуучу болгон (алардын ичинен 54 менчик же болбосо менчик-мамлекеттик мектеп 12 миң баланы камтыган).

Мектепте билим берүү деңгээлинде биринчи кезекте чечилүүчү маанилүү маселе болуп **компетенттүүлүк мамилени эске алуу менен жана тиешелүү билим берүү чөйрөсү бар жаңы билим берүү мазмунун түзүү** саналат.

Бул процесстин зарылдыгы PISA (Programme for International Student Assessment) эл аралык абройлуу изилдөөсүндө Кыргыз Республикасынын өтө төмөн көрсөткүчтөрү менен шартталган, аталган изилдөө 15-16 жаштагы окуучулардын математикалык сабаттуулугун, окуу жана табият таануудагы жетишкендиктерин баалоо боюнча эл аралык программа болуп саналат.

Кыргызстан 2006-жылы жана 2009-жылы өткөрүлгөн эки изилдөөгө катышкан. Катышуунун максаты дүйнө жүзүндөгү жана Кыргызстандагы билим берүү процессинин ылдамдыгын салыштырып көрүү болчу.

“PISA-2006” программасынын жыйынтыгы боюнча бюджеттин финансылык мүмкүнчүлүктөрүнө жана донордук салымдарга жараша югн бир кадамдар жасалган.

2006-жылдан тартып жыл сайын республикалык бюджеттен окуу китептерин чыгарууга, мектептерди утурумдук оңдоого, жабдыктарды, компьютерлерди сатып алууга, 1-4-класстын окуучулары үчүн тамактанууну уюштурууга каражаттар бөлүнүп турат.

Дүйнөлүк банктын, Азия өнүктүрүү банкынын, Каталитикалык фонддун, Япониянын жакырчылыкты жоюу боюнча фондунун колдоосу аркасында ишке ашып жаткан долбоорлордун каражаттары билим берүүнүн мазмунун реформалоого, билим берүүнү башкаруу жана каржылоо системасын өзгөртүүгө, окуучулардын жетишкендиктерин баалоо системасын модернизациялоого, окутууда жакшы ийгиликтерге жетишкен мугалимдерге жана мектептерге

шыктандыруу системасын түзүүгө, лабораториялык, компьютердик, лингафондук жабдуулар менен камсыз кылууга, билим берүү объекттерин оңдоого жана курууга, тамактандыруу программасын колдоого жана ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген балдар үчүн окуу чөйрөсүн түзүүгө жумшалды.

PISA-2009га талдоо жүргүзүү мектептерди реформалоо туура багытта жүрүп жаткандыгын көрсөттү, бул 2006-жыл менен салыштырганда көрсөткүчтөрдүн айрым деңгээлде жакшырып калганынан билинет. Алсак, окуу боюнча жыйынтыктар 5 %га, математика боюнча жыйынтыктар - 3%га жана табигый илимдер боюнча жыйынтыктар дээрлик 5 %га жакшырды. Ошону менен катар Кыргызстан коңшу мамлекеттерди алдыга кое берип, 65 өлкөнүн ичинен эң арткы орунда калды. Россия 43-орунга, Казакстан 59-орунга, Азербайжан 64-орунга чыкты.

2010-жылы Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюму (ЭКӨУ) PISA-2009 изилдөөсүнө катышкан өлкөлөрдүн жыйынтыгына талдоо жүргүзүп, окуучулардын көрсөткөн жыйынтыктарына төмөнкү факторлор таасир этээрин көрсөттү:

1) ИДПнын калктын жан башына деңгээли (изилдөөгө катышкан 65 мамлекеттин ичинен Кыргызстанда эң төмөн 1 994 АКШ доллары, биринчи орунду алган Кытайда – 5 340 доллар).

2) Абсолюттук эсептөө 6 жаштан 15 жашка чейинки курактагы бир окуучуга чыгымдар. (Кыргызстандын бул чыгымдар дагы изилдөөгө катышкан мамлекеттердин ичинен эң төмөн, болжол менен 3 миң доллар. Ал эми Россияда – 17,5 миң доллар).

3) Мектепке чейинки даярдоо. 15 жаштагы окуучулардын арасында мурда бала бакчага баргандардын билим деңгээли жогору. (Кыргызстанда мектепке чейинки билим берүү менен камтуу да эң эле төмөн – 13,8%).

4) Мугалимдердин жетишпегендиги, окуу китептеринин жетишсиздиги жана инфраструктура менен болгон проблемалар. Ушул бардык позициялар боюнча Кыргызстанда 65 өлкөнүн ичинен индекстер эң жогорку.

5) Мугалимдин эмгек акысынын өлчөмү. Мугалимдин эмгек акысына инвестиция жумшаган өлкөлөр билим берүүнүн сапаты жана калкынын сабаттуулугу боюнча эң жогорку көрсөткүчтөргө ээ.

Башкача айтканда, **PISA изилдөөсүнүн жыйынтыгы** – бул окуучулардын жетишкендиктерин гана баалоо эмес, бул өлкөнүн билим берүүнү өнүктүрүүгө канча каражат жумшап, кандай камкордук көрүп жатканына да берилген баа болуп эсептелет.

Компетенттүү мамилени эске алуу менен билим берүүнүн жаңы мазмунун түзүүнүн алкагында 2009-жылы Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин 2009-жылдын 21-декабрындагы №1114/1 “Кыргыз Республикасынын жалпы орто билим берүүсүнүн Алкактык улуттук куррикулумун кабыл алуу жөнүндө” буйругу менен **Кыргыз Республикасынын жалпы орто билим берүүсүнүн Алкактык улуттук стандарты (куррикулуму)** бекитилген. Ал билим берүү системасын өнүктүрүү үчүн стратегиялык мааниге ээ, анткени мектептеги билим берүү системасында компетенттүү мамилени бекемдеген жана анын ишин “натыйжага” эсептелген режимге которгон жаңы типтеги стандарт болуп эсептелет.

1-4-класстар үчүн тармактык деңгээлдеги предметтик стандарттардын (куррикулумдардын) долбоорлору иштелип чыккан жана жактырылган. 5-9-класстар үчүн предметтик стандарттардын (куррикулумдардын) долбоорлору иштелип чыкты. 10-11-класстар үчүн предметтик стандарттардын (куррикулумдардын) долбоорлору эки деңгээлде: базалык жана профилдик болуп иштелип жатат.

Жогорку мектеп үчүн предметтик стандарттарды (куррикулумдарды) иштеп чыгуунун ченемдик базасы катары Кыргыз Республикасынын мектепте билим берүүсүнүн жогорку даражасында Профилдик билим берүү концепциясы болуп калды.

Бир эле учурда жан башына каржылоо режимине өтүп жаткан мектептер үчүн эксперименталдуу окуу планынын долбоору иштелип чыкты, ал боюнча 1-класстан 11-класска чейинки окуу жүктөмү 10 пайызга кыскарган, анын ичинде бир катар сабактар эки интеграциялык курска бириктирилди.

2009-2010-жылдары жаңы стандартты (куррикулумду) иштеп чыгуунун алкагында АӨБдүн долбоорунун эсебинен бардык региондордо 6 000 мектеп директору жана мугалими окуудан өттү, ошондой эле Кыргызстандын башталгыч класстарынын мугалимдери үчүн “Интерактивдүү окуу модулдары” иштелип чыкты. Алар www.teacher.kg сайтына жайгаштырылган. Мектептерде жаңы стандарттар (куррикулум) боюнча окутуу 1-класстын окуучулары үчүн 2011-2012 окуу жылында башталат.

Жалпы билим берүү уюмдарын **окуу китептери жана окутуу материалдары** менен камсыз кылуунун алкагында:

2008-жылы жалпы тиражы 810 000 нускадан турган 20 окуу китеби чыкты. 2009-2010-окуу жылында жалпы тиражы 2 079 575 нусканы түзгөн 47 окуу куралы чыкты.

Окутуу тили	кыргыз тили	орус тили	өзбек тили	тажик тили
2009-жылы тиражы	705 000 нуска		105 000 нуска	
Аталыштын саны	13		7	
2010-жылы тиражы	1 747 804 нуска	164 820 нуска	165 331 нуска	1 620 нуска
Аталыштын саны	26	5	11	5

2009-жылы республикадагы мектеп китепканалары өлкөнүн бюджетинен бөлүнгөн 10 млн. сомго көркөм маалымдама адабияттардын комплектин алды.

2011-жылы китеп чыгарууга республикалык бюджеттен 100 млн сом каржыланды.

ЖӨБ органдары жалпысынан айылдагы мектептердин окуу китептери менен камсыз болуу пайызын жогорулатуу менен айыл жергесиндеги аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн балдарын окуу китептери менен акысыз камсыз кылуу боюнча милдетти аткарышы зарыл. ЖӨБ органдары тарабынан мектептердин сурап билүү-маалыматтык жана усулдук адабияттарга жазылышына дээрлик каражат бөлүнүп берилбейт.

Мектептерди окуу жана усулдук адабияттар менен камсыз кылуу маселесин чечүүнүн бир жолу (башка финансылык булактар жок болсо) окуу китептеринин ижара фондун түзүү жана ал аркылуу жыйналган акча каражаттарын жаңы муундагы окуу китептерин иштеп чыгууга жана чыгарууга жумшоо.

Билим берүү процессинин натыйжаларын диагностикалоо жана контролдоо методдорун реформалоонун алкагында (Дүйнөлүк банктын “Айылдык билим берүү” долбоору) Ысык-Көл жана Талас облустарында формативдик (аралык) баалоо түрүндө окуучуларды баалоо системасы сыноодон өткөрүлүп, ишке киргизилди. Формативдик баалоо жана окуучуларга эсептелген окутуучулук методология боюнча мугалимдерге Колдонмо иштелип чыкты. Бүтүрүүчү экзамендин модели, жаңы тесттик тапшырмалар жана орто мектептин 11-классынан кийинки бүтүрүүчү экзамендерди сыноодон өткөрүү планы иштелип чыкты.

2007/8-жылдары жана 2008/9-окуу жылдары Ысык-Көл жана Талас облустарында мектептердин ишинин натыйжалуулугун башкаруу системасынын модели сыноодон өткөрүлгөн. Мектептер коомчулуктун проблемаларын чечүүгө багытталган чакан долбоорлорду иштеп чыгууга катышып жаткандыгын белгилеп кетүү маанилүү, бул **социалдык институт катары мектептин ролун күчөтүп, коомчулукту биргелешкен ишке тартууну камсыз кылат.**

2010-жылдан баштап абитуриенттер үчүн Жалпы республикалык тесттин предметтик багыттарына орчундуу көңүл бурулуп баштады.

Республиканын бүтүндөй аймагында мектептерде камкорчулар кеңешин түзүү билим берүүнү мамлекеттик-коомдук башкаруу жаатында чоң кадам болду.

Жан башына каржылоо ыкмасына өткөн мектептерде мектептик бюджетти пландаштыруу жана аткаруу боюнча коомдук угуулар өтүп жатат. Жан башына каржылоого республиканын мектептеринин (717 мектеп) үчтөн бир бөлүгү өткөрүлдү.

2011-жылдын январь айынан тартып педагогикалык кызматкерлердин эмгек акысы 30 %га жогорулады. Ошондой эле 2011-жылы билим берүү системасынын кызматкерлерине 2011-жылдын экинчи жарымынан баштап эмгек акы төлөө системасына реформа жүргүзүлдү.

2010-жылы педагогикалык стаж үчүн 2003-2007-жылдардын үстөк акыларын төлөп берүү боюнча карыз толук төлөндү.

Мыйзамга ылайык жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары айыл жергесинде жаш адистерге дыйкан жана фермердик чарбалардын мүчөлөрү менен катар эле жер үлүштөрүнө, кыймылсыз мүлккө же башка мүлккө укук, чарба күтүүгө кызматтык маянанын он эсе өлчөмүндө бир жолку төлөнүүчү жөлөкпүл, жергиликтүү бюджеттин каражаттарынын эсебинен эмгек акысына дем берүү иретинде кошумча акча төлөө түрүндө материалдык жана чарбалык жактан колдоо көрсөтүүгө тийиш. Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан жер-жерлердеги мугалимдерди колдоо үчүн эч кандай шарттар түзүлбөй жатат. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 14-августундагы №530 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик региондук саясатынын концепциясын аткаруу боюнча Өкмөттүн Иш-аракеттер планынын аткарылышына мониторинг жүргүзүү “Мугалимдердин статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык жаш адистерге турак-жай алуу жана куруу үчүн үстөк пайызы жок кредит бөлүп берүү бир гана Нарын облусунун Ак-Талаа районунда аткарылып жатканын көрсөттү. Ал эми “Мугалимдин статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 8-беренесине ылайык педагогикалык кадрларга коммуналдык кызмат акыларын жана жол акысын төлөөдө жеңилдиктерди берүүнү камсыз кылуу” милдети республиканын 55 районунун ичинен 11инде гана аткарылууда. “Мугалимдердин статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 7-беренесине ылайык жер-жерлерде бекитүү максатында жаш адистерге бекиген жерден турак-жай куруу үчүн жер участогун бөлүп берүүнү камсыз кылуу” милдети Кыргызстандын 55 районунун ичинен 14үндө гана ишке ашырылып жатат.

Ар бир мугалимдин беш жыл сайын квалификациясын жогорулатуу зарылчылыгын караган билим берүү мыйзамына ылайык мугалимдер үчүн квалификацияны жогорулатуу курсуна иш сапарга чыгымдарды төлөөгө жергиликтүү бюджетте атайын каражат каралышы керек. Мунун баары мектептердеги мугалимдин тартыштыгынын курчтугун азайтууга, өзгөчө жаш адистерди тартууга мүмкүндүк берет. Андан тышкары аймактарда китепкана, бейтапкана, билим берүү уюмдарын (бала бакча, мектеп) ачып, маалыматтык технологияларды (Интернет ж.б.) киргизүүнүн эсебинен социалдык инфраструктураны өнүктүрүү зарыл.

Бул социалдык пландан алганда абдан чоң мааниге ээ, анткени миграцияны басаңдатып, калктын көчпөй жашап иштешине өбөлгө түзөт.

Инклюзивдүү билим берүүнү өнүктүрүүнүн алкагында төмөнкү маалыматтарды көрсөтүп кетүү абзел. **2010-жылдын аягында** берилген маалыматтар боюнча өзгөчө муктаждыгы бар 10 356 бала жалпы билим берүү программасына тартылган. Алардын ичинен инклюзивдүү билим берүүнүн 635 жалпы билим берүү мектебинде мектеп курагындагы 3 670 бала жана мектепке чейинки курактагы 2 243 бала камтылган; 15 атайын жатак-мектепте 2 425 бала окуп жатат; 4 атайын жалпы билим берүү мектебинде 482 бала; ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген балдар үчүн 14 атайын бала бакчада – 1 536 бала окуп жатат.

Япониянын жакырчылыкты жоюу боюнча фонду (ЯЖЖФ) колдогон “Өзгөчө муктаж болгон балдардын үчүн сапаттуу негизги билим алууга мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу” долбоорун ишке ашыруунун алкагында Республикалык, ошондой эле региондук психологиялык-медициналык-педагогикалык консультациялар (ПМПК) атайын муктаж болгон балдарды изилдөө үчүн 89 657 сом суммасында материалдар жана жабдыктар менен камсыз болду, ал эми региондук ПМПКлардын кызматкерлери аталган категориядагы балдарды изилдөө методикасын үйрөнүштү.

Бир жылдын ичинде региондук жана Республикалык ПМПКлардын кызматкерлери тарабынан өзгөчө муктаж болгон 1 017 бала текшерилди. Мугалимдер жана ата-энелер өзгөчө муктаж болгон балдарды окутуу жана тарбиялоо боюнча кеңеш-сунуштарды алышты. ПМПКда 773 413 сом суммасында балдар үчүн атайын жабдуулар коюлду.

2010-жылы 35 жалпы билим берүү мектеби, 3 көмөкчү жатак-мектеп, ошондой эле 2 бала бакча өзгөчө муктаж болгон балдарды окутууну уюштуруу үчүн 1 468 991 сом суммасында атайын жабдуулар менен камсыз болду. Мындан тышкары, 1 615 695 сом суммасында окуу материалдарынын комплекти берилди. Мектептердин 38 ресурстук борбору 51 компьютер, ошондой эле үйүндө отуруп окуган балдар 19 компьютер алды, булардын суммасы 1 169 000 сом болду.

2007-2008-окуу жылында 38 мектепте 761 өзгөчө муктаж балдар окуп жаткан болсо, көрүлгөн чаралардын натыйжасында бул көрсөткүч 2010-2011-окуу жылында 1 008 балага жетти.

Балдардын жана өспүрүмдөрдүн сабактан сырткары учурдагы убактысын мазмундуу уюштуруу үчүн мектептен тышкаркы 133 мекеме иштейт, анда ар кандай ийримдерге 79,8 миң бала катышууда, алардын ичинде аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн да балдары бар. Бюджеттин тартыштыгы республиканын кээ бир аймактарында мектептен тышкары билим берүү системасын жабылышына алып келди, ошол себептүү мектептен тышкаркы билим берүүгө республикадагы окуучулардын 7,8 % гана тартылган. Мониторинг жүргүзүүнүн маалыматы боюнча мектептен тышкары билим берүү менен эң аз камтылган Нарын облусу (4,5 %) болуп саналат, ал эми көп камтылган Бишкек шаарында 20,7%ды түзөт.

Мектептен тышкары билим берүү уюмдарынын көп бөлүгү эски, жарактан чыккан мектептерде, бала бакчаларда, райондук билим берүү бөлүмдөрүндө жайгашкан, ал эми бир катар мектептен тышкары билим берүү уюмдарынын өзүнүн имараты да жок. Мунун баары жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан мектептен тышкаркы мекемелердин иштөөсүнө жеткиликтүү көңүл бурулбагандыгын көрсөтүп турат. Мектептен тышкаркы мекемелердин айрымдарына гана оңдоого жана материалдык-техникалык базаны чыңдоого каражат бөлүнөт.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары өздөрүнө бекитилген аймактагы мектепке чейинки курактагы балдардын санын каттоону дайыма эле так жүргүзбөйт. Ченемдик укуктук базага ылайык жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары мектеп жашындагы балдардын баарын милдеттүү окутуу боюнча чараларды көрүп, аз камсыз болгон жана ынтымаксыз үй-бүлөлөргө, ден соолугун мүмкүнчүлүгү чектелген балдарга, ошондой эле ата-энеси республикадан тышкары иштеп кеткен үй-бүлөлөргө өзгөчө мамиле жасоо менен аларды эсепке алуу боюнча бардык зарыл иштерди уюштурушу жана жүргүзүшү зарыл.

Аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн балдарын окутууда кандайдыр бир чектөөлөргө жол бербөө, ден соолугун мүмкүнчүлүгү чектелген балдарды окутуу, кароосуз калган балдарды көнүктүрүү жана аларды кайрадан мектеп чөйрөсүнө алып келүү үчүн болгон күч-аракетти жумшоо маанилүү. Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары чоң кишилер жана балдар үчүн кечки/сырттан/сменалык окуу мектептерин жана класстарын ачууну колго алышы керек.

Республикалык жана жергиликтүү бюджеттин, ошондой эле демөөрчүлөрдүн эсебинен мектептер, спорт залдар салынып, капиталдык оңдоолор жүргүзүлгөн. Жыл сайын республиканын бардык мектептеринде 100 млн сомго утурумдук оңдоо иштери жүргүзүлгөн.

Бирок тез курулууга тийиш мектептерди бүткөрүү жана артыкчылыктуу каржылоо проблемалары бар. Демографиялык божомолго жараша жана класстарды максималдуу толтуруудагы талаптарды сактоо зарылдыгын эске алганда (бир класста 30 окуучудан көп эмес) 102 416 окуучулук орунга эсептелген болжол менен 12,8 млрд. сом суммасына 420 мектеп куруу зарыл. Чатырларында, электр жабдуу, суу, жылуулук берүү системасында тез арада оңдоо иштерин жүргүзүүнү талап кылган, от казандары жана жылытуу жабдууларынын эскилиги жеткен мектептер да аз эмес. Бүгүнкү күндө 351 мектеп **капиталдык оңдоо** иштерин жүргүзүүгө муктаж, бул үчүн жергиликтүү бюджеттин эсебинен 530 млн. сом бөлүү зарыл.

Иштеп жаткан жана курулуп жаткан мектептерди, жатак мекемелерди окуу эмеректери менен жабдуу менен байланышкан олуттуу проблемалар бар. Бүгүнкү күндө мектептерди күтүү жана жабдуу негизги милдети болуп саналган жергиликтүү бюджетте окуу эмеректерин, жабдыктарды сатып алууга каражаттар каралбайт. Айрым райондордо жана айыл өкмөттөрүндө каражаттар бөлүнөт, бирок бул иш-аракеттер эпизоддук мүнөздө, өтө эле аз көлөмдө, ошол себептүү мектептерде эмеректер жана жабдуулар жаңыртылбай, эски бойдон калууда. Жалпысынан республикадагы мектептерди эмерек менен этап-этап боюнча жаңылоо керек. Жалпы керектөөнүн саны – мектеп партасынын 46 000 комплекти; 7 миң китеп текчеси; 6 миңден ашык стол жана 17 миң мугалимге отургуч, 6 миңге жакын класстык такта керек, буга 400 млн. сомдон ашык каражат талап кылынат.

Республиканын мектептеринин башталгыч класстагы окуучулары үчүн тамактанууну уюштурууга жыл сайын каражат бөлүнөт, бул аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн балдарын мектепте билим берүү менен камтууну жогорулатууга оң таасир этет. Бирок ошону менен катар мектеп окуучуларын тамактандырууну уюштурууда жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары ашканаларды эмеректер менен жабдууга, муздаткычтарды орнотууга, идиш-аяк менен камсыз кылууга жеткиликтүү көңүл бурбайт.

Мамлекеттик администрациялардын жетекчилери айыл өкмөттөрү менен бирдикте жергиликтүү бюджеттен каржыланган жалпы билим берүү уюмдарына суук түшкөнгө чейин **өз убагында жана сапаттуу отун жеткирип берүүнү** камсыз кылышы керек. Талдоо көрсөткөндөй, окуу жылы башталганга чейин отун менен камсыздоонун көлөмү жыл сайын керектөөнүн 12% гана түзөт.

Республикадагы мектептердин көпчүлүгүндө **имараттын жана курулманын, ошондой эле алардын жанындагы жер участкакторунун мамлекеттик катталгандыгы тууралуу актылары** жок, иштеп жаткан мектептердин имаратынын техникалык паспорттору жок. Мектептердин жер участкакторун жеке менчикке өткөрүү учурлары да көбөйүп кетти.

Мамлекеттик билим берүү уюмдарынын жер участкакторун, имараттарын жана курулмаларын өткөрүп берүүгө жана тартып алууга жол бербөө максатында жана “Кыймылсыз мүлккө жана аны менен болгон бүтүмдөрдү укуктарды мамлекеттик каттоо жөнүндө” жана “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары кыймылсыз мүлккө укуктарды каттоо боюнча органдарда жеке менчик укугун жана жер участкагун мөөнөтсүз пайдалануу укугун милдеттүү түрдө мамлекеттик каттоодон өткөрүшү зарыл.

Мектептеги билим берүүнүн актуалдуу проблемаларынын ичинен төмөнкүлөрдү белгилеп кетүү зарыл:

1) Билим берүү системасына салынган каражаттын көлөмү дайыма өсүп жаткандыгын белгилей кетсе болот. Алсак, 2008-жылы билим берүүгө кеткен бюджеттик чыгымдар 9 616,6 млн. сомду, 2009-жылы 11 498,4 млн. сомду, 2010-жылы - 12 473,3 млн сомду түздү. Бирок билим берүү системасына бюджеттен бөлүнүүчү каражаттар Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги аркылуу эмес, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги аркылуу айыл өкмөттөрүнө, андан ары мектептерге бөлүштүрүлөөрүн белгилей кетүү керек. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги аркылуу бюджет ведомстволук караштуу билим берүү уюмдарына гана бөлүнөт, бул билим берүүгө бөлүнгөн каражаттын болжол менен 9%ын же 2010-жылы бөлүнгөн 12,4 млрд. сомдун 1,1 млрд. сомун түзөт. Мектепте билим берүүнү каржылоонун азыркы учурдагы формасы каражатты чыгымдоонун сапатына мониторинг жүргүзүүгө жана контролдоого көп эле кыйынчылык туудурат. Андан тышкары, статистикага ылайык, Кыргызстанда билим берүүгө жумшалган чыгымдардын абсолюттук көбөйүшү билим берүү уюмдарынын мектеп китепканаларын, окуу жана компьютердик жабдууларды жаңыртууга, билим берүү технологиясын, инфраструктураны өнүктүрүүгө чыгымдарынын көбөйүшүнө алып келбейт, анткени бул максаттарга каражаттар болгону 14%ды түзөт, ал эми калган 86% эмгек акыга, Соцфондго чегерүүгө, коммуналдык тейлөөлөргө, тамактанууга жана башка иштерге жумшалат.

2) Каржылоо өз алдынча башкаруу органдары аркылуу жүргүзүлгөндүктөн, директорлор өздөрүнүн бюджетин билишпейт жана акчаны үнөмдөөгө жана каражаттарды сабаттуу башкарууга кызыкпайт. Ошентип билим берүүгө бөлүнгөн каражаттардын туруктуу көбөйүшү аны өнүктүрүүгө эмес, азыркы түзүмдүн гана чыгымдарына кетип жатат. Билим берүүнү мамлекеттик каржылоонун көлөмү жалпы жонунан өсүп жатканы менен бир окуучуга жумшалган чыгымдар заманбап билим берүү чөйрөсүн түзүүгө жетишсиз болуп келе жатат. Ошол эле учурда мамлекеттик каржылоонун төмөнкү деңгээли жеке менчик фонддордон толтурулууда. Алсак, үй чарбаларын изилдөө иштери көрсөткөндөй, орто мектептин чыгымдарынын чейрек бөлүгү окуучунун ата-энесинин эсебинен жабылат. Жалпысынан билим берүү уюмдарынын тармагы инвентаризациялоону жана тиешелүү оптималдаштырууну талап кылат.

3) Окуу программасынын жүгү ашыкча көп болуп, зарыл окуу компетенциясынын жетишпей жаткандыгына байланыштуу окуучулардын жетишүүсүнүн төмөндүгү. Кыргызстандагы мектептерде 10 жаштагы балдардын окуу жүктөмү 1 088 саатты түзсө, Россия Федерациясында – 893, көптөгөн алдыңкы өлкөлөрдө, мисалы Японияда 750 сааттын тегерегин түзөт. Башкача айтканда окуу жүктөмүнүн жогору болушу окуудагы жетишкендиктердин бийик көрсөткүчүн камсыз кылбайт, муну PISA изилдөөсүндө Кыргызстандын артта калганы да ырастап турат.

4) Географиялык жайгашуусуна жана окуган тилине байланыштуу билим берүүдө теңсиздик келип чыгып, бул окуучулардын окуудагы жетишкендиктерине таасир кылууда. Акыркы жылдардагы Жалпы республикалык тесттин (ЖРТ) жыйынтыктарына ылайык айыл мектептеринин окуучулары орто эсеп менен 107 баллдан алышса, шаар мектептеринин окуучулары орто эсеп менен 121,5 баллдан алышкан. Мектептер мугалимдердин квалификациясынын деңгээли боюнча да, ошондой эле окуу китептери, компьютер, Интернет сыяктуу ресурстардын туура эмес бөлүштүрүлгөндүгүнө байланыштуу да бири-биринен абдан айырмаланышат.

5) Окуучулардын жетишкендиктерин баалоо системасынын жетиле электиги. Билим берүү секторунда баалоонун жана сыйлыктардын мааниси төмөн түшүп кеткен. Окуучулар жана ата-энелер жетишкендиктеринин чыныгы деңгээли тууралуу маалыматты билишпейт. 2011-жылы республиканын

жалпы билим берүү уюмдарынын артыкчылык аттестатын алууга талапкер болгон 11-классты аяктаган 3 000ден ашык бүтүрүүчүнүн ичинен 95и гана Улуттук тестирлөө борбору өткөргөн сынакта эне тил, математика жана Кыргызстандын тарыхы сабактары боюнча тестти ийгиликтүү тапшырды.

6) Кадрлардын жетишпегендиги, орто мектептердеги мугалимдердин квалификациясы менен эмгек акысынын төмөндүгү. Педагогикалык адистикти окуп бүтүргөндөрдүн бештен бир бөлүгү гана мугалимдик кесипте иштеп калышууда. Педагогикалык адистиктеги студенттердин көпчүлүк бөлүгү бюджеттик каржылоого өткөндөн кийин башка адистикке өтүп кетишүүдө. Мектепке иштегени келгендердин 20%га жакыны биринчи жылы эле жумуш ордуларын таштап кетишүүдө. Мугалимдердин социалдык жактан корголбогону жана мугалимдик кесиптин баркы кетип жатканы мугалимдин эмгек акысынын өлкөдөгү орточо эмгек акыдан төмөн болуп жатканы менен түздөн-түз байланыштуу. Билим берүү системасынын мугалимдеринин ишин баалоонун заманбап системасынын жоктугу дагы окуучулардын жетишкендикеринин төмөндөшүнө алып келет.

7) Мектепке барбаган балдарды окууга тартуу, ааламдашуунун шартында талаптагыдай билим алуу үчүн окуу чөйрөсүн түзүүгө зарыл болгон окуу китептери, жабдуулар, Интернет ж.б.у.с. камсыз болуу менен байланышкан проблемалар бар.

Саясаттын артыкчылыктуу багыттары:

- 1) Жалпы билим берүү уюмдарынын тармактарынын стандарттарга ылайык иштөөсүн колдоо.
- 2) Компетенттүүлүк мамилени эске алуу менен билим берүүнүн мазмунун модернизациялоо.
- 3) Сабак окутууда жеке мамиле кылууну илгерилетүү.
- 4) Инклюзивдүү билим берүү.
- 5) Мектептерди окуу китептери менен камсыз кылуу.
- 6) Билим берүү процессинин натыйжаларын диагностикалоо жана контролдоо.
- 7) Көп маданияттуу жана көп тилдүү билим берүүнүн өнүгүүсүн камсыз кылуу
- 8) Мектептерде маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын (МКТ) инфраструктурасын өнүктүрүү үчүн шарттарды түзүү (камсыз кылуу жана тейлөөдөн баштап мугалимдердин квалификациясын жогорулатууга чейин). “100 инвестициялык интерактивдик мектептер – жыл сайын” инфраструктуралык долбоору.
- 9) Окуучулардын жетишүү деңгээлин системалуу түрдө жакшыртып жаткан мугалимдерди жана мектептерди колдоого алуу жана шыктандыруу.

10) Билим берүү уюмдарынын ишин өркүндөтүүгө кызыкдар түрдүү коомдук топтордун катышуу механизмдерин киргизүү жана өнүктүрүү.

11) Жалпы билим берүү уюмдарынын тармагын оптималдаштыруу, имараттарды инвентаризациялоо жана имараттар менен участкаларду мамлекеттик каттоону камсыз кылуу.

12) Мектептерди каржылоо системасын реформалоо.

13) Мугалимдердин квалификацияны жогорулатуу системасын реформалоо.

14) Ар бир педагогдун ишин баалоо системасын киргизүү.

15) Мугалимдерге эмгек акы төлөө системасын реформалоо.

2-таблица

Мектепте билим берүү: башкы индикаторлор

	Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөттүү көрсөткүч (2014- ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)
1.	Мектептерге “профили” боюнча 10-11-класстарга кабыл алынган окуучулардын пайызы	24%	24%	25-30%
2.	Орто билим берүү менен камтылышы			

	Жалпы кабыл алуу, 1-9-класстар	96%	98%	100%
	Так кабыл алуу, 1-4- класстар	88,4%	90%	95%
	Так кабыл алуу, 5-9- класстар	84,8%	90%	95%
3.	Ресурстарга ээ болуу			
	Бир окуучуга компьютерлердин санынын катышы, өлкө боюнча орто эсеп менен алганда	1/57	1/50	1/30
	Интернет бар мектептердин саны	2,4%	5%	20%
4.	Мектеп окуучуларын калыс баалоо (улуттук стандарттык тесттер)	0	11-класс, 9-класс (пилоттук сыноо)	11-класс, 9-класс, 4-класс (пилоттук сыноо)
5.	Мугалимдердин жетишсиздиги, мугалимдин квалификациясы жана эмгек акысы			

5a	Адистик диплому жана ПО 2 (педагогикалык окуу жайлар) диплому менен жумушка кирген бүтүрүүчүлөр пайызы	19,3%	40%	60%
5b	Педагогикалык окуу курсун улантууга калган студенттердин пайызы: - ПО 2 студенттери үчүн (ЖОЖго өтүштү); - ЖОЖдун педагогикалык факультетинин студенттери үчүн (магистратурада)	43% 63%	60% 75%	80% 90%
5c	Кесиптик биринчи иштеген жылы (мектепте) кеткендердин пайызы	20%	10%	5%
5d	37 жашка чейинки окутуучулардын пайызы	42,6%	48%	53%
5e	Контрактта окуган студенттер үчүн педагогикалык факультеттерге өтүү үчүн минималдуу баллдар	110, башкача айтканда бюджетте окуган студенттердин орточо баллынан 34 баллга аз	Бюджетте окуган студенттер үчүн орточо баллы менен тең	Бюджетте окуган студенттер үчүн орточо баллдан 30 баллга жогору

5f	Квалификацияны жогорулатуу курсуна мугалимдердин жыл сайын катышуусу	8%	20%	20%
5g	Мугалимдерди жана педагогдорду даярдоо программаларынын бүтүрүүчүлөрүнүн диплому (бакалавр, магистр, адистин диплому)	Бакалавр:1,6%; магистр:1,1%; адис:97,3%	Бакалавр:1,6%; магистр:1,1%; адис:97,3%	Бакалавр:80%; магистр:20%; адис: 0%
5h	Педагогикалык факультеттердин бүтүрүүчүлөрүнүн арасында сырттан окуган студенттер	61%	40%	20%

3. Баштапкы кесиптик билим берүү

Кырдаалга талдоо жүргүзүү

Кесиптик-техникалык билим берүү системасында төмөнкүдөй билим берүү программалары ишке ашырылат:

- 1) баштапкы кесиптик билим берүү;
- 2) жалпы орто билим берүү;
- 3) кесиптик орто билим берүү.

КТБнын учурдагы системасы өзүнө түрдүү региондордо, анын ичинде алыскы жана чек арага жакын райондордо жайгашкан 110 окуу жайын камтыйт. Окуу жайларынын көпчүлүк бөлүгү – 63 – айыл жергесинде, 47 – шаар жергесинде жайгашкан.

Бюджеттик орточо жылдык адамды түзөт. Мында курамында турган контингенти 60,0 миң болгон, ал эми көз болгондон кийин контингенти кескин Акыркы жылдары гана каражаттардын эсебинен бюджеттен тышкары да окугандардын көбөйүү

№	Региондор	Бардык окуу жайлар	Анын ичинде	
			шаар	айыл
1	Бишкек ш.	18	18	-
2	Чүй облусу	21	5	16
3	Ош облусу	15	3	12
4	Баткен облусу	10	6	4
5	Жалал-Абад облусу	21	8	13
6	Ысык-Көл облусу	9	3	6
7	Нарын облусу	9	2	7
8	Талас облусу	6	1	5
	Бардыгы	109	46	63
	Токмок индустриалдык-педагогикалык колледжи (ТИПК)	1	1	-
	Республика боюнча жыйынтыгы	110	47	63

негизде окугандардын контингенти 29,0 миң Кыргызстан Союздун мезгилде окугандардын жана андан жогору карандысыздыкка ээ окугандардын төмөндөй баштаган. бюджеттик да, ошондой эле каражаттардын эсебинен тенденциясы байкалган.

Регион	1993	1994	1995	1996	2000	2007	2008	2009
1-январга карата окугандардын контингенти								
Бардыгы	49193	44322	40762	32005	26396	29897	29341	30470
Бишкек ш.	8568	7466	7342	6174	5581	6411	6418	6929
Чүй облусу	8623	7170	6751	5527	5878	5673	5322	5397
Ысык-Көл облусу	4200	3621	3228	2915	2035	2626	2661	2657
Талас облусу	2026	1872	1485	1245	1143	1259	1258	1275
Нарын облусу	3865	3607	3109	1980	1720	2018	2006	2002
Ош облусу	11676	10987	10157	7524	5039	3523	3554	3839
Баткен облусу						2948	3002	2967
Жалал-Абад облусу	10235	9599	8690	6640	5000	5439	5120	5404

Акыркы мезгилде улуу курактагы окуп жаткан адамдардын кыйла көбөйүшү байкалгандыгын белгилей кетүү маанилүү. Улуу курактагы окугандардын санынын өсүү тенденциясы коомдун жумушчу кадрларга кызыгуусунун көрсөткүчүнүн бири болуп саналат. Жыл сайын 12-14 миң адам аймактык эмгек рынокторунда суроо-талапка көнүктүрүлгөн атайын программалар боюнча кыска мөөнөттүү курстарда окуйт. Кыска мөөнөттүү окутуу төмөнкүдөй багыттар боюнча жүргүзүлөт:

- 1) жумушсуз калкты ишке орноштуруунун каражаттарынын эсебинен окутуу;
- 2) окуп жаткандардын каражаттарынын эсебинен окутуу;
- 3) ишканалардын каражаттарынын эсебинен окутуу.

Даярдоонун түрлөрү	2008-ж.	2009-ж.	2010-ж.	2011-ж.
Күндүзгү окутуу (1-январга карата)	26,5	28,7	29,4	29,7
Кыска мөөнөттүү окутуу				
Ишке орноштуруу каражаттарынын эсебинен	2528	4005	4413	5249
Окуучулардын каражаттарынын эсебинен	3202	7081	7161	8604
Ишканалардын багыты боюнча	1292	785	1033	1051

Кесиптик-техникалык билим берүү системасынын окуу жайларынын жумуш берүүчүлөр, жарандык коом менен мамилелери өркүндөдө. Рынок экономикасы шартында квалификациялуу жумушчу кадрларды даярдоонун жаңы талаптарына ылайык өзүнүн ишин өзгөрткөн кээ бир окуу жайларынын ийгиликтүү ишинин үлгүсү жетиштүү санда. Камкордук кылуу кеңештери түзүлгөн жана алар көпчүлүк окуу жайларда ийгиликтүү иштеп жатат. Жарандык сектор менен маектик аянтча катары Консультациялык форум түзүлгөн.

Кесиптик-техникалык билим берүү системасына инвестициялардын агымы мүнөздүү учур болуп саналат, бул эл аралык уюмдар менен жигердүү иштөөнүн натыйжасы болуп саналат, алардын ичинде “Кесиптик билим берүү жана көндүмдөрдү өнүктүрүү” АӨБ долбоору, Германия эл аралык кызматташтык коому (GIZ), Европа билим берүү фонду, ЮНЕСКО, Хельветас кыргыз-швейцар долбоору, ЕС долбоору ж.б.

Кадрларды даярдоо структурасы Кыргызстандын экономика секторлорунун түзүмүнө ылайык келет.

Экономика сектору	Студенттердин саны	Студенттердин жалпы санынын пайызы

Тоо кен тармагы жана машина куруу	157	3 %
Энергетика жана байланыш	1 189	5 %
Тейлөө чөйрөсү	2 044	10 %
Башкалар	2 837	13 %
Жеңил өнөр жай	3 111	15 %
Транспорт	3 304	16 %
Айыл чарбасы	3 536	17 %
Курулуш	4 789	22,50 %

КТБ системасындагы негизги проблемалар

Жалпысынан кесиптик-техникалык билим берүү системасы өлкөнү социалдык-экономикалык өнүктүрүүнүн азыркы мезгилдеги талаптарына толугу менен жооп бербейт, кадрларды даярдоо сапаты эмгек рыногунун талаптарынан артта калууда, өзгөчө айыл региондорунда байкалат, бул жаштар үчүн билим берүү кызматын көрсөтүүчү катары да, ошондой эле бизнестин өкүлдөрү үчүн социалдык өнөктөш катары да анын жагымдуулугун төмөндөтөт.

КТБ системасынын алдында турган негизги проблемаларды төмөнкүдөй түрдө мүнөздөөгө болот:

1. Курстарды жана окуу программаларын киргизүү. Бир катар курстар дайыма баштапкы кесиптик-техникалык билим берүү окуу жайлары (БКБОЖ) тарабынан көрсөтүлөт, мында алар эмгек рыногунун учурдагы муктаждыктары менен байланышта болбойт. Учурдагы курстардын окуу программалары түзүмү жана маңызы боюнча эскирген. Компетенцияга негизделген окутуу үчүн окуу программаларын киргизүү зарыл.

2. Окутуучулар/устаттар. Персоналды өнүктүрүү боюнча институттук программа жок болгондуктан көпчүлүк окутуучуларда окутуунун учурдагы методологиялары жана алардын адистиги жаатында технологиялардын өркүндөтүлгөндүгү жөнүндө маалыматтар жок. Айрымдарынын гана өнөр жайда иш тажрыйбасы бар. Кесиптик-техникалык билим берүү системасына жаш адистер келбейт, анткени алар бул ишти кызыктуу деп эсептебейт, негизинен төмөн эмгек акынын айынан.

3. Окуу жабдыктары. Окуу жабдыктары көпчүлүк БКБОЖдо талаптарга жооп бербейт, колдо бар жабдыктардын көпчүлүк бөлүгү мындай да, моралдык жактан да эскирген.

4. Институттук менеджмент. БКБОЖдун көпчүлүк администрациялык персоналынын пландоодо, алынган маалыматтын негизинде чечим кабыл алууда, мониторинг жүргүзүүдө жана ишкердикте учурдагы башкаруучулук көндүмдөрү жок. Бул жетектөөчү кадрлардын квалификациясын жогорулатуу системасынын жана персоналды өнүктүрүүнүн институттук программасынын жоктугу менен байланышкан.

5. ӨЭУ системасынын кадыр-баркы. Кесиптик-техникалык билим берүүнүн жагымдуулугу кесиптик жогорку билим берүүчү окуу жайларга салыштырмалуу бир кыйла төмөн. Өлкөбүздө жумушчу кадрлардын саны жогорку билимдүү адистердин санынан кыйла төмөн болгон учурда мындай абал кадрларды даярдоодо диспропорцияны түзөт.

6. Ченемдик укуктук негиз. Ченемдик укуктук база окуу жайларынын ийкемдүү ишине өбөлгө болбойт, эмгек рыногунда учурдагы талаптарга же мүмкүнчүлүктөргө ыкчам реакция кылууга мүмкүндүк бербейт, финансылык өз алдынчалыкка жол бербейт.

7. Каржылоо. Мамлекеттик бюджет негизинен эмгек акы, стипендия төлөөгө жана студенттердин тамактануусуна бөлүнөт, бирок окуу процессине бөлүнгөн каражаттар өтө аз. Кызмат көрсөтүүлөрдөн түшкөн бюджеттен тышкаркы кирешелер чектелген.

8. Социалдык өнөктөштүк. Өнөр жай секторунун жана башка социалдык өнөктөштөрдүн активдүү катышуусу кесиптик-техникалык билим берүүнүн жана окутуунун натыйжалуу системасынын маанилүү компоненти болуп саналат, бирок аларды институттук негизде тартуу үчүн механизм жок. Институттук деңгээлде БКБОЖдо өнөр жайдын камкорчулук кеңештери (ӨКК) түзүлгөн, бирок аларды чыңдоо керек. Улуттук деңгээлде өнөр жай секторун жана башка социалдык өнөктөштөрдү стратегияларды даярдоого, пландоого жана бүтүндөй системанын функцияларынын баяндамасына тартуу үчүн механизм түзүү зарыл.

Учурдагы проблемаларды жоюу жана кадрларды даярдоонун жаңы деңгээлине чыгуу максатында төмөнкүдөй саясаттын чаралары сунушталат:

- 1) КТБнын инфраструктурасын чыңдоо жана жаңылоо.
- 2) Окутуунун сапатын жана анын эмгек рыногунун талаптарына шайкештигин жакшыртуу.
- 3) Окуу жайларын башкаруу жана каржылоо, мониторинг жүргүзүү, отчеттуулук жана баалоо программаларын киргизүү боюнча иштерди өркүндөтүү.
- 4) Кесипке билим берүүнүн жана окутуунун жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу.
- 5) КТБда социалдык өнөктөшүү ролун чыңдоо үчүн шарттарды түзүү.
- 6) Кесиптик билим берүү даярдоонун артыкчылыктуу багыттары үчүн квалификациялардын улуттук алкагын иштеп чыгуу.

7) Маалыматтык-коммуникациялык технологияларды эмгек рыногун талдоо, окуу процессине, ошондой эле окуу жайларын башкаруу практикасына киргизүү.

8) Кесиптик-техникалык билим берүүнүн бардык багыттарына көз карандысыз аккредитациялоо, баалоо жана сертификат берүү механизмдерин жайылтуу.

9) КТБ системасында институттук деңгээлде социалдык өнөктөштүк иштерин колдоо.

10) Кесиптик-техникалык билим берүүнүн квалификацияларынын улуттук алкактарын квалификациянын жалпы системасына интеграциялоо.

11) КТБ системасынын ишин экономиканын, бизнестин жана жалпысынан коомдун суроо-талаптарына жооп берүүчү кадрларды даярдоо түзүмдөрүн ачык жана ийкемдүү кылуу.

3-таблица

Баштапкы кесиптик билим берүү: башкы индикаторлор

	Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөттүү көрсөткүч (2014-ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)
1.	Жаңырытылган БКБОЖдун пайызы	40%	60%	80%
2.	Оптималдаштырылган билим берүү уюмдарынын пайызы	-	10%	25%
3.	Жалпы контингентке карата кыска мөөнөттүү окууда окугандардын пайызы	40%	50%	75%

4.	Жумуш берүүчүлөр менен кызматташтыкта иштелип чыккан кесиптик стандарттардын саны	7	49	60
5.	Катталган жана аккредитацияланган окуу программаларынын саны	-	20	40
6.	БКБОЖдун китепкана фондусун жаңы окуу адабияттары менен толтуруу пайызы	10%	35%	60%
7.	Жан башына каржылоону киргизген БКБОЖдун саны	-	5	110
8.	Ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарды жана жаштарды мектептен тышкары окутуу үчүн иштелип чыккан инклюзивдүү программалардын саны	3	8	25
9.	БКБОЖго тапшырып жаткан кыздардын үлүшүнүн көбөйүү пайызы	30%	+5%	+10%
10	Билим берүү окуу жайлары менен жумуш берүүчүлөрдүн бирикмелеринин ортосунда түзүлгөн контракттардын негизинде ишке орношкон бүтүрүүчүлөрдүн пайызы	10%	30%	45%
11	Жумуш берүүчүлөрдөн адистерди окутууга заказ кабыл алуучу билим берүүчү уюмдардын пайызы	5%	10%	30%

12	Компетентцияларды сертификаттоо боюнча түзүлгөн борборлордун саны	-	2	9

4. Кесиптик орто билим берүү

Кырдаалга талдоо жүргүзүү

Кесиптик орто билими бар кадрларды даярдоо болжол менен 100 адистик боюнча жүргүзүлөт. Бул система эмгек рыногунда өндүрүш чөйрөсүн колдоп турат. 122 кесиптик орто окуу жайында 64 миң студент окуйт.

2009-2010-окуу жылдарында кесиптик орто окуу жайларга кабыл алуу планы адистиктерге болгон муктаждыктардын план-божомолун эске алуу менен бекитилген, ал профилдик министрликтер менен ведомстволордун табыштамаларынын, ошондой эле облустук мамлекеттик администрациялардын маалыматтарынын негизинде түзүлгөн.

	Кабыл алуу планы	Бюджетте окуу формасы	Күндүзгү окуу формасы		Сырттан окуу формасы	
		Кабыл алынган студенттер	Кабыл алуу планы	Кабыл алынган студенттер	Кабыл алуу планы	Кабыл алынган студенттер
2009-ж.	5181	4923	21871	17351	1500	1030

2010-ж.	5106	4923	21317	16076	2404	971

Билим берүүнүн сапатын контролдоонун алкагында билим берүү уюмдарынын лицензиялоо программаларына жана лицензиялоонун контролдук ченемдерине өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилди.

Сапатты контролдоо бөлүмдөрү Кыргыз Республикасынын бардык кесиптик орто окуу жайларында түзүлгөн жана иштеп жатат. 2009-2010-окуу жылдарынан тартып кесиптик орто окуу жайлар студенттердин билимин баалоонун модулдук-рейтингдик системасына өткөн.

Кесиптик орто билим берүүнүн актуалдуу проблемаларынын ичинен төмөнкүлөрдү белгилей кетүү зарыл:

1) Кесиптик орто билим берүүнүн (КОБ) жыйынтыктарынын эмгек рыногунда коюлуучу талаптарга ылайык келбеши. КОБдогу учурдагы квалификациялык талаптар эскирди, ошондуктан бүтүрүүчүлөр эмгек рыногунда талап кылынуучу көндүмдөргө жана билимдерге ээ эмес. КОБдун программаларынын төмөнкү деңгээли КОБ мекемелеринин, менчик сектордун (бизнестин) жана эмгек рыногунун ортосундагы үзгүлтүксүз өз ара аракеттенүүнүн жетишсиздиги менен түшүндүрүлөт. КОБдун окуу программалары практикалык компетенцияга эмес, көбүнчө теорияга багытталган.

2) Бир катар адистиктер жана кесиптер боюнча КОБдун системасынын атаандаштыкка жөндөмсүз бүтүрүүчүлөрү. КОБдогу кесиптерге жана адистиктерге өнүгүп жаткан эмгек рыногунун келечектүү талаптарынын көз карашы боюнча үзгүлтүктүү талдоо жүргүзүлбөйт. Ошондуктан бүтүрүүчүлөрдүн начар даярдалышына кошумча система ийкемдүү болбогондуктан белгиленген бир кесиптердин ашыкча болушу же жетишсиздиги проблемасына туш болот.

3) Кызмат көрсөтүүлөрдүн потенциалдуу керектөөчүлөрү үчүн (студенттер, чоң кишилер, ишкерлер) КОБдун системасынын өзүнө тартпагандыгы. Экономикалык жактан активдүү калктын 50%ы айыл чарбасы жаатында жеке ишкердик менен алек болгондо да, КОБдун бир нече мекемеси гана калктын ушул конкреттүү сегменти үчүн арналган программаларды сунуштайт. Өзүнүн адистигин өзгөртүүнү каалаган чоң кишилердин мүмкүнчүлүгү да чектелген. Киреше алып келүү ишине жардам бере турган КОБдун программалары начар өнүккөн.

4) КОБдун системасын натыйжасыз башкаруу. Кесиптик билим берүү кызматын көрсөтүүчүлөр менен керектөөчүлөрдүн ортосундагы өз ара аракеттенүү механизмдери жок. Билим берүү кызматынын сапатына жоопкерчиликти жогорулатуу боюнча иш-чаралар системасы иштелип чыккан эмес. КОБдун мекемелеринде эмгек рыногундагы өзгөрүүлөргө чыгармачыл жана ийкемдүү болуп жооп кылуу үчүн жетиштүү автономия жок. Буга кошумча КОБдун кадыр-баркын көтөрүү боюнча кесиптик багытталган иш өтө начар. Калк КОБдун мекемелери сунуш кылуучу программалар жөнүндө билбейт же болбосо учурдагы окуу курстарды аяктагандан кийин алса боло турган көндүмдөр жана билимдер жөнүндө толук маалымат жок.

5) КОБдун мекемелеринде ресурстардын жетишсиздиги. Студенттердин санынын кыскартылышына карабастан администрациялык жана техникалык персоналдын саны өзгөрүүсүз бойдон калууда, бул алардын натыйжалуулугу жөнүндө олуттуу маселелерди жаратат. Бул КОБдун системасын каржылоо

үчүн да адилеттүү. Ресурстардын көпчүлүк бөлүгү социалдык жардамга жана системанын инфраструктурасын колдоого кетет, мында билим берүү процессинин өзүнө жана аны материалдык-техникалык камсыз кылууга чектелген каражаттар калат, ал КОБдун материалдык-техникалык базасынын эскиришинин олуттуу проблемасына алып келет.

Саясаттын артыкчылыктуу багыттары

- 1) Региондук айырмачылыктарга өзгөчө көңүл буруу менен КОБдун программаларынын түзүмү менен эмгек рыногунун талаптарынын ортосундагы ажырымдарды жоюу.
- 2) Жумуш берүүчүлөрдү бүтүрүүчүлөрдүн квалификациясын баалоо процессине тартуу.
- 3) Калктын бардык катмарынын арасында КОБдун беделин көтөрүү.
- 4) КОБду башкаруу системасын оптималдаштыруу.
- 5) КОБдун уюмдарынын кадрдык потенциалынын сапатын жогорулатуу. Ар бир педагогдун ишин баалоо системасын киргизүү.

4-таблица

Кесиптик орто билим берүү: башкы индикаторлор

	Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөттүү көрсөткүч (2014-ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)

1.	Өлкөлүк артыкчылыктарга ылайык келүүчү адистиктерге бюджет боюнча кабыл алуунун жалпы ар жылдык планынан бөлүнүүчү бюджеттик орундардын пайызы	20%	40%	60%
2.	КОБ уюмдарына кабыл алынган каалоочулардын санынын көбөйүү пайызы	3%	15%	25%
3.	Жумуш берүүчүлөр менен бирге иштелип чыккан кесиптик стандарттардын үлүшү	2% (туризм)	30%	60%
4.	Окуу жайлары менен жумуш берүүчү уюмдардын ортосунда түзүлгөн контракт боюнча ишке орношкон бүтүрүүчүлөрдүн үлүшү	10%	Факт боюнча аныктоо керек	Факт боюнча аныктоо керек
5.	Жумуш берүүчүлөрдөн адистерди даярдоого заказ алган билим берүү мекемелеринин үлүшү	3% [баалоо гана]	50%	100%
6.	Квалификацияны жогорулатуу программаларына катышкан педагогдордун үлүшү	3%	30%	50%

5. Кесиптик жогорку билим берүү

Кырдаалга талдоо жүргүзүү

Жаштар жана чоң кишилер үчүн билим берүүнүн кызмат көрсөтүү рыногу өсүүдө жана улам атаандаштыкка жөндөмдүү болууда. Контингенти 230,2 миң студент болгон 52 жогорку окуу жайы иштейт (менчик формасы боюнча – 31 мамлекеттик ЖОЖ жана 21 мамлекеттик эмес ЖОЖ, үч мамлекеттик ЖОЖ өзүн-өзү каржылоо шартында иштейт).

Региондор боюнча ЖОЖдор төмөнкүдөй түрдө бөлүштүрүлгөн:

- Бишкек шаарында 21 мамлекеттик ЖОЖ жана 9 мамлекеттик эмес ЖОЖ бар;
- Ош шаарында жана Ош облусунда – 5 мамлекеттик жана 1 мамлекеттик эмес ЖОЖ;
- Жалал-Абад шаарында жана облусунда – Жалал-Абад мамлекеттик университети жана 2 мамлекеттик эмес ЖОЖ;
- Ысык-Көл облусунда Ысык-Көл мамлекеттик университети жана 3 мамлекеттик ЖОЖ иштейт.

Ал эми Нарын, Талас, Баткен облустарында бирден ЖОЖ иштейт – бул көз карандысыздык жылдары түзүлгөн мамлекеттик университеттер.

Мамлекеттик каржылоо бюджеттик топтордун студенттерин мамлекеттик заказ боюнча кадрларды даярдоого гана тийиштүү. Ошону менен катар кызмат көрсөтүүнүн бул рыногунда билим берүүнүн сапатын мамлекеттик жөнгө салуунун натыйжалуу системасын түзүү зарыл.

ЖОЖдордо гранттык (бюджеттик) орундарга кабыл алуу планы 2009-2010-жылдардан тартып гранттык орундарды бөлүштүрүүнүн жаңы механизми – республиканын ЖОЖдорунун ички эмгек рыногунда талап кылынган адистерди даярдоо план-божомолунун негизинде түзүлүүдө. План-божомол министрликтердин жана ведомстволордун, республиканын облмамадминистрацияларынын табыштамаларынын негизинде түзүлөт.

2009-жылы тиешелүү жергиликтүү өз алдынча башкаруу органынын багыты боюнча максаттуу кабыл алуунун алкагында гранттык окууга кабыл алууда абитуриенттердин жаңы категориясы эске алына баштады.

Максаттуу кабыл алуунун алкагында тапшырган студенттер менен үч тараптуу келишим түзүлөт (студент – ЖОЖ – абитуриентти окууга жөнөткөн орган), ага ылайык ал ЖОЖду аяктагандан кийин иштөө үчүн тиешелүү районго келүүгө, ал эми жергиликтүү бийлик органдары аны ишке алууга милдеттүү.

2010-жылы ЖРТнын түзүмүнө кошумча предметтик тесттерди этап-этабы менен киргизүү башталды. Химия, биология жана чет тили боюнча мурда колдонулуучу тесттер менен катар физика, Кыргызстандын тарыхы жана дүйнөлүк тарых боюнча тесттер киргизилген. 2010-жылы абитуриенттердин көпчүлүгү **15 627** адам тарых боюнча предметтик тестти тандаган, биология боюнча – **6 364**, химия боюнча – **4 602**, физика боюнча – **4 876**, англис тили боюнча - **4 467**, немис тили боюнча – **170**.

2010-2011-окуу жылдарда гранттык негизде бардыгы 5 318 студент кабыл алынган, алардын ичинен экономика тармагы боюнча: билим берүү – 2 315, курулуш – 258, энергетика – 304, тоо-кен өнөр жайы – 210, транспорт – 157, айыл чарбасы – 255, саламаттык сактоо - 283, маданият жана искусство – 227, телекоммуникация, байланыш – 113, компьютердик технологиялар – 271, социалдык-гуманитардык адистиктер – 259, жабдыктар жана технологиялар – 106, тамак-аш өнөр жайы – 60, жеңил өнөр жайы – 67, экология жана туризм – 71, КР Коргоо министрлиги үчүн – 120, КР Ички иштер министрлиги үчүн – 236. Инженердик жана техникалык адистиктерге 1 801 адам (2009-жылы 1 737), педагогикалык адистиктерге – 2 315 (2009-жылы 2 627) адам кабыл алынган. Өткөн жылга салыштырмалуу энергетика, компьютердик технологиялар, айыл чарбасы, телекоммуникация, жабдыктар жана технологиялар адистиктери боюнча гранттык окууга кабыл алуу көбөйгөн.

2010/11-окуу жылдары республиканын мамлекеттик ЖОЖдорунун контракттык окуу формасына ЖРТнын жыйынтыгы боюнча 3 888 адам (21%) кабыл алынган. 2011-жылдан тартып контракттык күндүзгү окуу формасына абитуриенттерди кабыл алуу жалпы республикалык тестирилөөнүн жыйынтыгы боюнча гана жүргүзүлөт.

2007-жылы ЖОЖдордун студенттеринин контингентинин болжол менен жарымын сырттан окуу формасындагы студенттер (47%) түзгөн, ал жалпысынан окуунун сапатына терс таасир эткен. Сырттан окуу формасына кабыл алуу планына квота коюу жана окутуу формасы боюнча контракттык бөлүмдөргө төмөнкү чектик баанын (15 миң – күндүзгү окуу жана 13 миң сом – сырттан окуу) белгилениши 2010-2011-окуу жылдарынын башына ЖОЖдордун сырттан окутуу бөлүмдөрүндө кабыл алуу студенттердин жалпы санынын 43%ына чейин кыскарган.

Билим берүүнүн сапатын контролдоонун алкагында – билим берүү уюмдарынын программаларына жана лицензиялоонун контролдук ченемдерине өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилген.

Текшерүүнүн жыйынтыгы боюнча 2009-жылы 14 ЖОЖдун жана түзүмдүк бөлүмдөрдүн билим берүү иши токтотулган. Кесиптик жогорку билим берүүнүн 70 программасы боюнча 15 жогорку окуу жайынын лицензиясы кайта алынган жана жогорку билим берүүнүн 67 программасы боюнча 17 ЖОЖдун лицензиясынын колдонулушу токтотула турган. 4 ЖОЖ жазуу жүзүндө эскертүү алган.

2010-жылы текшерүүнүн жыйынтыгы боюнча 14 ЖОЖдо, түзүмдүк бөлүмдөрдө жана ЖОЖдордун филиалдарында 74 адистик боюнча лицензиялар кайта алынган.

Сапатты контролдоо бөлүмдөрү түзүлгөн жана Кыргыз Республикасынын бардык ЖОЖдорунда иштейт. 2009-2010-окуу жылдардан тартып ЖОЖдор студенттердин билимин баалоонун модулдук-рейтингдик системасына өткөн.

2010-2011-окуу жылдардан тартып ЖОЖдордо биринчи курстар үчүн электрондук зачеткалар жана студенттик билеттер системасы киргизилген, анын негизинде жогорку окуу жайларында Билим берүүнү башкаруунун бирдиктүү электрондук системасы (БББЭС) түзүлөт. Билим берүүнү башкаруунун бирдиктүү электрондук системасын түзүү боюнча долбоордун алкагында билим берүү стандарттарын түзүмдөштүрүү жана бирдиктүү электрондук форматка келтирүү боюнча иштер аяктаган, ошондой эле Кыргыз Республикасынын жогорку билим берүү системасында адистерди даярдоонун багыттарынын жана

адистиктеринин электрондук маалымдамалары даярдалган. ЖОЖдордо студенттер менен ЖОЖдордун адистеринин жеке маалыматтарын даярдоонун электрондук системалары жайылтылган.

Кесиптик жогорку билим берүүнүн маңызын жаңылаштыруунун алкагында – 2009-жылы республиканын базалык ЖОЖдорунун алдында жумуш берүүчүлөрдүн өкүлдөрүн киргизүү менен окуу-усулдук бирикмелердин (ОУБ) жаңы курамы бекитилген. Кесиптик жогорку билим берүүнүн багыттарынын жана адистиктеринин **жаңы Тизмесинин (Классификаторунун)** долбоору иштелип чыккан, аны талкуулоо ЖОЖдордун окуу-усулдук бирикмелеринде жүргүзүлүүдө. Жаңы муундагы Мамлекеттик билим берүү стандарты (МБС) иштелип чыккан жана талкууга алынган, анын негизинде ОУБ даярдоонун бардык багыттары жана адистиктери боюнча билим берүү стандарттарын иштеп чыгууга киришкен. Жаңы муундагы МБС билим берүү программаларында кесиптик компонентти күчөтүүнү карайт, ал ошондой эле ЖОЖдун бүтүрүүчүсүнүн практикалык көндүмдөрүн жана кесиптик компетенциясын калыптандырууга, жаңы технологиялардын өнүгүшүнө ылайык окуу программасынын мазмунун жаңылоого багытталган. “Компетенттүүлүк ыкманын негизинде пилоттук МБС ЖКБны иштеп чыгуу” долбоорунун алкагында “Компетенттүүлүк ыкманын негизинде бүтүрүүчүлөрдүн моделдерин иштеп чыгуу жана Кыргыз Республикасынын ЖОЖдорунда окуу пландарын долбоорлоо боюнча усулдук сунуштар” иштелип чыкты.

Кредиттик технологиялардын (ECTСти колдонуу) негизинде ЖОЖдордо окуу процессин уюштурууну жөнгө салуучу ченемдик актылар иштелип чыкты жана бекитилди. Окутуунун кредиттик технологиясын колдонуу боюнча бул ченемдик документтерди республиканын ЖОЖдору аткара баштады. Азыркы учурда окуу процессинде кредиттик технология (айрым багыттар боюнча) Кыргыз Республикасынын 15 ЖОЖунда ишке ашырылган.

2010-жылдын июлунда Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин коллегиясында эки деңгээлдик окутуу системасына (бакалавр-магистр) өтүү бекитилген.

Кошумча билим берүүнүн кесиптик билим берүү программаларын ишке ашыруучу кесиптик жогорку жана орто окуу жайлардын түзүмдүк бөлүмдөрүнүн ишин жөнгө салуучу, улуу курактагы калкты эмгек рыногунун тез өзгөрүп туруучу талаптарына көнүктүрүүгө багытталган төмөнкүдөй документтер иштелип чыккан жана бекитилген:

- Кошумча кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруучу кесиптик жогорку жана орто окуу жайларынын түзүмдүк бөлүмү жөнүндө жобо;
- Кыргыз Республикасынын кошумча кесиптик билим берүүсү жөнүндө мамлекеттик үлгүдөгү документтердин үлгүлөрү;
- Кыргыз Республикасынын кошумча кесиптик билим берүүсү жөнүндө мамлекеттик үлгүдөгү документтердин үлгүлөрүнө талаптар.

Эгерде 2008-2009-окуу жылдары Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларында жакынкы жана алыскы чет өлкөлөр менен кызматташуунун алкагында 14 749дан ашык чет өлкөлүк жаран окуса, 2009-2010-окуу жылдарына маалымат боюнча Кыргыз Республикасынын ЖОЖдорунда 18 281 чет өлкөлүк жаран окуган.

25-мартындагы №102 “Чет өлкөлөрдө жашап жаткан мекендештерге билим берүү жана улуттук маданият маселелеринде колдоо көрсөтүү боюнча чаралар жөнүндө” Жарлыгын аткаруу максатында Кыргыз Республикасынын ЖОЖдоруна үч жылдын ичинде 152 этностук кыргыз кабыл алынган. 2008-2009-окуу жылдарында – 58 студент, 2009-2010-окуу жылдарында – 56 студент, 2010-2011-окуу жылдарында – 38 студент кабыл алынган.

Кесиптик жогорку билим берүүнүн актуалдуу проблемаларынын ичинен төмөнкүлөрдү белгилей кетүү зарыл:

1) Бүтүрүүчүлөрдүн билиминин, тажрыйбасынын жана көндүмдөрүнүн деңгээли жетишсиз. Жумуш берүүчүлөрдүн эксперттик баа берүүлөрү бүтүрүүчүлөрдүн билиминин, тажрыйбасынын жана көндүмдөрүнүн деңгээли жетишсиз экендиги жөнүндө айтып турат. ЖОЖдордун бүтүрүүчүлөрү үчүн квалификациялык талаптар абдан кеңири жана дипломдук экзамендер формалдуу мүнөздө. Эмгек рыногундагы суроо-талап менен жогорку билим берүү программаларынын түзүмүнүн ортосундагы ажырым бир тармакта бүтүрүүчүлөрдүн же адистердин абдан көп болушун жана башкаларында жетишсиздигин жаратат.

2) Сапатты камсыз кылуу системасы натыйжасыз. Сапатты камсыз кылуунун учурдагы эки механизми – лицензиялоо жана аттестациялоо – алар сапатка мониторинг жүргүзүү жана өркүндөтүү каражаты катары колдонулбагандыктан чоң натыйжа берген жок. Аккредитациялоонун көз карандысыз институтунун көз карашы боюнча ЖОЖдорду баалоонун тиешелүү критерийлери же стандарттары жок.

3) Кадрдык ресурстардын сапаты төмөн. Окутуучулардын жалпы санынын 60%ынын илимий даражасы жок. ЖОЖдор профессордук-окутуучулук курамдын квалификациясын жогорулатууну уюштурууга активдүү катышпайт.

4) Студенттерди бюджеттик даярдоого чыгымдар натыйжасыз. Бюджеттик орундардын дээрлик жарымы педагогикалык кадрларды даярдоого мамлекеттик заказ болуп саналат, бирок бюджетте окуган студенттердин көпчүлүгү милдеттенмелерди аткарышпайт жана өзүнүн адистигинен кыйла кадыр-барктуусуна которулуп кетет. 76% студент гана окуусунун аягына чыгат, андан азыраагы адистиги боюнча иштейт. Статистика боюнча болжол менен 45% гана педагог бөлүштүрүү боюнча иштейт.

5) Жогорку окуу жайларда илим начар өнүккөн. Илим менен жогорку билим берүүнүн ортосунда байланыш жетишсиз. ЖОЖдук илимий мектептерди түзүүдө өсүү жок. Студенттерди илимий ишке тартуунун илимий көндүмдөрүн же механизмдерин өнүктүрүү сыяктуу көптөгөн маселелер иштелбеген бойдон калууда.

Саясаттын артыкчылыктуу багыттары

1) Кесиптик жогорку билим берүүнүн сапатына кепилдик берүү системасын өркүндөтүү.

2) Кесиптик жогорку билим берүүнүн түзүмүн жана деңгээлин оптималдаштыруу.

3) Региондук айырмачылыктарга өзгөчө көңүл буруу менен ЖКБ системасында кадрларды даярдоо менен эмгек рыногунун талаптарынын ортосундагы ажырымдарды жоюу.

4) Квалификацияны жогорулатуу системасын реформалоо. Ар бир педагогдун ишин баалоо системасын киргизүү.

5) Мамлекеттик ЖОЖдорду өзүн-өзү каржылоого өткөрүү тажрыйбасын эске алууну кошо алганда, жогорку билим берүүнү каржылоонун учурдагы механизмдерин кайра карап чыгуу.

6) ЖОЖдук илимди өнүктүрүү.

5-таблица

Жогорку билим берүү: башкы индикаторлор

Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөттүү көрсөткүч (2014-ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)
1) Өлкөдө ЖОЖдордун жалпы санынын эки деңгээлдик системасын киргизген ЖОЖдордун пайызы	30%	92%	92%
2) Жождордун саны алардын ичинен:	52	Факт боюнча	Факт боюнча

-мамлекеттик,	32	31	31
-өзүн-өзү каржылоо шартында иштеген мамлекеттик	3	6	14
- менчик	21	Факт боюнча	Факт боюнча
3) Төмөнкүдөй илимий даражасы бар бүтүрүүчүлөрдүн үлүшү:			
- бакалавр			
- магистр	7%	40%	70%
- адистер	3%	20%	20%
	90%	50%	10%
4) Көз карандысыз аккредитациясы бар академиялык программалардын саны	2	20	50
5) ЖОЖдордун окутуучуларынын сапаттык курамы			
- бакалавр/адис			
- магистр	59%	30%	0%
- илимдин кандидаты	15%	25%	40%
- PhD даражасы	20%	30%	40%
- илимдин доктору	1%	5%	10%

	5%	10%	10%
6) ЖОЖ үчүн инфраструктура жана жабдыктар боюнча лицензиялоонун ченемдери (стандарттары)			
- китепканалар			
- окуу китептери	80%	100%	100%
- компьютер/студент	50%	80%	100%
	1/25	1/12	1/6
7) Аспиранттардын жана докторанттардын диссертациясын жакташына чейин жетишинин пайызы (2006-жылга баштапкы деңгээл)			
- илимдин кандидаты			
- илимдин доктору	23,9%	30%	50%
	13,3%	20%	50%
8) Окуусун улантууну жана өз алдынча ишке орношуусун эске алып, бюджеттин эсебинен окуган ЖОЖдордун бүтүрүүчүлөрүнүн ишке орношуу пайызы			
	30%	50%	80%

6. Чоң кишилер үчүн билим берүү жана формалдык эмес билим берүү

Кырдаалга талдоо жүргүзүү

Билим берүү – бул бүткүл жашоо-турмушта улануучу процесс, ошондуктан мамлекет бардыгы үчүн өмүр бою үзгүлтүксүз билим алуу мүмкүнчүлүгүн берүүгө милдеттүү. Бул өзүнүн билим алуусун улантууну каалагандарга да, ошондой эле билим алууда кетирген мүмкүнчүлүгүн толуктоону каалагандарга да бирдей деңгээлде тиешелүү.

Азыркы учурда Кыргыз Республикасында чоң кишилерге билим берүү чөйрөсүндө мектепке такыр барбаган же түрдүү себептер боюнча окуусун токтоткон бардык жарандарды билим берүү менен камтуу проблемасы актуалдуу болуп саналат. Үй-бүлөдөгү оор социалдык-турмуштук шарттар өспүрүмдөрдү мектепти таштоого жана аз акы төлөнүүчү иштерди жасоого мажбур кылат.

Аргасыз иштеген өспүрүмдөрдүн категориясы өзүнүн үй-бүлөсүн финансылык жактан камсыз кылат жана тиешелүү түрдө аларды күндүзгү мектепке кайта алып келүү өтө кыйын. Балдардын эмгеги – Кыргызстан өз алдынчалыкка ээ болгон учурдан тартып күчөп кеткен абдан оор проблемалардын бири. Проблема ата-энелердин ички миграциясынын масштабдуу агымы менен байланышкан, ал балдарды билим алууга жетүүдө кыйла аялуу кылат.

Кечкисин жана сырттан окуу мектептеринде окугандардын контингентине талдоо жүргүзүү, бул эреже катары, балдардын интеллекти сакталгандыгын, бирок педагогикалык жактан артта калгандыгын, окутуунун деңгээли төмөндүгүн, өз алдынча билим алуу көндүмдөрүнүн жоктугун, иштөө жөндөмдүүлүгү менен аракеттенүүсүнүн жана окуу мотивациясынын деңгээли төмөндүгүн көрсөттү. Мындай контингент компенсациялоочу окутуу үчүн билим берүү шарттарын түзүүгө муктаж.

80-жылдары Кыргызстанда 136 кечкисин (сменалык) жана сырттан окутуу мектеби иштеген, алардын көпчүлүгү ишканалардын аймагында жайгашкан. Жыл сайын бул мектептерди 12 миңден ашык адам аяктаган, бул эмгекке жөндөмдүү калктын болжол менен 0,4-0,6 %ын түзгөн. 2000-жылы кечкисин жана сменалык окутуу мектептери төрт мектепке чейин, ошондой эле 1 851 адам окуган күндүзгү жалпы билим берүү мектептеринин алдындагы иштеген жаштар үчүн класстар кыскартылган. 2006-жылга кечкисин (сменалык) жана сырттан окутуу мектептеринин саны күндүзгү жалпы билим берүү мектептеринин жана 11 кечкисин окутуу жалпы билим берүү мектептеринин алдындагы 32 сырттан окутуу классын түзгөн, алар жалпысынан 2 400 адамды камтыган. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча (“Кыргыз Республикасында билим берүү жана илим – 2008” статистикалык жыйнагы) 2008-жылы өз алдынча кечкисин окутуу мектептеринин саны 15ти түзгөн, ал 3 352 окуучуну камтыган.

2009-2010-окуу жылдары кечкисин/сырттан жана сменалык окутуу мектептеринде жана класстарда окугандардын саны 3 352ден 5 482ге чейин көбөйгөн. Ошону менен катар балдардын мектептен чыгышынын цифрасы, жакырчылык жана жумушсуздук деңгээли сабаттуулуктун төмөндөшүн

болтурбоо үчүн келечекте 2020-жылга чейин Кыргызстанда болжол менен 80 кечки мектеп иштеши керектиги жөнүндө айтып турат. **Ошону менен катар мамлекет калктын кечки/сменалык/сырттан окутуу мектептеринде жана класстарда билим алышын каржылабайт.**

Айрыкча жумушсуздардын саны өсүп жаткан шартта жаштарды жана чоң кишилерди окутуунун же кайра окутуунун биринчи деңгээлдеги маанилүүлүгүн түшүнүү көз көрүнө жогорулоодо. Курагы жеткен жумушсуз калк ишке орноштуруу органдарында каттоодон өтүүдө, эреже катары, кесиптик баштапкы билим берүү системасынын алкагында кайра даярдоого багыт алат. Мында кесиптик орто же жогорку билим берүүнүн башка деңгээлдери зарыл көндүмдөрдү алууга багытталган чоң кишилер үчүн окутуунун жагымдуу программаларын иштеп чыгып, жүзөгө ашыра алат.

Өлкөдө 1 000ден ашык борбордун чоң кишилер үчүн формалдуу эмес билим берүү программаларын берүүгө мамлекеттик лицензиясы бар. Алардын көпчүлүгү эмгек рыногунда жумушсуз калктын атаандыштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулата турган көндүмдөрдү жана билимдерди алууга жардам берүү менен аларды окутууга багытталган.

Кыргызстандын бардык облустук борборлорунда 12 “Чоң кишилерди окутуу борбору” иштейт, алар инсандын баарлашуусунан жана өнүгүшүнөн, кесиптик билим берүүдөн жана кошумча тренингдерден, базалык билимди жана аяктагандан кийин сертификат бериле турган башка курстарды аяктоо үчүн окуу курстарынан тартып коомдун жашоо-турмушуна толук баалуу катышуу жана чоң кишилерге билим берүү аркылуу интеграциялоо менен аяктап, кеңири мүмкүнчүлүктөрдү сунуштайт. Борборлордо ошондой эле атайын максаттуу топтор: жалгыз бой энелер, пенсионерлер, жумушсуз аялдар үчүн окутуу жүргүзүлөт.

2007-жылы “Чоң кишилерге билим берүүнүн кыргыз ассоциациясы”/КАОВ юридикалык жактардын Бирикмеси түзүлгөн.

Жалпысынан, чоң кишилер үчүн окутуунун провайдерлеринин көпчүлүгү курагы жеткен калкты тилдик даярдоо, комплекстик кызмат көрсөтүүлөрдү сунуш кылуучу көп функционалдуу борборлордун базасында даярдоо чөйрөсүндө иштейт, мисалы, чет тил + компьютердик көндүмдөр + иш кагаздарын жүргүзүү + уюмдун менеджменти. Ошондой эле көпчүлүк провайдерлер маалыматтык-коммуникациялык технологиялар чөйрөсүндө жумушчу адистиктерге адистерди даярдоо боюнча өз кызмат көрсөтүүлөрүн сунуш кылат, машина айдоого үйрөтөт, бухгалтерлерди жана экономисттерди даярдайт, ошондой эле кийим тигүү ишине окутат. Жарандык окутуу, дүйнөнүн маданияты, чыгармачылык, ошондой эле башкаруу көндүмдөрү курстарын бир аз эле провайдерлер сунуштаса да, алар мисалы, туризм же күзөт иши чөйрөсү үчүн көндүмдөрдү алуу курстарына караганда бир топ санда курагы жеткен калкты камтыйт.

Чоң кишилерге билим берүүнүн актуалдуу проблемаларынын ичинен төмөнкүлөрдү белгилей кетүү зарыл:

1) Чоң кишилер үчүн билим берүү: камтуу, сабаттуулук деңгээли. Эл аралык уюмдардын түрдүү изилдөөлөрү жана Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтарына талдоо жүргүзүү 6%дан 11%га чейин мектеп курагындагы балдар мектепке барбагандыгын, анын ичинен 75%ы айыл балдары экендигин айтып турат. Эркек балдардын мектепте окуу системасынан чыгуусу кыздарга салыштырганда орточо эсеп менен алганда 2 эсеге көп болот. Алар тиешелүү түрдө билим даярдыгын жок болуп жумушсуздардын катарын толтурат. Алардын арасында багуусуз калгандар жана укук бузгандар көп. Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин маалыматы боюнча 2010-жылы кылмыш жасагандардын ичинен 7,6%ы эрезеге жете

электер. Кылмыш жасагандыгы аныкталган адамдардын ичинен 77,8%ы эч жерде окуган да жана иштеген да эмес. 2009-жылдагы калкты каттоо 1999-жылга салыштырмалуу кесиптик орто билими бар 15 жаштан жогору курактагы калктын саны 10,8%дан 7,1%га чейин төмөндөгөндүгүн көрсөткөн. Жалпы негизги билими бар (9 класс) 15 жаштан жогору курактагы калктын саны 18,3%дан 11,9%га чейин төмөндөгөн. Жалпы баштапкы билими бар (1-4 класстар) 15 жаштан жогору курактагы калктын саны 6,3%дан 5,5%га чейин төмөндөгөн. Адатта балдар мектепте окуган мезгил 10-14 жаштагы курактык топтордо сабатсыздардын салыштырма салмагы 3,5 эсеге өстү, ал эми 14-28 жаштагы жаш адамдардын дээрлик 14%ы “Сиз окуганды жана жазганды билесизби?” деген суроого “жок” деп жооп беришти (1989-жылы – 4%).

2) Формалдуу эмес билим берүү программаларынын сапаты. Формалдуу эмес билим берүү уюмдары угуучуларды кабыл алууну баштоо үчүн лицензия алган учурда да түрдүү татаалдыктагы курстарда окутуу кызматын көрсөтүүчү билим берүү уюмдарын аккредитациялоо системасы жок. Натыйжада көптөгөн эксперттер бул уюмдарда окутуунун сапатына шектенүү менен карашат, анткени лицензия берилген, ал эми сапат кызмат алуучулар тарабынан гана контролдонот, алар болсо финансылык каражаттар эбак төлөнүп, окуу процесси учурунда гана кызмат көрсөтүүлөр сапатсыз экендигин билишет.

3) Экономикалык жактан активдүү калкты тез өзгөрүп туруучу эмгек рыногунун талаптарына көнүктүрүү. Курагы жеткен калкты эмгек рыногунун талаптарына ылайык кайра даярдоо системасын иштетүү маселеси күрч турат – айрыкча кошумча кесиптик билим берүү түрүндө. Кайра даярдоо (кайра окутуу), эреже катары, ушул кызмат көрсөтүүлөргө муктаж калктын жеке каражаттарынан каржыланат. Жергиликтүү бийлик органдары өзгөчө учурларда гана региондун экономика тармагын өнүктүрүү боюнча стратегиялык пландарга жана муктаждыктарга ылайык жер-жерлерде калктын квалификациясын жогорулатууга жана кайра даярдоого акы төлөп берет. Мында чоң кишилерге формалдуу жана формалдуу эмес билим берүүнү айкалыштыруу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу зарыл.

Саясаттын артыкчылыктуу багыттары

1) Билими жок же болбосо мектептик билим берүү системасынан ченемдик белгиленген мөөнөттөрдөн мурда чыгып калган адамдарды негизги билим берүү менен камтууну жогорулатуу.

2) Чоң кишилерди өмүр бою окутуу үчүн мыйзамдык негиздерди камсыз кылуу.

3) Экономикалык жактан активдүү калкты эмгек рыногунун тез өзгөрүп туруучу талаптарына көнүктүрүү үчүн шарттарды түзүү.

4) Чоң кишилерге билим берүүнүн (кошумча кесиптик, формалдуу эмес ж.б.) сапатына кепилдик берүү системасын түзүү.

5) Кесиптик тажрыйбаны жана квалификацияны таануу системасын түзүү.

Чоң кишилерге билим берүү жана формалдуу эмес билим берүү: башкы индикаторлор

	Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөт-түү көрсөткүч (2014-ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)
1.	Кечкисин/сменалык/сырттан окутуу мектептеринин жана класстардын саны	51	65	80
2.	Кечкисин/сменалык/сырттан окутуу мектептерине жана класстарга кабыл алынгандардын саны	5482	10,000	17,000
3.	Квалификацияны жогорулатуу жана кайра даярдоо (формалдуу эмес билим берүү) курстарын уюштурууга берилген лицензиялардын саны	1000	Аныктоо керек	Аныктоо керек
4.	Кошумча кесиптик билим берүү кызматын көрсөтүүчү кесиптик орто билим берүүчү окуу жайларынын саны	Кошумча кесиптик билим берүү лицензияларына ылайык	Кошумча кесиптик билим берүү лицензияларына ылайык	Кошумча кесиптик билим берүү лицензияларына ылайык

5.	Кошумча кесиптик билим берүү кызматын көрсөтүүчү кесиптик жогорку билим берүүчү окуу жайларынын саны	Кошумча кесиптик билим берүү лицензияларына ылайык	Кошумча кесиптик билим берүү лицензияларына ылайык	Кошумча кесиптик билим берүү лицензияларына ылайык

IV. Билим берүүдө башкаруу, мониторинг жүргүзүү жана стратегиялык пландоо

Кырдаалга талдоо жүргүзүү

Кыргыз Республикасынын билим берүү секторунда колдонулуучу стратегиялык документтерге талдоо; Кыргыз Республикасынын билим берүү секторунда донордук катышууга комплекстүү талдоо жүргүзүлгөн (он жылдык мезгил бою), анын Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигине караштуу Билим берүү боюнча донорлордун Эл аралык консультациялык кеңешинде бетачары болгон. Эксперттерди тартуу менен жана Дүйнөлүк банктын финансылык колдоосу астында билим берүү секторун фидуциардык баалоонун отчету даярдалган. 2009-жыл бою Дүйнөлүк банк менен бирдикте ЭКӨУнун адистерин тартуу менен билим берүү секторунун саясатына баяндама жүргүзүлгөн.

Иштелип чыккан индикаторлордун негизинде өлкөлүк стратегиялык документтердин курамдык бөлүгү болуп саналган билим берүү жана илим чөйрөсүндө иш-чараларды жүзөгө ашырууга мониторинг жүргүзүлгөн.

2009-жылдан тартып Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин ишинин натыйжалуулугун ар жылдык ички баалоо жүргүзүлүүдө.

Төмөнкүдөй долбоорлор иштелип чыкты: 2012-2020-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү концепциясы, БӨС 2020.

Муктаждыктарга адекваттуу (толук баалуу) жана стабилдүү каржылоодо реформалардын ийгиликтүүлүгүнө ишене берсе болот, алар өз кезегинде бардык деңгээлдеги билим берүүнүн сапаттуу билим берүү жыйынтыгына алып келет.

2011-жылдан тартып билим берүү системасына Билим берүүнү өнүктүрүүнү кеңири сектордук ыкма программасын (SWAp) киргизүү боюнча Европа комиссиясынын “Кыргыз Республикасында билим берүү секторун колдоо” деген эки жылдык долбоорун ишке ашыруу башталган, ал билим берүүнү мамлекеттик башкарууга мамиле кылууну түп-тамырынан бери өзгөртөт.

2011-жылдан тартып ЮНИСЕФдин колдоосу астында программалык платформаны түзүү жана республиканын масштабында бардык билим берүү деңгээлинде окуу жайлары боюнча маалыматтарды андан ары топтоо жана талдоо жүргүзүү жана Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин Интернет-сайтынын негизинде Билим берүү порталын түзүү үчүн “Кыргыз Республикасынын окуу жайларынын маалыматтарынын тиешелүү маалыматтык банкын” түзүү башталган.

Башкаруу, мониторинг жүргүзүү жана стратегиялык пландоо чөйрөсүндө актуалдуу проблемалардын ичинен төмөнкүлөрдү белгилей кетүү зарыл:

1. Билим берүүнү башкаруу системасынын начар координацияланышы. Системалык деңгээл үчүн орчундуу болгон мониторинг жүргүзүү жана баалоо проблемасы бар, ал маалыматтык башкаруу системасынын жоктугу (БМБС сандык жана сапаттык көрсөткүчтөрдүн негизинде, анын ичинде материалдык-техникалык, кадрдык жана башка камсыз кылуу) жана Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин, жер-жерлердеги башкаруу органдарынын жана билим берүү уюмдарынын ортосундагы горизонталдык жана вертикалдык координациялоонун жетишсиздиги менен чакырылган. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети (мындан ары – Улутстатком) дайыма статистикалык маалыматтарды чогултат жана алынган маалыматты элге жарыялайт. Бирок тенденциялардын ар жылдык форматында түзүлүүчү Улутстаткомдун маалыматтары билим берүү системасын оперативдүү башкаруу үчүн колдонулушу мүмкүн эмес. Андан тышкары, тиешелүү изилдөөгө заказ жана Улутстаткомдун “Билим берүү жана илим” деген ар жылдык жыйнагын чыгаруу жылына болжол менен 1 млн. сом турат.

2. Маалыматтын жетишсиздиги жана карама-каршылыгы. Сектор тууралуу бардык жагынан маалыматтын жоктугунун айынан билим берүү системасын натыйжалуу башкаруу проблемалуу. Бул жыйынтыктардын жана иш жүзүндөгү маалыматтар боюнча алынган стратегиялык пландоонун негизинде башкарууга болгон азыркы учурдагы талаптарга ылайык келбейт. БИМди кошо алганда, кызыкдар министрликтер да маалыматтарды чогултууга катышат, мында Улутстатком жана БИМ тарабынан чогултулган маалыматтардын ортосунда өтө чоң айырма болот.

3. Мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасынын өнүкпөгөндүгү. Азыркы учурдагы башкаруу жана стратегиялык пландоо комплекстик мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасына түздөн-түз жараша болот, анын ичинде көз карандысыздан да, ал азыркы мезгилде билим берүү секторунда жок. Мектептерге жана башка билим берүү мекемелерине көбүрөөк автономия берүүгө стратегияны эске алып, автономия шартында билим берүү уюмдарынын иштиктүү, натыйжалуу жана ачык-айкын ишин камсыз кылуучу отчеттуулук механизмдерин аныктоо маанилүү болууда.

4. Билим берүүнү башкарууда начар менчик-мамлекеттик өнөктөштүк. Ишке орноштуруунун көз карашы боюнча билим берүү секторун камтуу абдан чоң. Ушуга байланыштуу бул сектордо кандай гана болбосун өзгөрүүлөр чоң коомдук кызыкчылыкты туудурат жана көптөгөн кызыкдар тараптарды тартат. Бирок бүгүнкү күндө билим берүү процессинин катышуучуларынын жана кызыкдар тараптардын күч-аракети түрдүү багыттарда жана мейкиндиктерде ишке ашырылат. Ата-эне комитеттери, камкордук кылуу кеңештери ж.б. формалдуу мүнөзгө ээ жана институттук өнүктүрүүгө муктаж. Коомдук байкоочу кеңештер райондук жана шаардык билим берүүнү башкаруу деңгээлинде али түзүлө элек.

5. Башкаруу системасы токтомдордун жана нускамалардын тиешелүү түрдө аткарылышы менен чектелет. Билим берүү сапатына системалуу түрдө мониторинг жүргүзүлбөйт жана баа берилбейт. Башкаруу системасы жер-жерлердеги жетекчилер өзүнүн иш-аракеттеринин жыйынтыктары үчүн жоопкерчиликти сезе билишине жардам бербейт. Билим берүү уюмдарынын жетекчилерин дайындоо жана кызмат ордунан бошотуу мүмкүн эместигинин айынан Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан натыйжалуу саясат жүргүзүүгө кошумча мүмкүнчүлүк жок.

Саясаттын артыкчылыктуу багыттары

- 1) Билим берүү секторунда иштеген уюмдардын жана башкаруу органдарынын функцияларын аныктоо.
- 2) Башкаруу органдарынын ачык-айкындуулугун жана отчеттуулугун жогорулатуу.
- 3) Билим берүү кызматын көрсөтүүчүлөрдү натыйжалуу иштөөгө шыктандыруу.
- 4) Натыйжалуу башкарууну инфраструктуралык камсыз кылуу.
- 5) Билим берүү уюмдарын башкаруунун корпоративдик моделин илгерилетүү.
- 6) Билим берүү системасында мамлекеттик каржылоонун бириккен стратегиясын ишке ашыруу (кеңири сектордук ыкманын - SWAp негизинде).
- 7) Билим берүүдө финансылык башкаруу системасынын натыйжалуулугун жогорулатуу.
- 8) Башкаруунун жана билим берүүнү өнүктүрүү жолдорун божомолдоонун маалыматтык базасы катары Кыргыз Республикасынын билим берүү системасына мониторинг жүргүзүүнүн оптималдуу моделин түзүү.
- 9) Мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасын чечимдерди кабыл алуу процессине интеграциялоо.
- 10) Билим берүү системасында мониторинг жүргүзүү жана баалоо процесстерин институтташтыруу.

7-таблица

Билим берүүнү башкаруу системасы: башкы индикаторлор

	Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөттүү көрсөткүч (2014-ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)
1.	Билим берүү системасында түзүмдүк бөлүмдөргө	Функционалдык талдоо учурдан учурга карай, негизинен	Функционалдык талдоо жалданган компания менен байма-бай (үч жылда	Функционалдык талдоо БИМдин натыйжалуу түзүмү жана билим

	функционалдык талдоо жүргүзүүнүн үзгүлтүксүздүгү	донордук коомчулуктун демилгеси боюнча жүргүзүлөт	бир) жүргүзүлөт жана мамлекеттик башкаруу органдары тарабынан демилге кылынат	берүүнү башкаруу системасынын негизи болуп калды
2.	Автономдуу окуу жайларды өнүктүрүү	Автономиялык мүмкүнчүлүктөр Кыргыз Республикасынын мектептеринде жан башына каржылоонун бир бөлүгү катары ишке ашат	Мектептер өнүктүрүүнүн стратегиялык пландарынын негизинде жан башына каржылоонун алкагында иштейт	Жан башына каржылоо жана ишти стратегиялык пландоо мектепке чейинки уюмдардан баштап жогорку окуу жайларга чейин бардык деңгээлде билим берүү системасына киргизилди
3.	Жалпы билим берүү уюмдарын стратегиялык башкарууга көмөктөшүү үчүн коомдук-мамлекеттик органдар (камкорчулар кенешин) түзүлгөн мектептердин пайызы	10 %дан азыраагы	30 %	50%дан көп

4.	Билим берүүнү башкаруу органдары менен диалогго жана билим берүү саясатын иштөөгө кызыкдар топтордун тартылышы	Тиешелүү укуктук-ченемдик база иштейт жана министрлик менен ведомстволордун деңгээлинде байкоочу кеңештер түзүлдү	Өкмөттүк эмес сектордон өкүлдөрдү жана эксперттерди саясий диалогго тартуу жана башкаруу органдарынын ишинин ачык-айкындуулугун камсыз кылуу тартуу үчүн 56 шаардык жана райондук билим берүү бөлүмүндө коомдук байкоочу кеңештер түзүлдү	Билим берүү саясаты ачык Интернет форумдардын форматын колдонуу менен кызыкчылыктар топторунун – керектөөчүлөрдүн талаптарына багыт алып талкууланып, иштелип чыгууда
5.	Конкурстук тандоонун алкагында билим берүүнү башкарууда бош кызмат орундарына талапкерлердин катышы (башкаруучу кызмат орундарынын кадыр-барктуулугун көрсөтүүчү)	Орточо алганда 2/1	Баштапкы жылга салыштырмалуу эки эсеге өстү	Бардык деңгээлдеги билим берүүнү башкаруу органдарында бош кызмат орундарына талапкерлердин саны көп болгон динамика сакталып турат (борбордук-шаар-район)

Билим берүүнү финансылык башкаруу: башкы индикаторлор

	Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөттүү көрсөткүч (2014-ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)
1.	Билим берүүгө бюджеттин керектөөлөрүн аныктоо үчүн минимум стандарттарды колдонуу	Жан башына каржылоону киргизүү алкагында республикадагы мектептердин 1/3 колдонулат	Мектепте билим берүү системасында киргизилип колдонулууда	Бардык деңгээлде билим берүүгө киргизилип колдонулууда (мектепке чейинки уюмдардан тартып жогорку окуу жайларына чейин)
2.	Жан башы принциби боюнча каржылануучу жалпы билим берүүчү мектептердин үлүшү	32,7%	100%	100%
3.	Кесиптик баштапкы билим берүүдө окуп жатканды каржылоонун минимум стандарты	Иштелип жатат	Иштелип чыккан жана жарым-жартылай ишке ашырылган	Толугу менен ишке ашырылган

4.	Кесиптик орто билим берүүдө окуп жатканды каржылоонун минимум стандарты	Жок	Иштелип чыккан	Толугу менен ишке ашырылган
5.	Жогорку кесиптик билим берүүдө бир студентти каржылоонун минималдуу стандарты	Окутуунун минималдуу босого өлчөмүндө бар	Иштелип чыккан	Толугу менен ишке ашырылган
6.	Республикалык бюджеттин форматын өзгөртүү – программалык бюджеттөөгө өтүү	Түзүү аракеттери	Сыноодон өткөрүлүп жана жарым-жартылай ишке ашырылган	Толугу менен ишке ашырылган
7.	БИМде түзүлгөн ички аудит системасы жана автоматташтырылган бухгалтердик эсеп системасы (түзүмдү оптималдаштыруунун эсебинен)	Ички аудит бөлүмү түзүлгөн	Ички аудит системасы жана автоматташтырылган бухгалтердик эсеп системасы иштейт	Ички аудит системасы жана автоматташтырылган бухгалтердик эсеп системасы иштейт

8.	Окуу жайларынын администрациясын менеджментке окутуу үчүн (өндүрүштөн ажыратпастан) модулдук сессиялар иштелип чыккан. Тренингдерди үзгүлтүксүз өткөрүлүү	Жок	Сыноодон өткөрүлүп жана жарым-жартылай ишке ашырылган	Толугу менен ишке ашырылган

9.	Билим берүүнү өнүктүрүүнүн стратегиялык программаларын ишке ашырууну финансылык камсыз кылуу пайызы (тармакты иштетүүнү колдоо эмес, өнүктүрүү долбоорлору): -мамлекеттик бюджеттин деңгээли - донор уюмдардын катышуусу	20% 80%	50% 50%	70% 30%
10.	КР мектептеринде бюджеттик каржылоонун (жан башына каржылоо) стандарты боюнча пайызы керектөөлөрдү жабуу пайызы	82%	Факт боюнча аныктоо керек	Факт боюнча аныктоо керек

Мониторинг жүргүзүү жана баалоо: башкы индикаторлор

1.	Индикаторлор	Баштапкы деңгээл (2011-ж.)	Орто мөөнөттүү көрсөткүч (2014-ж.)	Болжолдуу көрсөткүч (2020-ж.)
	Мониторинг жүргүзүү жана баалоо пландарын камтыган билим берүү чөйрөсүнүн негизги саясий документтеринин (стратегиялардын жана стратегиялык мүнөздөгү башка документтердин) пайызы	Жалпысынан 50%дан азыраагы	100% стратегия жана 50%дан көбүрөөгү башка тиешелүү документтер	100% стратегия жана 100% башка тиешелүү документтер
2.	БИМде мониторинг жүргүзүү жана баалоо боюнча түзүмдүк бөлүмдөрдүн иштеши	БИМдин мониторинг жүргүзүү жана стратегиялык пландоо бөлүмү түзүлдү	БИМдин мониторинг жүргүзүү жана стратегиялык пландоо бөлүмүнөн тышкары УТБнын, КБАнын, көз	Мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасы билим берүү системасына толук баалуу системалуу

			карандысыз баалоочулардын базасында окуп жаткандардын жетишкендиктерин баалоо боюнча потенциал түзүлдү	мониторинг жүргүзүү жана анын натыйжаларын баалоо үчүн түзүмдүк бөлүмдөрдүн зарыл санына таянат
3.	Корпоративдик маалыматтык тармактын жана маалыматтарды башкаруу системасынын болушу	Мектеп деңгээли үчүн маалыматтардын маалыматтык банкы (ЮНИСЕФ менен БИМдин биргелешкен долбоорунун бир бөлүгү катары)	БИМдин бардык департаменттери жана бардык региондук билим берүү бөлүмдөрү толугу менен тартылган, программалык камсыз кылуу киргизилген жана “Кыргыз Республикасынын билим берүү уюмдарынын маалыматтарынын маалыматтык банкы” түзүлгөн, БИМдин учурдагы web-сайтына интеграцияланган Билим берүү порталы иштейт, БМБСнын узак	Бардык деңгээлдеги билим берүү уюмдары корпоративдик маалыматтык тармакка жана маалыматтарды башкаруу системасына толугу менен тартылган

			мөөнөттүү концепциясы иштелип чыккан	
4.	Мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасын чечимдерди кабыл алуу процессине, БИМ тарабынан иштелип чыккан стратегиялык мүнөздөгү тиешелүү документтерге, БИМдин түзүмдүк бөлүмдөрүнүн, жер-жерлердеги башкаруу органдарынын жана андан ары билим берүү уюмдарынын деңгээлинде алардын ишине интеграциялоочу иштин ички регламенттеринин болушу	БИМ жана билим берүүнү башкаруу органдары тиешелүү жоболордун негизинде иштейт	Мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасын чечимдерди кабыл алуу процессине, БИМ тарабынан иштелип чыккан стратегиялык мүнөздөгү тиешелүү документтерге, БИМдин түзүмдүк бөлүмдөрүнүн, жер-жерлердеги башкаруу органдарынын ишине интеграциялоочу иштин ички регламенттеринин болушу	Райондук, шаардык билим берүү бөлүмдөрү жана башкармалыктары үчүн БИМдин ар бир түзүмдүк бөлүмүндө мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасын чечимдерди кабыл алуу процессине интеграциялоочу иштин ички регламенттеринин болушу, билим берүү уюмдары үчүн деңгээл боюнча
5.	Билим берүү уюмдарынын деңгээлинде окуучулардын жетишкендиктерине	Формативдик жана суммативдик баалоо боюнча долбоорлор,	Республикадагы мектептер үчүн окуучулардын жетишкендиктерине мониторинг	Окуучулардын жетишкендиктерине мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасы ар бир

	мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасынын болушу	ОБЖУБ менен PISAнын изилдөөлөрүнө, салттуу мамлекеттик жыйынтык аттестациясына катышуу түрүндө ишке ашырылат	жүргүзүү жана баалоо боюнча инструментарий жана механизм иштелип чыгып, сыноодон өттү	жалпы билим берүү уюмунун деңгээлинде иштейт

V. БӨС 2020га мониторинг жүргүзүү жана баалоо

Иш жүзүндө БӨС 2020ны ишке ашыруунун натыйжалуулугу көз карандысыз баалоочулардын тобу тарабынан аныкталууга тийиш. Сунуштардын тизмеси жана БӨС 2020ны баалоо критерийлери сунушталат. Сунуштар үч стадияга бөлүнгөн – (1) БӨС 2020ны иштеп чыгуу, (2) БӨС 2020ны ишке ашыруу, (3) БӨС 2020ны кайра карап чыгуу.

Мониторинг жүргүзүү жана баалоо үчүн маселелер

1. 2009-2011-жылдарга Өлкөнү өнүктүрүү стратегиясындагы “Билим берүү” деген бөлүмдүн аткарылышын баалоо (жыйынтыктар жана индикаторлордун жетишкендиги);
2. 2009-2011-жылдарга Өлкөнү өнүктүрүү стратегиясындагы “Билим берүү” деген бөлүмдүн ийгиликтүү компоненттерин аныктоо;
3. БӨС 2020ны жана иш-аракеттердин үч жылдык пландарын иштеп чыгууну камсыз кылуу;
4. Иш-аракеттер планынын аткарылышына жооп берүүчү тараптардын потенциалын өнүктүрүүнү камсыз кылуу;
5. Пландын натыйжалуулугун милдеттүү түрдө баалоо үчүн бардык талаптарды аткаруу.

Баалоо критерийлери

	Баалоо	Жеткиликтүүлүк	Катышуу	Байланыш	Башкаруу
1-стадия: БӨС 2020ны иштеп чыгуу	Жагдайга комплекстик талдоо жүргүзүлгөн жана түрдүү булактардан (расмий жана расмий эмес) статистикалык маалыматтар колдонулат; маселелер жана иш-аракеттер белгиленген	Жагдайга талдоо жүргүзүүнүн негизинде стратегиялык артыкчылыктар түзүлгөн жана түшүндүрүлгөн; өнүктүрүү маселелери жагдайга талдоо жүргүзүүнүн натыйжаларына негизденген	Бардык кызыкдар тараптар БӨС 2020ны иштеп чыгууга катышат; ишке ашыруу боюнча директивалар БӨС 2020нын аткарылышына жооптуу ар бир тарапка чейин жеткирилет	Процесс жана анын стадиялары тууралуу маалымат бардык тараптарга өз учурунда билдирилет; пландын жыйынтыктоочу варианты бардык кызыкдар тараптар үчүн жеткиликтүү	Ишке ашырууда бардык тараптардын орду жана милдеттери так аныкталган; иш-аракеттердин толук планы иштелип чыккан
2-стадия: БӨС 2020ны аткаруу	Башкы индикаторлор аныкталган; бардык зарыл статистикалык маалыматтар чогултулган	Пландалган иш-аракеттерди аткаруу максаттарга жетүүгө кепилдик берет; бардык иш-аракеттер планга	Бардык кызыкдар тараптар планды аткарууга катышат; планды ишке ашырууга	Стратегияны аткарууга жооптуу бардык тараптар, ошондой эле кызыкдар тараптар БӨС 2020нын мазмуну менен	БӨС 2020ны аткарууга жооптуу тараптардын орду жана милдеттери так аныкталган;

		ылайык жүргүзүлүүдө	жооптуу тараптар стратегиялык БӨС 2020га ылайык иштейт	таанышып чыккан; бардык жогоруда аталган тараптарга БӨС 2020ны ишке ашыруунун жүрүшү жөнүндө үзгүлтүксүз маалымат берилип турат	БӨС 2020ны ишке ашырууга жетиштүү ресурстар бөлүнгөн
3- стадия: БӨС 2020ны оңдоо	Баалоо жана мониторинг жүргүзүү механизмдери иштелип чыккан; БӨС 2020 кайрадан каралып жана жаңыланып турат	Зарыл болсо иш-аракеттер планы саясий жана экономикалык кырдаалга, ошондой эле өлкөдөгү башка маанилүү өзгөрүүлөргө ылайык кайра каралат; ишке ашыруу графиги БӨС 2020нын өзгөрүүлөрүнө	БӨС 2020ны мүмкүн болгон кайрадан кароо боюнча кызыкдар тараптар менен интенсивдүү консультациялар	Бардык кызыкдар тараптар БӨС 2020дагы өзгөрүүлөр жана анын кайрадан иштелип чыгышы жөнүндө маалымдалат	Планды кайра кароого жооптуу бардык тараптардын БӨС 2020ны кайра кароо боюнча орду жана милдеттери так аныкталган

		ылайык кайра каралат			

Кыргыз Республикасынын мамлекеттик аткаруу бийлик органдарынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын иш-аракеттеринин натыйжалуулугун баалоо үчүн негизги көрсөткүчтөрдүн тизмеси

№	Көрсөткүчтүн аталышы
1	15-24 жаштагы калктын сабаттуулук деңгээли, %
2	Тиешелүү курактагы балдардын жалпы санында негизги мектепте окугандардын үлүшү, %
3	Балдардын жалпы санына карата мектепке чейинки билим берүү мекемелерине барган балдар саны % менен
4	Чет өлкөлүк студенттердин саны (билим берүүнү экспорттоо)
5	10 000 калка кесиптик орто окуу жайларынын студенттеринин саны
6	10 000 калка жогорку окуу жайлардын студенттеринин саны
7	Жогорку билим берүүчү окуу жайларынын ишке орношкон бүтүрүүчүлөрүнүн үлүшү (окуусун уланткандыгын жана өз алдынча ишке орношуусун эске алуу менен)
8	Билим берүүгө мамлекеттик бюджеттин чыгымдары (ИДПга карата пайыз менен)
9	Жеке менчик формасына негизденген кайрадан катталган окуу жайларынын саны

VI. Күтүлүүчү натыйжалар

1. Билим берүүдөгү иштер кийинки мөөнөткө калтыруу натыйжасына ээ. Ушундан улам 2012-2014-жылдары биринчи үч жылдык мезгил бою компетенттүү окутуу системасы (билим парадигмасын компетенциялардын парадигмасына алмаштыруу) курулат. Тиешелүү түрдө, натыйжада билим берүү системасынын өнүмдүүлүгүнүн башкы критерий катары алдында турган чакырууларга адекваттуу реакция кылууга жөндөмдүү жана өлкөнүн экономикалык, социомаданий жана саясий муктаждыктарына ылайык келүүчү компетенттүүлүккө ээ болгон бүтүрүүчү саналат.

2. Мектепке чейинки окутуу деңгээлинде Мамлекеттик билим берүү стандартын киргизүү, мектепке даярдоону киргизүү, 2011-2012-окуу жылдары 1-класстан тартып мектептик окутуу системасына жаңы муундагы стандарттардын (куррикулумдун) негизинде окутуу киргизүү, кесиптик билим берүү системасына жаңы стандарттарды иштеп чыгуу, жогорку билим берүү системасын “бакалавр-магистр” системасына өткөрүү, натыйжалуу иштин принциптерине негизденген эмгек акы төлөөнүн жаңы системасын киргизүү – билим берүүнүн ушундай түрдө түзүлгөн системасы ар бир окуучуга жана студентке базалык жана атайын компетенттүүлүктү берет, алар жеке өнүгүүнүн белгиленген бир этабында ийгиликтүү коммуникациялык, кесиптик жана башка иш-аракеттерди жасоого мүмкүндүк берет:

- мектепке чейинки билим берүүдө бала өзүнүн жакынкы тегерегиндеги социумда жүрүүгө жана мектепте окууну баштоого мүмкүндүк берүүчү компетенттүүлүккө ээ болот;

- жалпы билим берүүчү мектептердин бүтүрүүчүлөрү окуусун улантуу же эмгек рыногуна чыгуу үчүн жетиштүү деңгээлде маанилүү (маалыматтык, социалдык-коммуникациялык компетенттүүлүк жана проблемаларды чечүү компетенттүүлүгү), ошондой эле предметтик компетенттүүлүккө ээ болууга милдеттүү болот;

- кесиптик билим берүү тепкичтери эмгек рыногунун талаптарына жооп берүүчү жана өзүнүн квалификациясын түрдүү формада жогорулатууга же болбосо кайра даярдоо маселелерин чечүүгө системалуу түрдө даяр кызматкерлерди даярдоону камсыз кылууга жөндөмдүү болууга тийиш.

3. Билим берүү адамды белгисиздик абалынан жашоо-түрмүшкө даярдашы керек. Бул абал үзгүлтүксүз билим берүү концепциясынын жана окуп жаткан коомчулуктун методологиялык негизи болуп саналат, ал адамдын жаңы проблемаларга жана чакырууларга түш болушуна жараша формалдуу жана формалдуу эмес деңгээлде анын билим берүү системасына бир нече жолу кайтып келүү шартын камсыз кылууга чакырылган.

Түруктуу каржылоо жана жетиштүү адам ресурстары болгон шартта 2020-жылга карата БӨС 2020ны ишке ашыруу төмөнкүдөй жыйынтыктарга алып келүүсү күтүлүүдө:

1) билим берүү жана илим системасынын үзгүлтүксүз каржыланышы;

2) өнүктүрүү жана окутуу программалары менен мектепке чейинки курактагы балдардын кеңири камтылышы;

3) калктын аялуу катмары жана ден соолугун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар үчүн, жарандардын кызыкчылыгын жана керектөөлөрүн канааттандыруу үчүн кыска мөөнөттөгү окуу курстарынын жана кайра окутуу системасынын өнүгүшү;

- 4) окутууга компетенттүү ыкманын киргизилиши – билим берүү анын бардык деңгээлинде жыйынтыкка багытталган;
- 5) азыркы замандагы билим берүү чөйрөсүнүн түзүлүшү;
- 6) инклюзивдүү, көп маданияттуулук жана көп тилдүү билим берүүнүн түзүлүшү;
- 7) өмүр бою үзгүлтүксүз билим алууга шарттардын түзүлүшү;
- 8) билим берүү системасынын бардык деңгээлинде социалдык өнөктөштүктүн өнүгүшү жана коомчулук менен жумуш берүүчүлөрдүн билим берүү процессине активдүү катышуусу;
- 9) системаны натыйжалуу башкаруу жана каржылоо механизминин түзүлүшү;
- 10) БИМдин, жер-жерлерде билим берүүнү башкаруу органдарынын, билим берүү уюмдарынын каржылоо процесстерин автоматташтырууну, ишинин ачык-айкындуулугун жана аудитин эске алуу менен кенен сектордук ыкманын (SWAp) негизинде билим берүү секторунда каржылоо моделин киргизүүгө бирдиктүү ыкмалардын түзүлүшү;
- 11) мониторинг жүргүзүү жана баалоо маалыматтары менен чечим кабыл алуу системасынын камсыз кылынышы, индикаторлордун тиешелүү топтомунун жана программалык камсыз кылуунун негизинде Билим берүүнү маалыматтык башкаруу системасын (БМБС) куруунун концептуалдык көрүнүшүнүн түзүлүшү;
- 12) эмгек рыногунун талаптары менен кадрларды даярдоо, кайра даярдоо системасынын жакындашы;
- 13) КТБнын узак мөөнөттүү жана кыска мөөнөттүү курстарында сертификат алган бүтүрүүчүлөрдүн, адистиги боюнча ишке орношкондордун үлүшүнүн көбөйүшү;
- 14) ЖОЖдук илимдин өнүгүшү, инновациялык иштеп чыгуулардын колдоого алынышы.

VII. Коркунучтар жана тобокелдиктер (өнүктүрүүнүн дүйнөлүк тенденцияларын жана ички тобокелдиктерди эске алуу менен):

- 1) Экономиканы өнүктүрүү абалы.
- 2) Социалдык жагдайдын белгисиздиги, бул билим берүү системасын реформалоо процессин натыйжалуу жөнгө салууга мүмкүндүк бербейт.

- 3) Саясий туруксуздук, жаратылыш кырсыктары, техногендик алааматтар, коррупция.
- 4) Билим берүү системасын иштетүү үчүн мамлекеттик каржылоонун төмөндөшү же жетиштүү бюджеттик каражаттардын толук алынбашы.
- 5) Секторду өнүктүрүү боюнча саясаттын иш-чараларын ырааттуу ишке ашыруу үчүн билим берүү системасына инвестициялардын агымынын кечигиши же токтоп калышы.
- 6) Калктын билим жана маданият потенциалынын начарлашы, оор демографиялык кырдаал, ички жана тышкы миграцияга болгон көзөмөлдөөнүн жетишсиздиги.
- 7) Кыргызстанда радикалдык диний агымдардын жана конфессиялар аралык карама-каршылыктардын өсүшү.
- 8) Билим берүү саясатын иштеп чыгуу жана ишке ашыруу процессине коомдун тартылбашы.
- 9) Академиялык эркиндик жана академиялык чынчылдык деңгээлинин төмөндөшү.
- 10) Мугалимдик кесиптин кадыр-баркынын төмөндөшү.
- 11) Белгилүү бир социалдык катмардын жана кесиптик коомчулуктун бир бөлүгүнүн билим берүүдө болуп жаткан инновациялар жана алардын зарылдыгы жөнүндө түшүнүгү жоктугу.
- 12) Камсыз болгон жана аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн балдарынын, ошондой эле шаарда жана айылда жашаган балдардын ортосунда сапаттуу билим алуу мүмкүнчүлүгүндө ажырымдын чоң болушу.
- 13) Заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды киргизүү жаатында артта калуу.
- 14) Инклюзивдүү билим берүү концепциясын колдоочу механизмдердин жоктугу (анын ичинде мигранттар, качкындар, көчөдөгү балдар сыяктуу топтор үчүн да).

VIII. Кыскартуулардын тизмеси

АӨБ

Азия өнүктүрүү банкы

КТБА	Кесиптик-техникалык билим берүү агенттиги
БОП	Базистик окуу планы
ДБ	Дүйнөлүк банк
ИДП	Ички дүң продукт
КЖБ	Кесиптик жогорку билим берүү
ЖОЖ	Жогорку окуу жайы
ЛжАМИ	Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин алдындагы Лицензиялоо жана аккредитациялоо боюнча мамлекеттик инспекция
ШаарББ	Шаардык билим берүү бөлүмү
МБС	Мамлекеттик билим берүү стандарты
ЕС	Европа Союзу
БББЭС	Жогорку окуу жайларда билим берүүнү башкаруунун бирдиктүү электрондук системасы
БМБС	Билим берүүнү маалыматтык башкаруу системасы
МКТ	Маалыматтык-коммуникациялык технологиялар
ЧБКА	Чоң кишилерге билим берүүнүн кыргыз ассоциациясы
КР	Кыргыз Республикасы
КБА	Кыргыз билим берүү академиясы
ЭВФ	Эл аралык валюта фонду
БИМ	Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги

ЖӨБ	Жергиликтүү өз алдынча башкаруу
ЖӨБО	Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары
Финмин (ФМ)	Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги
ЖЭИМ	Кыргыз Республикасынын Жаштар, эмгек жана иш менен камсыз кылуу министрлиги
БКМС	Бюджеттик каржылоонун минимум стандарты
ЭМСМ	Кыргыз Республикасынын Экономика жана монополияга каршы саясат министрлиги
ОБЖУБ	Окуучулардын билим алуудагы жетишкендиктерин улуттук баалоо
ЧУА	Ченемдик укуктук акт
БКБ	Баштапкы кесиптик билим берүү
ӨЭУ	Өкмөттүк эмес уюмдар
УСК	Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
УТБ	Улуттук тестирлөө борбору
БҮБ	Бардыгы үчүн билим берүү
ЭКӨУ	Экономикалык кызматташтык жана өнүктүрүү уюму
БУУ	Бириккен Улуттар Уюму
ЖРТ	Жалпы республикалык тестирлөө
ЖБК	Жан башына каржылоо
КЖ	Квалификацияны жогорулатуу

КДҚД	Кадрларды даярдоо жана кайра даярдоо
ПМПК	Психологиялык-мединалык-педагогикалык консультациялар
КТБ	Кесиптик-техникалык билим берүү
ӨКК	Өнөр жайдын камкорчулук кеңештери
АУС (К)	Алкактык улуттук стандарт (куррикулум)
РайББ	Райондук билим берүү бөлүмү
ЖМК	Жалпыга маалымдоо каражаттары
КОБ	Кесиптик орто билим берүү
КООЖ	Кесиптик орто окуу жайы
БӨС 2020	2012-2020-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясы
Соцфонд	Кыргыз Республикасынын Социалдык фонду
ӨӨС	2009-2011-жылдарга Кыргыз Республикасынын өлкөнү өнүктүрүү стратегиясы
ТК	Телекөрсөтүү
ОУКом	Окуу-усулдук комплекстер
ОУБ	Окуу-усулдук бирикме
ОУК	Окуу-усулдук кеңештер

АХФ	Ага-хан фонду
КСФ	“Кыргызстан-Сорос” фонду
БДКФ	Билим берүү демилгелерин колдоо фонду
МӨМ	Миң жылдыкты өнүктүрүү максаттары
БОМББ	Билим берүүнү жана окутуу методдорун баалоо борбору
ЯЖЖФ	Япониянын жакырчылыкты жоюу боюнча фонду
GIZ (ГИЗ)	Германия эл аралык кызматташуу боюнча коому
<u>ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System)</u>	Кредиттерди которуунун жана топтоонун Европа системасы – студенттердин окуу ишин эсепке алуунун жалпы европалык системасы
FTI (Глобалдык өнөктөштүк)	БҮБдүн максаттарына ылдамдалган жетүү демилгеси
PISA (Programme for International Student Assessment)	15-16 жаштагы окуучулардын математикалык сабаттуулугун, окуу жана табият таануудагы жетишкендиктерин баалоо боюнча эл аралык программа
PhD (Philosophiæ Doctor)	Магистр даражасынан кийинки доктордук илимий даража
UNDP (ПРООН)	Бириккен Улуттар Уюмунун Өнүктүрүү программасы
SWAP	Кеңири сектордук ыкма

UNICEF (ЮНИСЕФ)	Бириккен Улуттар Уюмунун Балдар фонду
UNESCO (ЮНЕСКО)	БУУнун Билим берүү, илим жана маданият уюму
USAID (ЮСАИД)	Эл аралык өнүктүрүү боюнча Америка агенттиги
USD	АКШ доллары

«Бекитемин»

мектеп директору: _____

Абдыкулова Ж.А.

**№16 Жусуп Турусбеков атындагы жалпы билим берүүчү мектебинин 2022-2023-окуу жылында
ата-энелер менен иш алып баруунун ЖЫЛДЫК ПЛАНЫ**

№	Аткарылуучу иш чаралар	Мөөнөтү	Жооптуула р	Кайда каралат	Ресурстар	Күтүлүүчү натыйжа
1	Ата-энелер комитетин түзүү жана иш чараларды иштеп чыгуу.	Сентябрь.	Мектеп администрациясы.	Ата-энелер чогулушунда	Иш чаралар.	Ата-энелер комитети түзүлөт. Иш чара иштелип чыгылат.
2	Ата-энелер менен үч тараптуу келишимдерди түзүү.	Сентябрь	Мектеп администрациясы Класс жетекчилер	Класс жетекчилер бирикмеси	Үч тараптуу келишим	Ата-энелер менен келишим түзүлөт

3	Ата-энелер үчүн “ачык эшик” жумалыгын жарыялоо.	Октябрь	Мектеп администрациясы. предметтик мугалимдер	Метод кеңешме	Ачык сааттардын иштелмелери	Ата эне менен мектептин байланышы бекемделет.
4	Аз камсыз болгон үй-бүлөдөгү окуучуларды колдоо	Дайыма	Ата-энелер комитети. кам көрүү кеңеши.	Өндүрүштүк кеңешме	Аз камсыз болгон үй бүлөдөгү балдардын тизмеси	Кам көрүү кеңешинин жардамы менен материалдык жардам көрсөтүлөт.
5	Ата-энелер арасында кароо сынак “менин балам окуган окуу классы” ата-энелер менен менен бирдикте спорттук иш чараларды өткөрүү жана демөөрчүлүк кылуу	Апрель	Мектеп администрациясы. ата-энелер комитети.	Өндүрүштүк кеңешмеде	Спорттук иш чаралардын иштелмелери.	Ата-эне менен мектептин байланышы бекемделет. Демөөрчүлөр көбөйөт.

6	“Билим берүү денгээли канааттандырабы?” Ата-энелер менен анкета жүргүзүү	Май	Мектеп администрациясы ата - энелер комитети	Өндүрүштүк кеңешмеде	Анкета	Ата-энелердин көз караштары аныкталат. Жыйынтык чыгарылат.
7	Ата- энелер менен бирдикте түнкү рейдке чыгуу.	Дайыма	Мектеп администрациясы. Ата-энелер комитети.	Өндүрүштүк кеңешмеде.	Түнкү рейд графиги	График боюнча рейд жүргүзүлөт
8	Ата- энелер арасында ар түрдүү темада лекцияларды өтүп туруу	Чогулуш сайын	Организатор класс жетекчилер	Класс жетекчилер бирикмеси	Даярдалган материалдар	Чогулуш сайын ар түрдүү лекция, докладдар окулат.
9	Окуучулардын эс алуусун уюштуруу	Каникул учурунда	Ата-энелер комитети	Класс жетекчилер бирикмеси	Эс алууга чыгаруу	Каникул учурунда окуучулардын убактылары туура пайдаланылат.
10	Камкорчулар кеңешинин чогулушу	Ар бир чейректин 2- жумасы	Мектеп директору. Кам көрүү	Кам көрүү кеңешинин чогулушунда	Кам көрүү кеңешинин отчеттору,	Ата- энелердин мектептин жашоосу менен тыгыз байланышта болот.

			кеңешинин төрагасы		маалыматт ар	

**Социалдык чөйрөдөгү мекемелердин көзөмөлчүлүк кеңеши жөнүндө
типтүү жобо**

I глава. Жалпы жоболор

1. Ушул Социалдык чөйрөдөгү мекемелердин көзөмөлчүлүк кеңеши жөнүндө типтүү жобо (мындан ары - Жобо) социалдык чөйрөдөгү билим берүү, маданият, социалдык коргоо, саламаттык сактоо жана жазаларды аткаруу (мындан ары - социалдык чөйрө мекемелери) системасында иштеген мекемелерде жана башка уюмдарда көзөмөлчүлүк кеңешин түзүүнүн жана анын ишин уюштуруунун тартибин аныктайт.

Ушул Жобо социалдык чөйрөнүн (билим берүү, маданият, социалдык коргоо, саламаттык сактоо жана жазаларды аткаруу) мамлекеттик жана муниципалдык мекемелеринде түзүлүүчү көзөмөлчүлүк кеңештерине карата жайылтылат.

2. Социалдык чөйрөдөгү көзөмөлчүлүк кеңеши (мындан ары - Кеңеш) юридикалык жактын статусуна ээ эмес жана коомдук башталышта иштеген мамлекеттик эмес, өкмөттүк эмес, коммерциялык эмес, коомдук уюм болуп саналат.

3. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2016-жылдын 16-январындагы № 12-б буйругу менен аныкталган уюмдарды кошпогондо, мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарында Кеңешти түзүү милдеттүү болуп саналат.

Мамлекеттик кызматтарды көрсөтүүчү объектерге төмөнкүлөр кирет:

- бардык типтеги жана түрдөгү мектепке чейинки билим берүү уюмдары;
- жалпы билим берүү уюмдары (жалпы билим берүү мектеби, окуу-тарбия комплекси, автордук окуу-тарбия комплекси, гимназия мектеби, лицей мектеби, комплекстүү мектеп, атайын мектеп (интернат), жалпы билим берүүчү санаториялык мектеп, көмөкчү мектеп, кечки мектеп (кечки жана сменалык), сырттан окутуучу жалпы билим берүү мектеби, эксперименталдык аянтчасы бар мектеп, толук эмес мектеп жана башкалар);
- бардык типтеги жана түрдөгү мектептен тышкаркы билим берүү уюмдары;
- бардык типтеги жана түрдөгү атайын билим берүү уюмдары;
- балдарга, өспүрүмдөргө жана жаштарга кошумча билим берүүчү бардык типтеги жана түрдөгү уюмдар;
- башталгыч кесиптик билим берүү уюмдары (кесиптик лицей, кесиптик окуу жайы ж.б.);
- орто кесиптик билим берүү уюмдары (окуу жайы, колледж, техникум ж.б.);
- жогорку кесиптик билим берүү уюмдары (институт, академия, университет, консерватория ж.б.);
- жогорку окуу жайынан кийинки кесиптик билим берүү уюмдары;
- кошумча кесиптик билим берүү уюмдары;
- стационардык социалдык мекемелер (интернат тибиндеги мекемелер, үй-бүлөлүк балдар үйлөрү, реабилитациялык борборлор);
- маданият, искусство жана спорт чөйрөсүндөгү мекемелер;
- дарылоо-профилактикалык саламаттык сактоо мекемелери;
- милдеттүү медициналык камсыздандыруу фонду;
- илимий-изилдөө институттары, улуттук илимий борборлор;

- дары-дармек менен камсыздоо бөлүмү.

Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтарды көрсөтүүчү объекттерге жарандарга көрсөтүлүүчү мамлекеттик кызматтар менен катар калкты билим берүү, медициналык жана социалдык жактан тейлөөнүн башка уюмдары да кирет.

4. Кеңеш өзүнүн ишин Кыргыз Республикасынын Конституциясына, "Көзөмөлчүлүк кеңеши жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамына, ушул Жобого жана Кыргыз Республикасынын башка ченемдик укуктук актыларына ылайык жүзөгө ашырат.

II глава. Кеңештин максаттары жана милдеттери

5. Кеңештин максаты көрсөтүлүүчү кызматтардын сапатын жогорулатууга, гуманитардык жардамды жана бюджеттен тышкаркы каражаттарды натыйжалуу пайдаланууга жана бөлүштүрүүгө, социалдык чөйрөдөгү мекемелердин ишинин ачык-айкындуулугун камсыз кылууга көмөк көрсөтүү болуп саналат.

6. Кеңештин негизги милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- социалдык чөйрөдөгү мекемелердин уставдык максаттарына жана милдеттерине жетүүдө кызматтарды көрсөтүү боюнча мекемелердин ишин натыйжалуу уюштуруу үчүн шарттарды түзүүгө көмөк көрсөтүү;

- социалдык чөйрөдөгү мекемелерди каржылоонун Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына каршы келбеген кошумча булактарын тартуу.

III глава. Кеңешти түзүүнүн эрежелери

7. Кеңеш 15 адамдан ашпаган санда түзүлөт.

8. Социалдык чөйрөдөгү мамлекеттик жана муниципалдык мекемелерде мекеме карамагында турган ыйгарым укуктуу орган социалдык чөйрөдөгү мекеменин Кеңешин тандоо жана түзүү боюнча 11 адамдан турган комиссия (мындан ары - Комиссия) түзөт. Республикалык баш ийүүдөгү мекемелер үчүн Комиссияны ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган, райондук/шаардык баш ийүүдөгү мекемелер үчүн - мамлекеттик органдын аймактык бөлүмү, коммерциялык эмес же өкмөттүк эмес уюмдар үчүн - жергиликтүү мамлекеттик администрация жана жергиликтүү кеңеш түзөт.

Социалдык чөйрөдөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган:

- Комиссиянын курамын бекитет;

- бюджеттен тышкаркы каражаттардын чыгымдар сметасында Комиссияны түзүүнү уюштуруу үчүн каражаттарды караштырат.

9. Комиссиянын курамына социалдык чөйрөдөгү мекемелерде же коомдук иштерде тажрыйбасы бар Кыргыз Республикасынын аракетке жөндөмдүү жарандары, мамлекеттик органдардын, ишкер чөйрөлөрдүн, илимий жана билим берүү уюмдарынын, коммерциялык жана коммерциялык эмес уюмдардын, чарба жүргүзүүчү субъекттердин, студенттердин жана ата-энелердин бирикмелеринин өкүлдөрү, ошондой эле гуманитардык жардам көрсөткөн жеке жактар кириши мүмкүн.

10. Комиссия жалпыга маалымдоо каражаттары аркылуу социалдык чөйрөдөгү мекемелерде Кеңешти түзүү жөнүндө жарыялайт же социалдык чөйрөдөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган аны өзүнүн расмий сайтына жайгаштырат.

11. Комиссия Социалдык чөйрөдөгү мекемелердин кеңешинин сапаттык курамын тандоону жана түзүүнү жүзөгө ашырат, ал ведомстволук ыйгарым укуктарына жараша социалдык чөйрөдөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган менен макулдашуу боюнча Комиссиянын чечими менен бекитилет.

12. Социалдык чөйрөдөгү коммерциялык эмес же өкмөттүк эмес уюмдардын Кеңешинин сапаттык курамын тандоо жана түзүү Комиссия тарабынан жүзөгө ашырылат, ал

жергиликтүү мамлекеттик администрация жана жергиликтүү кеңеш менен макулдашуу боюнча Комиссиянын чечими менен бекитилет.

13. Кеңеш төраганын, катчынын жана мүчөлөрдүн курамында түзүлөт. Кеңештин мүчөлөрү бир эле учурда социалдык чөйрөнүн бирден ашык мекемесинде Кеңештин мүчөсү боло албайт.

14. Социалдык мекемелердин уюштуруучулары жана жетекчилери Кеңештин мүчөсү боло албайт.

15. Кеңештин курамынын ыйгарым укуктарынын мөөнөтү ал бекитилген учурдан тартып 3 жылды түзөт. Бир эле адам чектелбеген жолу Кеңештин мүчөсү болууга укуктуу.

IV глава. Кеңештин ишин уюштуруу

16. Кеңеш өзүнүн ишин көз карандысыздык, маалымдуулук, коллегиялуулук, ак ниеттүүлүк жана мыйзамдуулук принциптеринде жүзөгө ашырат.

17. Кеңештин төрагасы ачык добуш берүү аркылуу Кеңештин мүчөлөрүнүн жалпы санынын көпчүлүк добушу менен бир жылдык мөөнөткө шайланат.

Кеңештин төрагасы болуп шайланууга талапкерлер Кеңештин мүчөлөрү тарабынан же өзүн-өзү көрсөтүү тартибинде көрсөтүлөт.

18. Кеңештин төрагасынын ыйгарым укуктарынын мөөнөтү ал шайланган күндөн тартып башталат жана жаңы төрага шайланган күнгө чейинки күнү токтотулат.

19. Кеңештин жаңы төрагасын шайлоо иштеп жаткан төраганын ыйгарым укуктарынын акыркы айында өткөрүлөт. Кеңештин жаңы төрагасын шайлоо ушул пунктта белгиленген мөөнөттө өткөрүлбөгөн учурда Кеңештин иштеп жаткан төрагасы жаңы төрага шайланганга чейин өз ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырууну улантат.

20. Төрага жок болгон мезгилде анын милдеттерин аткаруу төраганын чечими менен, ал эми мындай тапшырма берүүгө мүмкүн болбогон учурда - Кеңештин жалпы курамынын көпчүлүк добушунун чечими менен кеңештин мүчөлөрүнүн бирине жүктөлөт.

21. Кеңештин төрагасы:

1) Кеңештин ишин уюштурат, ошондой эле мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жана башка уюмдар менен мамилелерде Кеңештин атынан чыгат;

2) жыйналыштарды чакырат, Кеңештин жыйналыштарынын кароосуна киргизилүүчү маселелерди аныктайт;

3) Кеңештин жыйналыштарына төрагалык кылат;

4) Кеңешке келип түшкөн материалдарды текшерүүнү уюштурат;

5) Кеңештин ишинин натыйжаларын жалпылоону уюштурат жана анын ишин уюштурууну жакшыртууга багытталган чараларды көрөт;

6) Кеңештин иши жөнүндө социалдык чөйрөнүн мекемесинин уюштуруучусуна, жергиликтүү мамлекеттик администрацияга, жергиликтүү кеңешке жана ведомстволук баш ийүүсүнө жараша социалдык чөйрөдөгү мамлекеттик ыйгарым укуктуу органга маалымдайт;

7) Кеңештин чечимдерине ылайык башка функцияларды аткарат.

22. Кеңештин төрагасы өзүнүн функциялык милдеттерин аткарбаган же талаптагыдай аткарбаган учурда Кеңештин мүчөлөрүнүн кеминде үчтөн экисинин чечими менен анын ыйгарым укуктары мөөнөтүнөн мурда токтотулушу мүмкүн.

23. Кеңеш өзүнүн курамынан катчыны шайлайт. Кеңештин чечими боюнча катчынын ишин техникалык колдоо үчүн келишимдик негизде адамдар тартылышы мүмкүн.

24. Кеңештин катчысы:

1) Кеңештин жыйналыштарын даярдоону камсыз кылат;

- 2) Кеңештин мүчөлөрүнө жыйналыштын датасы, убактысы жана орду жөнүндө кабарлайт, Кеңештин жыйналышынын протоколдорун жүргүзөт;
- 3) Кеңеште иш кагаздарын жүргүзүүнү уюштурат жана жүргүзөт, ошондой эле анын чечимдерин аткаруу мөөнөттөрүн контролдойт;
- 4) Кеңештин жана анын төрагасынын тапшырмаларына ылайык башка функцияларды аткарат.

V глава. Кеңештин ыйгарым укуктары, Кеңештин мүчөлөрүнүн укуктары, милдеттери жана жоопкерчиликтери

25. Кеңештин ыйгарым укуктары, Кеңештин мүчөлөрүнүн укуктары, милдеттери жана жоопкерчиликтери "Көзөмөлчүлүк кеңеши жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 5, 7-беренелеринде белгиленген тартипте жүзөгө ашырылат.

Кеңештин ыйгарым укуктары:

- 1) уюштуруучулар тарабынан социалдык чөйрөнү өнүктүрүү стратегиясын иштеп чыгууга жана кабыл алууга, ошондой эле мамлекеттик кызматтарды көрсөтүүнүн сапатын жогорулатууга көмөк көрсөтүү;
- 2) социалдык чөйрөнү өнүктүрүүгө гуманитардык жардамды (инвесторлорду, меценаттарды) жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына каршы келбеген башка каржылоо булактарын издөө жана тартуу;
- 3) социалдык чөйрөдөгү мекемени уюштурууга тартылган бюджеттен тышкаркы каражаттардын чыгымдар сметасын аткарууну кароо жана көзөмөлдөө;
- 4) учурдагы жана келечектеги милдеттерди чечүүгө, социалдык чөйрөдөгү мекемелерди өнүктүрүүгө жана алардын натыйжалуу иштешине, иштин сапатын жогорулатууга көмөк көрсөтүү.

Кеңештин укуктары:

- 1) социалдык чөйрөдөгү мекеменин ишин жакшыртуу жана социалдык чөйрө жаатындагы ченемдик укуктук актыларды өркүндөтүү боюнча сунуштарды киргизүү;
- 2) социалдык чөйрөдөгү мекеменин материалдык-техникалык базасын өнүктүрүүгө жана чыңдоого көмөк көрсөтүү;
- 3) гуманитардык жардамды, финансылык жана башка материалдык каражаттарды Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына каршы келбеген булактардан тартуу;
- 4) мамлекеттик жана башка мыйзам менен корголуучу жашыруун сырга тиешелүү маалыматтарды кошпогондо, социалдык чөйрөдөгү мекеменин кызмат адамдарынан ишти жүзөгө ашырууга байланышкан (анын ичинде бюджеттен тышкаркы финансы-чарбалык) документтерди суроо;
- 5) зарылчылыкка жараша Кеңештин мүчөлөрүнүн ичинен туруктуу жана (же) убактылуу комиссияларды түзүү;
- 6) билим берүү уюмун фискалдык органдар тарабынан текшерүүнүн натыйжалары менен тааныштыруу;
- 7) социалдык чөйрөдөгү мекемелер жаатындагы ыйгарым укуктуу органга финансы-чарбалык иш чөйрөсүндөгү жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын ченемдерин бузгандыгы үчүн туруктуу жана (же) убактылуу комиссиялардын ишинин натыйжалары боюнча социалдык чөйрөдөгү мекемелердин кызмат адамдарына, кызматкерлерине тийиштүү чараларды көрүү жөнүндө сунуштамаларды киргизүү;
- 8) аныкталган бузуулар жөнүндө материалдарды зарыл чараларды көрүү үчүн ыйгарым укуктуу органдарга, алардын кызмат адамдарына, укук коргоо органдарына берүү;
- 9) социалдык чөйрөдөгү мекеменин ишинин маселелери боюнча коомдук пикирди изилдөө жана жалпылоо жана алынган маалыматты анын ишин өркүндөтүү максатында пайдалануу;

10) социалдык чөйрөдөгү мекеменин ишинин натыйжалуулугун жогорулатууга байланышкан маселелерди чечүүгө көмөк көрсөтүү;

11) мамлекеттик кызматтарды көрсөтүү маселелери боюнча жарандардын сунуштарын, арыздарын жана даттанууларын кароого катышуу.

Кеңештин милдеттери:

1) Кеңештин бир жылга иш планын иштеп чыгуу жана бекитүү;

2) социалдык чөйрөдөгү мекеменин жетекчиси, алардын уюштуруучулары, ошондой эле жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, гуманитардык жардам көрсөтүүчү башка уюмдар жана жеке адамдар менен тыгыз байланышта өз ишин жүзөгө ашыруу;

3) социалдык чөйрөдөгү мекеменин иши жөнүндө коомчулукка маалымат берүүгө көмөк көрсөтүү;

4) өзүнүн иши жөнүндө жылдык отчетту даярдоо жана жалпыга маалымдоо каражаттары жана социалдык чөйрөдөгү мекемелер жаатында мамлекеттик органдын веб-сайты аркылуу коомчулукка маалымат берүү;

5) көрсөтүлүүчү мамлекеттик кызматтардын натыйжалуулугуна талдоо жүргүзүү жана аларды өркүндөтүү боюнча сунуштарды киргизүү;

6) социалдык чөйрөдөгү мекемелерди каржылоонун Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына каршы келбеген кошумча булактарын тартуу;

7) ыйгарым укуктуу органдардын суроо-талабы боюнча өз иши жөнүндө отчет берүү.

VI глава. Кеңештин ишин жана Кеңештин мүчөлөрүнүн ыйгарым укуктарын токтотуу

26. Социалдык чөйрөдөгү мекемелер кайра уюштурулган учурда Кеңеш өз ишин токтотот.

27. Кеңештин ишин токтотуу анын чечиминин негизинде жүзөгө ашырылат. Кеңештин иши токтотулган учурда тартылган каражаттарды башкаруу боюнча анын ыйгарым укуктары Кеңештин жаңы курамы түзүлгөнгө чейин Кеңештин төрагасына өткөрүп берилет.

28. Кеңештин мүчөсүнүн ыйгарым укуктары төмөнкүдөй учурларда токтотулат:

1) ал шайланган мөөнөт аяктаганда;

2) ал өз каалоосу боюнча ыйгарым укуктарын токтотуу жөнүндө жазуу жүзүндө арыз бергенде;

3) ал Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары туруктуу жашоочу жерине чыгып кеткенде;

4) ага карата соттун айыптоо өкүмү күчүнө киргенде;

5) аны сот тартибинде аракетке жөндөмсүз, ошондой эле дайынсыз жоголду же өлдү деп тааныганда;

6) Кеңештин социалдык чөйрөдөгү мекемеге же Кеңештин беделине зыян келтирген мүчөсү жүрүм-турум этикасын бузганда;

7) медициналык корутундуга ылайык ден соолугунун абалы боюнча өз милдеттерин жүзөгө ашырууга мүмкүн болбогондо;

8) жүйөлүү себептерсиз Кеңештин жыйналыштарына катары менен беш жолу келбегенде.

29. Кеңештин мүчөлөрүн мөөнөтүнөн мурда бошотуу жөнүндө чечим Кеңештин мүчөлөрүнүн жалпы санынын үчтөн экисинин добушу менен кабыл алынат.

30. Кеңештин курамындагы бош орунду ээлөө "Көзөмөлчүлүк кеңеши жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 6-беренесинде белгиленген тартипте жүзөгө ашырылат.

31. Ушул Жобону колдонууга байланыштуу келип чыккан талаш-тартыштар Кыргыз Республикасынын жарандык мыйзамдарына ылайык каралат.

32. Күнөөлүү адамдар социалдык чөйрөдөгү мекемелерге өздөрүнүн мыйзамсыз аракеттери (аракетсиздиги) менен зыян келтирген учурда "Көзөмөлчүлүк кеңеши

жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын жана башка ченемдик укуктук актыларынын ченемдерин бузгандыгы үчүн келтирилген чыгымдарды Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипте калыбына келтирет.

Ата-энелик укуктар жана милдеттер –

ата-энелердин балдарын эрезеге жеткиче тарбиялап, укуктары жана милдеттери. Алар КРнын Конституциясында жана үй-бүлө кодексинде көрсөтүлгөн. Ата-энелик укуктар баланын төрөлүшүн жарандык абалдын актыларын каттоо органдарында күбөлөндүрүлгөн документтерге негизделет. Ата-эне өз ара никеде тургандыгына же ажырашкандыгына карабастан, балдарына карата бирдей укукка ээ болуп, бирдей милдетти аткарат. Алар тарбиялоого байланышкан маселелерди өз ара макулдашып чечет, ата-эненин ортосунда чыккан талаштар өздөрүнүн катышуусу менен атайын органдарда чечилет. Ата-эне ажырашканда бала алардын кимисинде калышын өздөрүнчө чече албаса, бул маселени баланын мүдөөсүн көздөө менен сот чечет. Бөлөк жашаган ата же эне баланы тарбиялоого катышууга милдеттүү, ошондой эле бала менен жолугуп турууга укуктуу. Ата-эне балдарын мектепке берүүгө милдеттүү. Мыйзамда ата-эненин укуктарын коргоо жагы да каралган: эресеге жете элек балдарды мыйзамга же соттун чечимине карабастан, бербей кармап турган адамдан аны берүүнү талап кылууга укуктуу. Ата-эне эресеге жете элек, ошондой эле эресеге жеткен, бирок эмгекке жараксыз балдары үчүн кам көрүүгө милдеттүү. Балдарын тарбиялоо боюнча өз милдеттерин аткарбай койгон ата-энеге (же алардын бирине) ата-энелик укуктардан ажыратуу чарасы колдонулушу мүмкүн, бирок бул аларды балдар үчүн кам көрүү милдетинен бошотпойт. Ата-эне ата-энелик укуктарын калыбына келтирүүнү талап кылууга акылуу, бул маселе баланын кызыкчылыгын көздөө менен сот тартибинде чечилет.

Мектеп төмөндөгүдөй график менен иштейт;

1-кезмет үчүн	2-кезмет үчүн
1 смена 8 ⁰⁰ – 13 ⁰⁰	13 ¹⁵ – 18 ¹⁵

Окуу жылынын узактыгы майрам жана каникул күндөрүн эсептебегенде 1- класстарда 33 окуу жумасын, 2-4-класстарда 34 окуу жумасын, 5-11-класстарда экзамендик учурду эске алуу менен 34–36 га чейин окуу жумасын түзөт.

1-класстарда сабактан узактыгы 40 минута, 2-11-класстарда 45 минутаны түзөт.

1-11-класстар үчүн жумасына 5 күндүк иш тартиби бекитилген.

Тараптардын милдеттери Мектептин милдеттери;

1. Окуучунун интеллектуалдык, нравалык, эмоционалдык жана физикалык өнүгүшүнө жагымдуу шарттарды түзөт жана анын жөндөмүн ар тараптуу өнүктүрөт.
2. Окуучунун эркиндигин жана укугун коргоо кепилдигин алат.
3. Окуучунун окуу процесси учурунда ден соолугу жана өмүрүнө жана көрсөтүлгөн санитардык гигиеналык ченемдердин, талаптардын, эрежелердин сакталышына жооп берет
4. 1-11-класстардын окуучуларынын мамлекеттик билим берүү стандартындагы ар бир предметтер боюнча окуу планынын чегинде акысыз билим алуусуна кепилдик берет.
5. Окуу планы, жүгүртмө, билим берүү программалары, окуу китептери менен окуу процесстерин уюштурууга милдетүү.
6. Кошумча билим берүү кызматтарын; ийримдерди, психологиялык жардамдарды көрсөтөт.
7. Ата энелерге (закондуу өкүлдөргө) балдарды окутуу жана тарбиялоо боюнча жардам көрсөтөт.
8. Окуучуларга социалдык жардам жана өз убагында ар кандай конфликттик абалдарда жардам көрсөтөт
9. Окуучулардын сабактардан жетишүүсү, билим берүү процессинин жүрүшү жана мазмуну менен ата энелерге таанышууга мүмкүнчүлүк берүү
10. КР мыйзамдарына ылайык аз камсыз болгон үй бүлөлөрдүн балдарына мектеп мүмкүнчүлүккө жараша жардам көрсөтө алат.
11. Мектеп администрациясы, мугалимдер, класс жетекчилер ИДН менен биргеликте рейдке чыгышат.

Ата эненин милдети

1. Мектептин Уставында жазылган талаптарды жана мектептин ички тартип эрежесин сактайт.
2. 1-класстарды ата-эне өзү алып келип, өзү алып кетет
3. Окуучуну сабакка кечиктирбей алып келет
4. Баланын мектептен сырткаркы убактагы коопсуздугу ата энелерге милдеттендирилет
5. Окуучу сабакка келбей калган учурда мектепке келип класс жетекчиге же мектеп администрациясына жазуу жүзүндө билдирет.
6. Окуучунун дайыма мектеп формасы менен келүүсүн камсыздайт.
7. Окуучунун ийгиликтүү билим тарбия алуусу үчүн керектүү окуу куралдары жана дене тарбия сабагында спорттук форма менен камсыз кылат.
8. Мектеп менен биргеликте баланын сабактагы жетишүүсүн көзөмөлдөө үчүн күн сайын күндөлүктөрүн текшерип жуманын аягында кол коет.
9. Ата энелер чогулушуна жана окуучунун окуу тарбия маселелери боюнча жекече аңгемелешүү үчүн класс жетекчи, мектеп администрациясы чакырган учурда мектепке келет
10. Мугалимдер жана балдар менен баарлашууда этикалык, моралдык ченемдерди сактайт.
11. Окуучунун күнөөсү менен мектептин мүлкүнө зыян келтирилген учурда мектептин ички тартип эрежесине ылайык келтирилген зыяната эне тарабынан калыбына келтирилет.
12. Жашаган жери боюнча дареги жана телефону өзгөргөн учурда өз убагында класс жетекчиге билдирет.
13. Кечки саат 22⁰⁰ кийин эшке чыгарбоого милдеттүү.
14. Чет өлкөгө кетип жаткан учурда балдарын туугандарыныкына таштап кетсе, баласынын коопсуздугун,

бардык укуктарын сактоо милдети тапшырган кишиге милдеттендирилет. Балдардын жоопкерчилигин өз мойнуна алган адам ата-эне менен бирге нотарустан күбөлөндүрүлгөн тил кат тапшырат. Бул учурда келишим ата-эненин ордун баскан адам менен түзүлөт.

Тараптардын укуктары

Мектептин укугу;

1. Мектептин өнүктүрүү программасын, билим берүүнүн мазмунун, формасын, методун аныктап, окуу планын корректирлеп, окуу программасын жана окуу китептерин тандайт.
2. Мектептин Уставына ылайык иштөө режимин аныктайт(каникулдардын мөөнөтү, сабактардын жүгүртмөсү, нөөмөттөрүн)
3. Окуучунун сабак калтыргандыгына карабастан, окуу жүктөмүнүн толук көлөмдө аткарылышын талап кылат.
4. Мектептин Уставынын негизинде тартип бузган учурда дисциплинардык жаза колдонот жана керектүү учурда сыйлайт.
5. Сабактан себепсиз көп калганда, үй бүлөлүк зордук зомбулукка кабылганда, кароосуз калганда, турмуш шарты оорлогондо, одоно тартип бузганда жашы жете элек өспүрүмдөр менен иштөө комиссиясына кайрыла алат

Ата эненин укугу

1. Уставга ылайык мектеп турмушундагы ар кандай иш чараларга активдүү катыша алат
2. Кошумча билим берүү кызматтарын уюштурууда жана билим берүү процессине тиешелүү өзгөртүү киргизүүдө өз сунуштарын бере алат.
3. Мектеп администрациясынын уруксаты менен сабакка катыша алат.
4. Ар кандай конфликтерди сүйлөшүү жолу менен чечүүдө класс жетекчинин, мугалимдин, мектеп

администрациясынын иш аракетине жана чечимине макул болбогон учурда Укук бузууларды алдын алуу кенешине кайрыла алат.

Макулдашылды»
РайБББнун башчысы
Н.К.Олжобаев _____

«Бекитилди»

№ _____ « _____ » _____ 2022-ж
Педагогикалык

Кенештин отурумунда
» _____ » _____ 2022-ж
Мектеп директору: _____

« _____ » _____ 2022-ж

**Окутууну жана тарбиялоону жакшыртуу планы.
№16.Ж.Турусбеков атындагы жалпы билим берүүчү орто мектеби.
Момбеков айыл аймагы**

Мектептин миссиясы:

Орто мектеп жалпы билим берүүчү мекеме болуу менен бирге, башталгыч, негизги жана жалпы билим берүүгө багытталат. Ата-энелер, коомчулук менен тыгыз байланышта иштөө аркылуу азыркы коомдо натыйжалуу иштөөгө жөндөмдүү, жашоодо өз ордун таба билген, ар тараптан өнүккөн инсанды тарбиялоо.

**Мектепте окутууну, тарбиялоону жакшыртуу планынын
(МТОЖП) негизги мазмуну:**

1. Мектептин миссиясын аныктоо. 1- бет
2. Өткөн окуу жылына анализ. 2-10 бет
Анализдин матрицасы (SWOT анализдер)
Мектептин көп жылдык максаты: (3-5 жыл)
3. Окутуунун жаңы технологияларын окуу- тарбия ишинде колдонуу менен мектептин билим сапатын 52% көтөрүү
4. Мугалимдердин кесиптик жактан тынымсыз өнүгүшүнө шарттарды түзүү.
5. Мектептин материалдык базасын чындоо
4. Окуучулардын кошумча билим алуусуна мүмкүнчүлүктөрүн кенейтүү.
6. Окуучуларды нравалык маданиятка, кыргыз элинин каада- салттарын пайдаланып тарбия берүүгө жетишүү.

2021-2022 жылы үчүн милдеттери:

1. Жаңы технологияларды колдонуу менен бардык сабактардан окуучулардын билим сапатын 52% жогорулатуу.
2. Мугалимдердин тажрыйбаларын райондук, областтык масштабда жайылтуу, профессионалдуулугун арттыруу.
3. Окуучуларды нравалык маданиятка, кыргыз элинин салттарын пайдаланып тарбия берүүгө жетишүү,
4. Ата-энелер менен байланышты күчөтүү, аларды тарбия ишине тартуу, балдарга болгон жоопкерчилигин арттыруу.
5. Мектептин материалдык –техникалык базасын чындоо.
6. Окутууну жана тарбиялоону жакшыртуу боюнча болжолдуу стратегиялык пландарды түзүү.

2. Мектептин визиткасы.

Жалпы билим берүүчү мектеп мектеби

Жайгашкан айылы

Окутуунун баскычы

Окутуу тили

Этникалык составы:

Класс комплекти:

Окуучулардын саны:

Жакыр үй бүлөдөн

Өзгөчө муктаждыкка ээ болгон балдар:

№16 Ж.Турусбеков атындагы жалпы билим берүүчү орто

Момбеков айыл аймагы

0-11 класс

кыргыз тили жана орус тили

кыргыздар 81,5 %, өзбектер 18,5%

даярдоо классы 2кл.комп. 1-4-кл. 12кл.комп.

5-9-кл 12-кл.комп.

кыздар

10-11- кл. 5-кл.комп.

балдар 728 баары.

Тартиби оор балдар: кыз--- эрк—
ИДН дин учетунда: кыз---- эрк----
Тоголок жетимдер: жок кыз -жок эркек-жок
Билим сапаты:
Олимпиаданын жыйынтыгы: рай. 4-орунга 1 окуучу 2 окуучу 3-орунга обл -1окуучу респуб-----
- (ээлеген орундар)
Жалпы республикалык тесттин жыйынтыгы: 110 балл жог. 70%
Жогорку бюджеттик окуу жайына өткөндөр: 23 % менен
«Айылдык билим берүү» долбоору боюнча денгээлдер:
Директор- 1
Директордун орун басары: 2
Мугалимдер: 40
Окуу жылынын жыйынтыгы боюнча акчалай сыйланган: мугалимдер- 6 окуучулар----12
Жалпы мугалимдердин саны: 40
Билимин жогорлатуучу курстан өткөндөр: 6
Мектеп имараты кайсы жылы 1-корпус 1965-жылы 120 окуучуга 2-корпус 1972-жылы 320
окуучу
Жылуулуктун туру: көмүр менен
Спорт зал: бар
Актовый зал жок
Китептер менен камсыз болуусу 89%
Мебелдердин саны----- 24 шкаф , 270 стол , 540 стул
Компьютерлердин саны: жок
Тех каражаттар: телевизор 2даана проектор 1 ксерокс 1 интерактивдуу доска 2
Акы төлөнүүнү кошумча билим берүү 4 ийрим
Ашкана абалы: жакшы
Камкоруу кенешинин милдети: аты жөнү: Эргешов Н. адреси: Кыла телефон:

Мектептин 3 жылдан кийинки абалы жана келечегин көрө билүүсү (өнүгүү прогнозу)

1. Азыркы учурда №17-“Кыла” жалпы билим берүүчү мектебинде 728 окуучу билим-тарбия алып жатат. 2021-2024- жылдары б.а 3 жылдан кийин №17-“Кыла” жалпы билим берүүчү мектеби республикадагы алдынкы мектепке айланат, окуучулардын билим сапаты 10% жогорулайт, окуучуларга жогорку денгээлдеги билим бериле баштайт. Мектептин материалдык-техникалык базасы мындан да жогору болуп чыңдалат.
2. Мектепте улуттук педагогиканын программалары менен иш алып барылат. Мурунку жылдарга салыштырмалуу классттарда акы төлөнүүчү ийримдер иштейт. Тилдерди окутууга көп көңүл бурулат. Райондук жана областык, республикалык олимпиадалардын жеңүүчүлөрүн чыгарылат.
3. Мектеп окуу-материалдык базаны чындоо үчүн долбоорлор менен иш алып барат. Үч жылдын ичинде мектептин материалдык-техникалык базасы чындалган мектептердин катарына кирет. 1.09. 2021-жылдан баштап жаңы компьютерлер алынат, бардык компьютерлер интернетке туташтырылат, “Санарип аймак” тутууну ишке ашырылат. Окуучулардын билим алуусун онлайн режиминде көрө алат. Жылытуу системасы толугу менен ремонттон өткөрүлөт. Мектеп капиталдык ремонттон өткөрүлөт.
4. Мектептин отчеттук картасы тиркелет.

2-бөлүк

1. Өткөн окуу жылына анализ.

Милдеттер (1-жылга) 2021-2022 -окуу жылы.	Кутуулучу натыйжалар
1.Жаны технологияларды колдонуу менен бардык сабактардан окуучулардын билим сапатын 5 2% жогорулатуу. 2.Мугалимдердин тажрыйбаларын райондук, областтык масштабда жайылтуу, профессионалдуулугун арттыруу. 3. Окуучуларды нравалык маданиятка, кыргыз элинин салттарын пайдаланып тарбия берүүгө жетишүү, 4.Ата-энелер менен байланышты күчөтүү, аларды тарбия ишине тартуу, балдарга болгон жоопкерчилигин арттыруу. 5.Мектептин материалдык базасын чындоо.	1. Жаны технологияларды колдонуу менен бардык сабактардан билим сапат жогорулайт 2. Мугалимдердин тажрыйбаларын райондук, областтык масштабда жайылтылат, атайын курстарга жиберилет, мектеп ичинде семинар-тренингдер өткөрүлөт. 3. Окуучуларды нравалык маданиятка тарбиялоо жүргүзүлөт, мугалимдер кыргыз элинин салттарынын кээ бир элементтерин пайдаланып тарбия берүүгө жетишет. Мындан окуучулар арасында кылмыштуулук азаят,ыймандуу, адептүү окуучулар тарбияланат. 4.Ата-энелер менен байланыш күчөйт.балдарына болгон жоопкерчилиги жогорулайт 5. Спонсорлор, долбоорлор аркылуу мектептин базасы чындалат.

3-бөлүк

1. Анализдин матрицасы (өткөн окуу жылына)

SWOT-анализдин

негизинде.

Күчтүү жагы.	Күчсүз жагы.
1. Педагогикалык жамааттын потенциалынын компетенттуулугу жана билимдүүлүгү. 2. Мектепти аяктаган бүтүрүүчүлөрдүн ЖОЖ дорго ЖРТ негизинде өтүүсү. 3.Мектепти өнүктүүрүдө кошумча каражаттардын тартылышы. 4. Мугалимдердин толук жүктөм менен камсыз болушу. Мүмкүнчүлүктөр. 1.Ар кандай долбоорлорго активдуу катышуу мүмкүнчүлүгү. 2.Кошумча материалдык каражаттарды табуу. 3.Мугалимдердин кесиптик денгээлин жогорулатуусу.(курстар, семинар -тренингдер, конкурстар ж.б.) 4.Мектептин өнүгүүсүнө багытталган иш чаралар 5. Социалдык өнөктөштүк. 6.Окуу- тарбия иштеринде жаны технологияларды колдонуу мүмкүнчүлүгү.	1. Методикалык колдонмолордун аздыгы. 2.Окуу китептеринин жетишсиздиги, сапаттуу эместиги 3.Жаш мугалимдерге айыл өкмөт тарабынан көнүл бурулбагандыгы. 5. Жаш кадрлардын билиминин начардыгы 6.Камкордук кенешинин иштебегендиги, ата-энелердин мектепке толук тартылбагандыгы жана кызыкпагандыгы. 7.Окуучулардын билим алууга умтулбагандыгы. Коркунучтар. 1.Жакшы окуган окуучулардын 5 жана 10 класстан кетип калышы 2. Ички миграциянын күчөшү. 3.Жазгы жана күзгү жумушка окуучулардын тартылышы. 4. Жылдан жылга окуучулардын азайышы. 5.Мугалимдердин кош көнүл болуусу. 6. Жаштардын ар түрдүү диний көз караштарга тартылып кетиши.ж.б 7. Жаш өспүрүмдөр арасында кылмыштуулуктун күчөшү, ата-энелердин жоопкерсиздиги

1.2. Ата-энелер менен иштөөнүн анализи.

Ата-энелердин күчтүү жагы.	Кандай чабал жагы бар? (күчсүз)
1. Ата-энелердин материалдык жактан камсыздуулугу.	1 Ата-энелер кызыкпайт. 2.Балдарды жазгы жана күзгү жумуштарына тартуусу

2.Жаш ата-энелердин тарбия ишине көмөктөшү 3.Ата-энелердин мектепке жардамы	3.Материалдык жактан жетишпегендиги 4.Балдардын үйүндө жалгыз калуусу. 5.Балдардын тарбиясын мектепке тануулоосу.
Сиздер менен кызматташууда кандай мүмкүнчүлүктөр бар? (мүмкүнчүлүктөр)	Ата-энелер менен иштөөдө мектепте кандай кыйынчылыктар болушу мүмкүн? (коркунучтар)
1. Кызматташууга, байланышты күчөтүүгө 2. Окуу-материалдык база жагынан жардам берүүгө 3. Жоопкерчиликти күчөтүүгө 4. Мектептин турмушуна кызыктырууга 5. Биримдикте балдарды тарбиялоого.	1. Ички жана сырткы миграциянын күчөшү, балдардын кароосуз калганы. 2.Материалдык жактан жетишпеген үй- бүлөөдөгү балдар менен иш алып баруудагы коркунучтар 3. Кыздардын эрте турмуш куруусу жана ата-энелердин маани бербегендиги.

**2021-2022 -окуу жылына карата №17-“Кыла”жалпы билим берүүчү мектебинин иш планы.
Жаңы окуу жылына карата уюштуруу иштери.**

№	Аткарылуучу иш чаралар	Мөөнөтү	Жооптуулар	Аткарылган иштин отчетунун форматы	Негизги стратегиялык документ мамл.прог.	Күтүлүүчү натыйжалар
1.	Август учетун тактоо, класс комплектини бекитүү.	1-5 сентябрь	Мектеп директору У.Султанова ОББ А.Оморкулова	Педагогикалык кеңешменин токтому, буйрук	КРнын Конституциясы, Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын саны такталат класс Комплект бекитилет
2.	Класстык журналдар менен камсыз кылуу, алардын толтурулушуна көзөмөл кылуу	Дайыма	окуу бөлүм башчысы А.Оморкулова	Тактамалар Дир.алд.кенешме	Билим берүү мыйзамы, мектептин уставы	Класстык журналдар бекитилет.
3	Окуучуларды окуу китептери, күндөлүктөр менен камсыз кылуу. Архивдин абалын тактоо. Стат. отчетту даярдоо	1-5 сентябрь	Китепканачы К.Назарматова ОББ А.Оморкулова	Дир.алд.кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуу куралдары менен камсыз болот.

	(ОШ-1, РИК-76, РИК-83.)					
4,	Окуу кабинеттеринин абалы, жашылдандыруу, эстетикалык жактан жабдуу.	Сентябрь, апрель айы	Кабинет башчылары	Дир.алд.кенешме	Мектептин уставы	Сабак өтүү кабинет системасына өткөрүлөт
5	Окуучулардын ден соолугун чындоо жана көзөмөлдөн өткөрүү максатында медициналык кароо уюштуруу. Ашкананын ишин көзөмөлгө алуу.	сентябрь апрель	мектеп администрациясы, соц. педагог	Дир.алд.кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын ден соолугу окуучулардын ден соолугу текшерилет, тизмелери такталат.
6	А) Окуучулардын келип кетүүсү, Алфавит китеби, окуучулардын өздүк делолору менен иш алып баруу	дайыма	Окуу бөлүм башчысы А.Оморкулова	Дир.алд.кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын келип кетүү кыймылы такталат
	б) Окуучулардын социалдык абалын тактоо. в) Мектепке тартылбаган окуучуларды изилдөө жана аларды тартуу в) Мектепте “480” программасы боюнча 5-6 жаштагы жашы жете элек балдарды мектепке даярдоо. Мектепке “480” сааттык программа менен даярдап жаткан мугалимдерди курстарга жөнөтүү	Дайыма	Тарбиялык башчы, соц. педагог, кл. жетекчилер окуу бөлүмүн башчысы	Дир.алд.кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын тизмеси такталат Кесиптик денгээли жогорулайт.
	Г) Мектепте өзүн-өзү башкаруу уюмунун иш планын түзүү	Сентябрь	Тарбия иштери боюнча орун басар,	Парламенттик кенешме	Билим берүү мыйзамы	Парламент мүчөлөрүнүн тизмеси такталат, иш пландар түзүлөт.
	Д) Уюшулган ийримдердин иш пландарын иштеп чыгуу жана бекитүү	Сентябрь	Окуу бөлүм башчысы А.Оморкулова	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Ийримдердин иш пландары бекитилет
7.	Е) Окуучулар арасында сан.гигиеналык, техникалык, жол коопсуздук эрежелеринин пландарын иштеп чыгуу.	Сентябрь	Мектеп администрациясы. Кабинет жетекчилери	ДАК.	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар арасында эрежелер сакталат.

1-милдет: Жаны технологияларды колдонуу менен бардык сабактардан окуучулардын билим сапатын 52% жогорулатуу. Окуучулардын билим алуусуна мүмкүнчүлүктөрүн кенейтүү.

	Аткарылуучу иш чаралар	Мөөнөтү	Жооптуулар	Кайда каралат	Ресурстар	Кутулуучу натыйжалар
1	2020-2021-окуу жылындагы жылдык пландын анализин талкулоо жана 2021-2022-окуу жылы учун жылдык планды бекитүү.	Август	Мектеп администрациясы Мугалимдер	Пед кенешме	Билим берүү мыйзамы	Жаны окуу жылынын планы бекитилет.

2	2021-2022-окуу жылы үчүн мугалимдердин окуу жүктөмүн базистик план боюнча бөлүштүрүү, бекитүү.	Август	Мектеп администрациясы усулдук-бирикме жетекчилер	Пед кеңешме	Билим берүү мыйзамы	Окуу планы бекитилет
3	Окуучуларды ОРТ, олимпиадаларга даярдоо боюнча иш пландарды иштеп чыгуу.	Сентябрь	Окуу бөлүмүнүн башчысы, УБ-жетекчилер	Усулдук кеңешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын билим денгээли жакшырат.
4	Мамлекеттик стандарт боюнча сабактардын берилиш абалы “Сапаттуу билим” Проектиси. Мугалимдердин компьютердик сабаттуулугу	Ноябрь	Башталгыч класстын мугалимдери	Пед.кеңешме	Билим берүү мыйзамы	Куррикулум окутулат. Мугалимдердин компьютердик сабаттуулугу жогорулайт.
5	1-сентябрь “Билим күнү” ачык тарбиялык сааттар	1-сентябрь	Класс жетекчилер	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Эгемендуулук жылына карата иш чаралар өткөрүлөт.
6	Мектеп администрациясынын, пед. жана тех. персоналдардын функционалдык милдеттерин талкуулоо, бекитүү.	Сентябрь	Директор	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Ар бир кызматтагы адам өзүнүн милдеттерин билет.
7	Класс жетекчилердин класстан тышкары чыгармачылыгы	Сентябрь Ноябрь	Кл. жетекчи	Усулдук кеңеш Мектеп админ-сы	Билим берүү мыйзамы	Иш пландары жакшырат
8	Мамлекеттик тилдин 32жылдыгына, Ч.Айтматовдун 93жылдыгына карата иш пландарды иштеп чыгуу, бекитүү. Жумалык өтүү	Сентябрь	Мектеп администрациясы УБ мүчөлөрү	Усулдук кеңеш	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар кыргыз тилин өркүндөтүшөт
9	“Ч.Айтматов жана тил” тегерек стол, жолугушууларды уюштуруу, дил баяндарды жазуу	Сентябрь Октябрь	УБ мүчөлөрү	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар “Манас эпосун”, Кыргыз тилин, ага салым кошкон жазуучу, акындардын эмгектери менен таанышышат
10		Октябрь	ОББ Орус тил мугалимдери Ф.а.а.	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Орус тилин өздөштүрүүсү текшерилет
11	Жалпы ата-энелер чогулушунун иш пландарын иштеп чыгуу	Октябрь	Администрация Кл жетекчилер	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Ата-энелер менен байланыш күчөйт
12	Мектептин ашканасынын ишин көзөмөлдөө.	Октябрь	Директор, админ. мүч. Ата-энелер комитетинин төрагасы	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Ашкананын абалы жакшырат

13	Жөндөмдүү жана начар окуган окуучулар менен иштөө.	Октябрь	Предметтик мугалимдер	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Билим сапаты жогорулайт
14	3- класстардан мониторинг жүргүзүү	Октябрь	Окуу бөлүм башчысы Ф.а.а. УБ жет.	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Каллиграфиясы. Сабаттуу жазуулары жогорулайт
15	Кыргыз тил, усулдук бирикмесинин жумалыгы Сабактардын берилиш абалы, Сабактарга катышуу.	Октябрь	Мектеп администрациясы	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	Кыргыз тил, тарых сабактарынын берилиши көзөмөлдөнөт.
16	1-чейректин жыйынтыгы , окуучулардын билим сапатынын мониторингин чыгаруу	Ноябрь	Окуу бөлүм башчысы А.Оморкулова.	Пед кенешме	Билим берүү мыйзамы	Пед кенешмеде жыйынтыгы чыгарылат.
17	3-4- класстарда тарбиялык иштердин абалы	Ноябрь	ОББ А.Оморкулова	Педкен.	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын окуу техникасы, түшүнүүсү жакшырат
18	Окуучуларды мектептин китепканасында болушун көзөмөлдөө.	Ноябрь	Китепканачы К.Назарматова	Өндүрүштүк кенешме	Билим берүү мыйзамы	Китепти көп окууга, сүйүүгө тарбияланышат
19	Күзгү балл	Октябрь	Жооптуу Организатор, биология муг.	Усулдук кенеш-ме. бирикме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар алдынкы агартуучулар менен таанышышат
20	2-4- класстарда орус тили, кыргыз тили, математика сабактары боюнча дептерлердин абалы	Ноябрь	Окуу бөлүм башчысы	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Окуу дептерлери жакшырат
1	5-6-7-класстарда кыргыз тили жана адабияты сабактарынын окутулушунун абалы	Ноябрь	ОББ	Пед. кенеш	Билим берүү мыйзамы	Документтердин толтурулушу, абалы жакшырат
22	“Кыргыз тили жана адабияты жумалыгы боюнча жыйынтык, анализдер.	Ноябрь	ОББ	Пед кенеш	Билим берүү мыйзамы	Ата-энелер менен байланыш күчөйт
23	Сабак учурунда техникалык коопсуздук , жолдо жүрүү эрежелери боюнча окутуу (Практика жүзүндө)	Сентябрь	Окуучу, мугалим	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Баардык эрежелерди сактай билишет
24	Жөндөмдүү жана начар окуган окуучулар менен иштөөнүн абалы, анализдер, милдеттер.	Январь	ОББ А.Оморкулова	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	Билимдери салыштырылат
25	7-8-класстарда «Улуттар биримдиги улуу байлык» фестивал	Ноябрь	Кл.жетекчилер уюштуруучу	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар арасында ынтымак, достук бекемделет.
26	6-7-класстар арасында «Шамдагайлар мелдешин»	Ноябрь	Кл.жетекчилер уюштуруучу	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	Спорт б-ча сабактарына кызыгат
27	“Көңүл бургула балдар” , “Коопсуз жол” иш чаралар 1-4-кл	Ноябрь	Кл.жетекчилер уюштуруучу		Билим берүү мыйзамы	Окуучулар жол эрежесин үйрөнүшөт

	Химия, биология-биздин турмушубузда жумалыгын өткөрүү	Ноябрь	Жооптуу МаксUTOва Г.	Усулдук бирикме кенешме	Билим берүү мыйзамы	Химия илими жөнүндө кенири маалымат алышат.
28	“Мен сүйгөн акын” Китеп дүйнөсү боюнча 5-8 класстарда конференциясы	Декабрь	Китепканачы Ф.а.а.	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар китепке кызыгат
29	Мектеп ичиндеги олимпиаданы өткөрүү жана жыйынтыктары жөнүндө	Октябрь Ноябрь Декабрь	мектеп администрациясы, предмет мугалимдер	Пед. кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын билим сапаты текшерилет, райондук олимпиадага катышуучу окуучулар аныкталат.
30	Сапатуу билим берүүдө интернет булагынан алынган маалыматтарды сабактарда колдонуу	Дайыма	Мугалимдер	Өндүрүштүк кенешме	Билим берүү мыйзамы	Интернетти колдонууну үйрөнүшөт
31	Физика, химия, биология география, тарых, орус тили чет-тиги, математика сабактарында окутууну жакшыртуу максатында административдик срездерди алып туруу.	Дайыма	Мугалимдер	Усулдук кен.	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын билим сапаты жогорулайт.
32	Жаш мугалим мектеби “Насаатчылар менен тегерек стол уюштуруу	Декабрь	Насаатчылар Окуу бөлүм башчысы	Усулдук кенеште	Билим берүү мыйзамы	Жаш мугалимдердин тажрыйбасы артат.
33	Окуучулардын райондук олимпиадага даярдоо жана катышуу, райондук олимпиаданы жыйынтыгы чыгаруу	Январь	Мектеп администрациясы, мугалимдер	Пед. Кенеш-ме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын билим сапаты аныкталат,
34	Дневниктердин абалы жана окуу куралдарынын сакталышы	Жыл бою	УБ жетекчиси ф.а.а.	Өндүрүштүк кенешмеде	Билим берүү мыйзамы	Текшерилет
35	II-чейректин жыйынтыгы, II-жарым жылдыкка милдеттер	Январь	Мектеп администрациясы	пед. Кенешмеде	Билим берүү мыйзамы	I-жарым жылдыктын жыйынтыгы чыгарылат.
36	4-класстарда окуу техникасын текшерүү	Январь	ОББ	Пед.кен.	Билим берүү мыйзамы	Текшерилет
37	7-8-класстарда тарбиялык иштердин абалы	январь	Огр., мугалим	Пед. кенеш	Билим берүү мыйзамы	Окуу- тарбия иштери жакшырат
38	Класстык журналдардын, окуучулардын өздүк делолорун, алфавит китепчесин текшерүү	5-10 январь	Окуу бөлүм башчылары	ДАК, усулдук бирикмеде	Билим берүү мыйзамы	Класстык журналдардын, окуучулардын өздүк делолору, алфавит текшерилет.
39	7-8—9-класстарда информатика сабагынын окутулушунун абалы	Январь	ОББ	Пед.кен.	Билим берүү мыйзамы	Информатика сабагынын берилиши жакшырат

40	9-10-класстарда тарых сабагынын окутулушу	Март	ОББ	Пед кенешме	Билим берүү мыйзамы	Сабактын берилиши текшерилет
41	Жаны усулдарды сабакта колдонуу	Жыл ичинде	Ар бир мугалим	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	Мугалимдер жаны усулдарды үйрөнүшөт
43	Орус тил сабагынын жумалыгын өткөрүү.	Март	ОББ	Усулдук кен.	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын жөндөмдүүлүгү аныкталат.
42	1-класстарда окуу техникасын текшерүү.	Январь Февраль Март	Мектеп администрациясы	Пед.кенешм еде	Билим берүү мыйзамы	окуу техникасы жана окуп тушунуусу аныкталат
	2-класстарда жалпы текшерүү	январь	ОББ	ДАК	Билим берүү мыйзамы	окуу техникасы жана колиграфиясы , жалпы мониторинг аныкталат
43	8-9-класстарда физика сабагынын окутулушу	Январь	ОББ	Пед.кен.	Билим берүү мыйзамы	Физика сабагына окуучулардын кызыгуусу артат.
44	“Мекенимди коргоймун” темасында мекен коргоочулар кунун белгилоо “Келечек” БОУнун салганату сборун ооруу “Конулдуу старттар” спорттук мелдеш	Февраль	Организатор , клж.ет	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Мекенди коргоону , суйууго тарбияланат
45	адеп,дене тарбия, кол эмгек ,сүрөт, чийүү, АЧД сабактарынын берилиш абалын текшерүү.	Февраль	Усулдук бирикменин мүчөлөрү.	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын билим денгээли , сабактардын берилиши аныкталат
45	Химия,физика предметтери боюнча №3-4 жана практикалык лабораториялык дептерлеринин абалын текшеруу	Февраль	Окуу бөлүм башчысы	ДАК.	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын практикалык жөндөмдүүлүгү жогорулайт.
46	Чет тилдер чакан тобунун жумалыгы	Февраль	Усулдук бирикменин мүчөлөрү	Усулдук кенеште	Билим берүү мыйзамы	Сабактардын берилиши жакшырат.
48	Окуучулардын дневник, жазуу дептерлери, тесттик , текшерүү, дил баян дептерлеринин текшерилиши жана абалы.	Март	Мектеп администрациясы ОББ	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын жазуу дептерлеринин абалы каралат.
49	Дуйнолук эне тилдер кунун белгилоо	февраль	Мектеп администрациясы тилчи мугалимдер		Билим берүү мыйзамы	Ар бир улуттун эне тилин сыйлоого уйротот. .
50	А) Мектептин санитардык абалы, б) Ийримдердин абалы, В)Ашкананын абалы Г)Мектеп территориясынын абалы	Март	Директор	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Жалпы мектептин санитардык абалы, ийримдердин иштеш абалы текшерилет

51	Китепканадагы иш-чаралар: “Китеп -билим булагы” көргөзмө Библиографиялык сааттар. “Сөздүк-биздин жардамчыбыз” Китеп сүйүүчүлөр күнү Интеллектуалдык жумалык “Силер үчүн” Китеп дүйнөсүнө кош келиңиздер. Акыркы жаңылыктар. “Биздин сүйүктүү акындар “ 5-8) “Жаратылыш китептери бизде” Экологиялык кече Конкурстар: -“Эң мыкты китеп күйөрманы” -“Эң мыкты китеп окуучу класс”	Жыл ичинде	Китепканачы Ф.а.а.	Өндүрүштүк кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар китепке кызыгышат , китепканага китеп окуу учун кире башташат. Китепти сактай, баалай билишет
52	Эстетикалык багыттагы сабактардын берилиши, көргөзмө уюштуруу	Март	Кол эмгек , сүрөт, ийримдер, мугалимдер	усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	таланттуулугу, жөндөмдүүлүгү аныкталат
53	Бүтүрүү класстарында кыргыз тили жана адабият, орус тили жана адабият,математика , сабактары боюнча экзамендик жазуу иштеринин абалы.	Март	Мектеп администрациясы жана мугалимдер	ДАК Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын бутуруу экзаменине даярдыгы аныкталат.
54	“Кут болсун Нооруз майрамы” концерттик программа	Март	Класс.жетекчилер Ф.а.а.	Усулдук бирикмеде	Билим берүү мыйзамы	Майрамдык кече өтөт.
55	“Аялдардын образы кыргыз адабиятында” кече	Март	Кыргыз тилчилер	Усулдук бирикмеде	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын кыргыз адабиятынын билиши
56	“Апам менин ардагым” 1-4 класстар	Март	Баш.кл бирик жет,муч	Усулдук бирикмеде	Билим берүү мыйзамы	Ата-эне менен байланыш жүрөт.
57	III-чейректин жыйынтыгын чыгаруу, окуучулардын билим сапатынын мониторингин талкулоо	Март	ОББ	педаг. кенешмеде	Билим берүү мыйзамы	Анализ жүргүзүлөт.
58	9-10-класстарда дене тарбия сабактарынын окутулушу	Март	Усулдук бирикменин мүчөлөрү	ДАК	Билим берүү мыйзамы	Дене тарбия сабагынын берилишине анализ жүргүзүлөт
59	Кыргыз тили, орус тили жана чет тилдер сабактарынын берилиш абалын текшерүү.5-11-кл	Апрель	Усулдук бирикменин мүчөлөрү	ДАК, Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Сабактардын берилишине анализ берилет

60	Жаш мугалимдердин сабак берүү денгээлине анализ	Апрель	Администрация, насаатчылар	ДАК Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Жаш мугалимдердин методикасы жогору лайт
61	Математика, ОИВТ, физика сабактарынын берилиш абалын текшерүү.	Апрель	ОББ УБ жет	ДАК, Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Сабактардын берилишине анализ берилет
62	Окуучулар арасында “Мыкты окуучу- 2022” кароо сынагын жарыялоо. Жобосун иштеп чыгуу	Апрель	Мектеп администрациясы.	Усулдук кенеште	Билим берүү мыйзамы	Мыкты окуучуну аныктоо үчүн
63	Окуучулар арасында кылмыштуулуктун алдын алуу боюнча иштердин жыйынтыгы.анализдер. Соц.педагогдун жүргүзүп жаткан иштерине анализ.	Ай сайын	Директор	Пед кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын жүрүш- турушу текшерилет
64	“Бүгүнкү дүйнө, ага болгон менин көз карашым” аттуу гуманитардык багыттагы предметтер боюнча илимий конференция өткөрүү	Апрель 4-жумасы	УБ жетекчилери УК нын жетекчилери	Усулдук кенеште	Билим берүү мыйзамы	9-11 класстарда таанып билүүнүн жаны формасын өздөштүрүшөт. окуучулардын ишмердүүлүгү неги з-делет.
65	Жыйынтыктоо аттестациясына жана көчүрүү экзамендерине даярдыктарды көрүү, уюштуруу, киргизүү.	Май	Мектеп администрациясы жана мугалимдер	Пед.кенешме	Билим берүү мыйзамы	Жыйынтыктоо аттестациясына жана көчүрүү экзамендерине даярдыктарды көрүү
67	Класстан класска көчүрүү экзамендерин өткөрүү	Май	Мектеп администрациясы жана мугалимдер	пед кенешмеде	Билим берүү мыйзамы	класстан класска көчүрүлөт
68	IV чейректин жыйынтыгын чыгаруу , окуучулардын билим сапатынын мониторингин талкуулоо	май	ОББ	Пед.кен	Билим берүү мыйзамы	Анализ жүргүзүү
69	4-класстарда орус тил , кыргыз тил жана математика сабактарынын окутулушунун абалы	май	ОББ	Пед.кен	Билим берүү мыйзамы	Анализ жүргүзүлөт
70	Мектепте усулдук бирикмелердин , усулдук кенештин иштерин жыйынтыктоо кенешмелерин өткөрүү. Жаны окуу жылына карата милдеттерди иштеп чыгуу	Май	Мектеп администрациясы жана мугалимдер	Пед.кеңешме Усулдук кенеште усулдук бирикмелерде	Билим берүү мыйзамы	Жылдын жыйынтыгы чыгарылат.
71	Мектеп ремонту, окуучулардын эмгек практикасын, мугалимдердин эс алуусун уюштуруу.	Май	Директор, завхоз, кл жетекчилер	Пед. кенешме	Билим берүү мыйзамы	Практика, ремонт иштери бөлүштүрүлөт
72	Бүтүрүү класстарында жыйынтыктоо	Июнь	Мектеп администра-	Пед. кенешме	Билим берүү мыйзамы	Жыйынтык чыгарылат

	аттестациясын уюштуруу жана өткөрүү. 2021-2022-окуу жылынын жыйынтыгын чыгаруу .		циясы жана мугалимдер			
73	9 жана 11 классты ийгиликтүү аякташкан бүтүрүүчүлөрдүн орто билими жана негизги орто билими жөнүндөгү документтерин берүү салтанатын өткөрүү.	Июнь	Мектеп администрациясы жана мугалимдер	Пед Кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окууну аякташкан бүтүрүүчүлөрдүн орто билими жана негизги орто билими жөнүндөгү документ-тери берилет. Мектепти аякташат.
2-милдет :Мугалимдердин тажрыйбаларын жайылтуу, профессионалдуулугун арттыруу. Мугалимдерге усулдук жардамдарды уюштуруу						
	Мугалимдерге методикалык жардам берет турган Методикалык кенешменин мүчөлөрүн, усулдук бирикмелердин мүчөлөрүн менен чогулуш өткөрүү. Аларды директордун буйругу менен бекитүү	Сентябрь 1-жумасы	Окуу тарбия иши боюнча директор орун басары	Усулдук кенеште	Билим берүү мыйзамы	Директордун буйругу менен бекитилген команданын курамын жогорку компетенттүүлүккө ээ болот.
	Жаш мугалимдер мектебин уюштуруу жана жетекчисин бекитүү.	Сентябрь 1-жума	Окуу тарбия иши боюнча директор орун басары	Усулдук кенеште	Билим берүү мыйзамы	Жаш мугалимдерге жардам көрсөтүлөт
	Тесттерди алуунун жолдору жана түрлөрү	Октябрь	УБнин жетекчилери	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	Тесттин түрлөрү менен таанышат
	Район арасында орус тили жана адабияты мугалимдеринин иш тажрыйбаларынан үйрөнүү.	Сентябрь	Алдынкы тажрыйба мектебинин мүчөлөрү.	Пед кенешме	Билим берүү мыйзамы	Мугалимдер өз кесиптешинин сабактарында пикир алмашышат
	Окутуунун жаңы технологиялары боюнча семинарларды уюштуруу жана райондук масштабдагы семинарларга катышуу	Сентябрь , октябрь	Мугалимдер: Ф.а.а.	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Куррикулумдун кыйынчылыктарын талкулоо, аларды чечүү жолдору
	Алдынкы тажрыйба мектебиндеги мугалимдердин инновациялык тажрыйбасынын презентациясы	Октябрь	Чыгармачылык топ	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	Мугалимдер өз ара тажрыйба алмашышат.
	Усулдук кенештин ишин презентациялоо	Октябрь	Метод кенештин жетекчиси.	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	МК кандай усулдук жардам берет мугалимдерге маалым болот.
	Мугалимдердин билимин жогорулатуу боюнча перспективалык планды иштеп чыгуу. ОИУУга КАОго курстарга баруусун уюштуруу	Дайыма	Мектеп директору	Усулдук кенеште	Билим берүү мыйзамы	Курстардан өз билимдери жогорулатышат.

	Жаш мугалимдерге усулдук жардам. Сабактарына катышуу Иштөө системасы менен таанышуу	Дайыма	Мектеп директор ОББ, УБ жетекчиси Насаатчы	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Жаш мугалимдерге жардам берилет.
	Фундаменталдык сабактардын мугалимдери үчүн формативдик баалоо боюнча 2 мини-тренинг өткөрүү, аны сабактарда пайдалануу	жарым жылдыкта бир жолу	Жооптуу Ф.а.а.	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Мугалимдердин жетишкендигине байкоо жүргүзүлөт
	Райондук, областтык масштабдагы усулдук семинарларга катышуу	Дайыма	Мугалимдер мектеп администрациясы	Усулдук бирик мелерде	Билим берүү мыйзамы	Мугалимдердин усулдук денгээли жогорулайт
	Олимпиадага кантип даярдоо керек? (семинар)	Жыл башында	Жооптуу ОББ Токтосунова М.	Пед кенеште	Билим берүү мыйзамы	Мугалимдер олимпиадага окуучуларды даярдайт
	Мектеп ичинде “Жылдын мугалими» кароо сынагын жарыялоо жана өткөрүү, райондук, областтык кароо сынактарга катыштыруу	февраль апрель май	Мектеп администрациясы	Усулдук кенеште	Билим берүү мыйзамы	Алдынкы мугалим аныкталып, райондук кароо-сынакка жолдомо алат.
	Мугалимдердин компьютердик технология сабаттуулугу менен иш алып баруу, интернет байланышы менен усулдук маалыматтарды топтоо жана колдонуу	Жыл бою	ОИВТ мугалими	Өндүрүштүк кенешме	Билим берүү мыйзамы	Мугалимдер компьютердик технология менен иштей алышат
	“Жаны усулдар жана алардын колдонушу” тегерек стол	Ноябрь-март	УБдин жетекчилери	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Сабактарда методдорду колдоно алуусу.
	“Окуучуларды тарбиялоодо класстык сааттардын ролу” Доклад	Март	Жооптуу орг. М.Торогулова	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Класстык сааттар туура өтүлөт
	Акы төлөнүүчү ийримдердин чыгармачылык отчету	Апрель	Жооптуулар Токторбаева А. Сапаров М.	ЗАК	Билим берүү мыйзамы	Ийримдердин жылдык отчету
	Жыл ичинде өткөрүлгөн иш чаралар боюнча анализ-мониторинг	Май	ОББ	ЗАК	Билим берүү мыйзамы	Жыйынтык чыгаруу
3-милдет : Тарбия берүү. “Окуучуларды нравалык маданиятка, патриоттуулукка, кыргыз элинин каада-салттарын пайдаланып тарбия берүүгө жетишүү”.						
1- багыт. Улуттардын ажырагыс биримдиги.						
1	Мектепте “Билим күнүн” өткөрүү. Эгемендуулуктун жылына карата тарбиялык сабактарды өткөрүү	1- сентябрь	Класс жетекчилер мектеп администрациясы	Усулдук кенешме	Билим берүү мыйзамы	тарбиялык сабактар өткөрүлөт
2	“Кыргыз тили- “Мамлекеттик тил” жумалыгын өткөрүү.	13 - 24 сентябрь	Мектеп администрациясы, предмет мугалимдер, класс	Динамикалык бирикме	Билим берүү мыйзамы	Жумалык өткөрүлүп, жыйынтыгы чыгарылат.

	Дил баяндарды жаздыруу, дубал газеталарды чыгаруу. Ачык тарбиялык сабактарды өткөрүү.		жетекчилер			
2 –багыт. Улуттар аралык достук жана кызматташтык						
3	“Ар кайсы улуттун өзгөчөлүгү” мектеп ичинде ар кайсы улуттун фестивалын өткөрүү. Улуттардын бийлерине, ырларына кароо сынак жарыялоо	Март	Тарбия иштери боюнча директор орун басары класс жетекчилер	Динамикалык топ	Билим берүү мыйзамы	Мектепте фестиваль өткөрүлөт. Ар кайсы улуттар арасында достук, кызматташтык пайда болот
4	“Менин өлкөм- көп улуттуу өлкө” ачык тарбиялык сааттарды өткөрүү	Март	Тарбия иштери боюнча директор орун басары класс жетекчилер	Динамикалык топ	Билим берүү мыйзамы	Ачык тарбиялык сааттар өткөрүлөт.
5	“Кыргызстандын мамлекеттер арасындагы кызматташтыгы жана достугу” 9-11 класстын окуучулары менен диспут сабактарын өткөрүү	Апрель	Тарбия иштери боюнча директор орун басары класс жетекчилер	Динамикалык топ	Билим берүү мыйзамы	Диспут өткөрүлөт. Окуучулар достук, кызматташтыкка тарбияланышат
3-багыт. Улуттук ар - намыс жана атуулдук арнет.						
1	“Эне тилди билүү- атуулдук милдет” Кыргыз тилим-ыйык тил” класстык сааттар.	Сентябрь	Тарбия иштери боюнча директор орун басары кыргыз тили мугалимдери	Динамикалык топ	Билим берүү мыйзамы	Кыргыз тилине арналган класстык сааттар өткөрүлөт.
2	Оуучулар арасында акын, жазуучулар, Манасчылар, дастанчылар, кароо-сынагын жарыялоо.	Сентябрь	Кыргыз тили жана адабияты, мугалимдери	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулардын таланттуулугу, жөндөмдүүлүгү аныкталат
3	Окуучуларга жана ата-энелерге “Балдар жөнүндөгү Конвенция” те масында семинар өткөрүү. Мен өз милдетимди билеминби? Дебат оюну	Октябрь	Класс жетекчилер	Динамикалык топ	Билим берүү мыйзамы	Ата-энелер, окуучулар “Балдар конвенциясы” менен таанышышат
4	«Жоокер болу» сыймык темасында Авган, Баткен согушунун катышуучулары менен жолугушуу «Эр жигит эл четинде жоо бетинде»	Февраль	Орг.. кл.жет			Окуучулар Ата Мекенин сүйүүгө тарбияланышат
5	Манас жумалыгын өткөрүү 1-7 класстарда	Март	Класс жетекчилер	Динамикалык топто, усулдук бирик-меде	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар патриоттуулукка тарбияланышат

	“Нооруз-Улуттук майрам.	Март	Класс жетекчи	Өндүрүштүк кенешме	Билим берүү мыйзамы	
5	“Мен КР атуулумун”, “Кыргыз Республикасынын Конституциясы-негизги мыйзам” Дебат сабактары 9-11 класстардын окуучулары менен.	Май	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары . Адам жана коом сабагы мугалими .	Динамикалык топ	Билим берүү мыйзамы	Оуучулар патриоттуулукка тарбияланышат
6	“Мен КР атуулу болдум” салтанатын өткөрүү. Паспортторду салтанаттуу тапшыруу	май	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары класс жетекчилер	Усулдук бирикме	Билим берүү мыйзамы	Окуучуларга паспорттор тапшырылат
7	Ата мекендин баа жеткис байлыктарын сезимталдык мамиле кылууну калыптандыруу иштерин жүргүзүү	жыл бою	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары Класс жетекчилер	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Ата Мекендин баа жеткис байлыктарына сезимталдык менен мамиле кылууга тарбияланышат
4- багыт: Арыбас мээнет, өнөр –билим аркылуу бакубат дөөлөткө умтулуу(билим алууга, эмгектенүүгө тарбиялоо)						
	Таланттуу окуучулардын илимий коомун уюштуруу, планын иштеп чыгуу.	Сентябрь	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары класс жетекчилер	Динамикалык топ	Билим берүү мыйзамы	Таланттуу окуучулардын илимий коомунун иш планы бекитилет
2	“Эмгек жашоонун булагы” класстык сааттарды өткөрүү	Октябрь	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары класс жетекчилер	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар эмгекти сүйүүгө тарбияланышат
3	“Мезгилдин берекеси күз” Күз майрамы.	Ноябрь	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары класс жетекчилер	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар жаратылышты сүйүүгө, барктоого тарбияланышат
4	Жаны Жылдык “Балаты “ майрамына карата кооз оюнчуктардын кароо сынагы жарыялоо. Балаты майрамын өткөрүү	Декабрь	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары класс жетекчилер	Өндүрүштүк кенешме	Билим берүү мыйзамы	Балаты майрамы өткөрүлөт
5	Мекенди коргоо –ыйык милдет.	Февраль	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары кл.жет		Билим берүү мыйзамы	Кадырлуу инсандарды баалоо
6	Мектепте тазалык күндөрүн өткөрүү. Ишенби күнү	жыл ичинде	Класс жетекчилер	Өндүрүштүк кенешме	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар тазалыкты сүйүүгө тарбияланышат

7	“Эр эмгегин жер жебейт” Тегерек стол 9-11 класстар үчүн	Март	Кл. жетекчилер	Динами- калык топто	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар эмгекке аны сүйүүгө тарбияланышат
8	“Табиятты коргойлу” (Эн кооз участок) конкурс	Апрель- август	Класс жетекчилер	Динами- калык топто	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар жаратылышты коргоого тарбияланышат
5-багыт. Гумандуулук , айкөлдүк, кечиримдүүлүк (нравалык тарбия берүү, толеранттуулукка тарбиялоо)						
1	Тимурчулар командасынын курамын тузүү, планын иштеп чыгуу	Сентябрь	Класс жетекчилер	Динами- калык топ	Тимурчулар командасыны н курамы. Иш- пландары	Карыларга ,инвалиддерге жардам беришет
2	Томолой , жарым жартылай, соц жетимдер менен иш алып баруу, жашоо шартын иликтөө	Сентябрь	Соц. педагог Класс жетекчилер	Өндүрү- штүк кенешме	Тизмелер, пландар	Тизмелер такталып, иликтөөлөр жүргүзүлөт.
3	Улуу Ата-Мекендик согуштун катышуучуларына жакындан жардам берүү, аларды шефке алуу	Дайыма	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары, класс жетекчилери	Динами- калык топ	Тизмелер, пландар	Улуу Ата мекендик согуштун катышуучуларына жардам берилет,шефке алынат.Окуучулар улууну урматтоого тарбияланышат
4	1-октябрь “Карылар күнү” кары адамдар менен жогушууларды өткөрүү. “Кадырман карыларым” тегерек стол уюштуруу	Октябрь	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары , класс жетекчилери	Динами- калык топто	Тизмелер, сценарий	Кары адамдар менен жолугушуулар өткөрүлөт
5	Аз камсыз болгон үй бүлөөлөргө жардам .“Кайрымдуулук акциясын өткөрүү”	Сентябрь- октябрь	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары, класс жетекчилери, соц.педагог	Динамикал ык топто	Тизмелер, сценарий	Окуучулар боорукерликке .кайрымдуулукка тарбияланышат
6	Эл аралык СПИДке каршы күнүнө карата “СПИД коркунучтуу дарт”	Декабрь	Тарбия иштер уюштуруучу- су, класс жетекчилер	Динамиклы к топ	Рефераттар,д окладдар ,дилбаян, Жат жазуу. буклеттер. плакаттар.	“Биз СПИДке каршыбыз “ иш- чарасы өткөрүлөт, жыйынтык чыгарылат
7	“Толеранттуулук“ темасында 5-8 - класстардын окуучуларынын арасында диспут өткөрүү	Январь	Класс жетекчилер	Динами- калык топто	Пландар. көрсөтмө куралдар	Окуучулар арасында диспут өткөрүлөт. окуучулар айкөлдүүлүккө тарбияланышат
8	“Суу-өмүрдүн булагы” Диспут. 9-11 кл	Январь	Класс жетекчилер	Динами- калык топто	Пландар ,көрсөтмө куралдар	Кароо-сынактар өткөрүлөт.Окуучула р чынчыл ,таза, түз жүргөнгө тарбияланышат
9	А) “Сулуулук бут дуйнону сактап турат” кароо	Март	Класс жетекчилер	Динами- калык топто	Пландары.	Кароо-сынак өткөрүлөт.

	сынагы. Аялдардын Эл аралык күнүнө карата б) “Даткайым ” кыздар конкурсу (8-11-класстар) в) Мамлекеттик Гендердик программасы боюнча “Азыркы кездеги аялдардын коомдогу орду” тарбиялык сааттар. (10-11- класстар) г) “Эненин таманында бейиш тору” сүрөттөр конкурсу (3-8-7-кл) д) Апа, эже, энелерге арналган дубал газетанын кароо сынагы майрамдык концерт				көрсөтмө куралдар сүрөттөр, Концерттик программа	Кыздар тартиптүүлүккө, коомдук иштерге активдуу катышууга. апаларын сыйлоого , урматтоого тарбияланышат
6-багыт : Табiiгат менен таттуу мамиледе болуу (жаратылышты сүйөө билүүгө жана аны коргоо)						
1	“Натуралист“ ийримин уюштуруу, иш планын иштеп чыгуу.	Сентябрь	Табрия иштери боюнча дир.орун басары , класс жетекчилер	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Иш план бекитилет
2	“Биз таза айыл үчүн” тазалык Акциясы 8-11 класстарда	Сентябрь Апрель	Класс жетекчилер	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Айлана чөйрө тазаланат. Тазалык акциясы жүрөт
3	“Бүткүл дүйнөлүк озон катмарын коргоо күнү” сот сабагы	Сентябрь	Класс жетекчилер, география мугалимдери	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Тарбиялык сааттар өтүлөт Окуучулар жаратылышты коргоого тарбияланышат.
4	Окуучуларды экскурсияга алып баруу	Октябрь Май	Табрия иштери боюнча дир.орун басары . класс жетекчилер	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар экскурсияга чыгышат. Жаратылышка суктанышат
5	5-11 класстарда “Жаратылыш-экологиялык коркунучта” Конференция өткөрүү	Декабрь	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары , кл жетекчилер	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Конференция өткөрүлөт. Окуучулар экологиялык тарбия алышат
6	“Жашыл патруль” акциясын өткөрүү (эки айылыгы)	апрель, май	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары , класс жетекчилер	Өндүрүштүк кенешме	Билим берүү мыйзамы	Класс-кабинеттеги гүлдөрдүн сапаты аныкталат, жыйынты чыгарылат.
7	А) Экологиялык тарбия берүү боюнча айлык. Дубал газеталарды чыгаруу.	Апрель	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары ,	Динамикалык топто	Пландар, Дил баяндар	Айлык өткөрүлөт. Жаратылышты коргоого тарбияланышат

	Б) “Сен жаратылышка кандай салым коштун?” Кыргыз Республикасынын коруктары.		класс жетекчилер			
8	1-4 класстарды “Жабыркабасын жаратылыш!” “Кызыл китепке кирген өсүмдүк, жаныбарлар дүйнөсү” сүрөт көргөзмөсүн уюштуруу	Апрель	Тарбия иштери боюнча дир.орун басары класс жетекчилер, сүрөт мугалими	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Сүрөт көргөзмөсү уюштурулат.
9	“Ааламга карай жол ачкан -Ч.Айтматов”	Декабрь	Табрия иштери боюнча дир.орун басары класс жетекчилер	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Дилбаяндар кароо-сынагы өткөрүлөт.
10	Бүткүл дүйнөлүк туризм күнүнө карата “Өз крайыңдын традициясын, тарыхы менен тереңден таанышуу. Ош шаарындагы Сулайман-Тоо, Өзгөн мунарасына музейге саякат	Май	Класс жетекчилер Тарбия завучу Тарых мугалимдери	Окуучулардын илимий-коому-нун чогулушунда	Билим берүү мыйзамы	Музейлерге саякаттар жүргүзүлөт. Окуучулар өз жеринин тарыхы менен таанышышат.

**7-багыт. Кыргыз мамлекетин чындоо жана аны көздүн карегиндей сактоо
(патриоттуулукка , мекенди сүйүүгө тарбиялоо)**

1	Айыл өкмөтү менен бирге маданий массалык жана аскердик патриоттук иш чараларды өткөрүү, патриоттук фильмдерди көргөзүү	жыл ичинде эки жолу	Класс жетекчилер Тарбия завучу	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы	Окуучулар патриоттуулукка тарбияланышат.
2	Афган , Баткен согушуна катышкан ветерандар менен жолугушуу кечелерин өткөрүү“ Ата-Мекенди коргоочулар” күнүнө карата: -“Мен Ата-Мекенимди сүйөм” сүрөттөр, плакаттар конкурсу; - “Мектеп мырзасы” (8-11 класстар); -Аскердик спорттук мелдештер 10-11-класстар Афган согушунда курман болгон жердештерибиздин эстелигине баш ийип таазим кылуу аземине катышуу. -Тарыхый музейлерге экскурсия жасоо (5-8 кл.)	Январь февраль	Класс жетекчилер Тарбия завучу	Динамикалык топто	Билим берүү мыйзамы,	Жолугушуу кечелери уюштурулат. Конкурс өткөрүлөт. Окуучулар патриоттуулукка тарбияланышат. Таазим кылуу аземине катышышат
	Аскер бөлүктөрүнө экскурсияга чыгуу	Март	АЧД мугалимдери,	Динамикалык топто	Окуучулар, аскер бөлүмдөрү,о	Окуучулар аскер бөлүктөрүнө

			Класс жетекчилер		фицерлер курамы. Курал-жарактар	барышып таанышышат
	8-11 класстардын окуучуларынын арасында Зарница оюнун уюштуруу (мектеп ичинде)	Апрель	Класс жетекчилер, АЧД мугалимдери	Динами-клык топто	Керектуу курал-жарактар	“Зарница” оюну өткөрлөт
	-Жеңиш күнү” концерттик программа (9-11 класстар) -Аскердик –патриоттук фестиваль “Согуш жылдардагы ырлар” конкурсу (5-11 класстар) -“Баатыр солдат, сени менен сыймыктанабыз” салтанаттуу кече (9-10- класстар) “Эстелик” класстык сааттар (1-11- класстар	апрель	Класс жетекчилер, АЧД мугалимдери	Динами-калык топто	Концерттик программанын сценарийи	Митинг, жолугушуу өткөрүлөт. Тарбиялык сааттар өтүлөт
	9май Жеңиш күнү! Улуу Ата-Мекендик согуштун катышуучулары менен жолугушууларды өткөрүү, Эстеликке гүл коюу аземдери	Май				

Б) Окуучулар арасында кылмыштуулукту алдын алуу иш чаралары.

2	Кылмыштуулукту алдын алуу кенешинин курамынын ишин жандандыруу	Сентябрь	Мектеп администра-циясы	Усулдук кенешме	Кенештин курамынын тизмеси, иш пландар	Кенеш түзүлөт , иш пландар бекитилет.
3	Балдарды мектепте жол кырсыгынан сактоо максатында жол жүрүү эрежелерин түшүндүрүү 4-5-6-класстар арасында сынак	Дайыма	Класс жетекчилер	Усулдук кенешме	Жолдо жүрүү эрежелери боюнча сабактар-дын пландары	Жолдо жүрүү эрежелери окутулат
4	Тентек, же ар кандай адепсиз ишке жөндөмдүү , сабакты көп калтырган окуучулар менен иш алып баруу. Үйлөрүнө рейддерди жүргүзүү .Ата-энелери менен иш алып баруу	Дайыма	Класс жетекчилер	Дирек-тор алдын-дагы Кенеш-ме	Көзөмөл дептерлер, Рейд ,ата-эне менен байланыш дептерлер, келишим, тил каттар	Тентек балдар адептүүлүккө тарбияланат, сабакты көп калтырбай калат, ата-энелер менен байланыш түзүлөт
5	Мектеп окуучуларынын арасында Суициддин алдын алууга карата «Жашагым келет» иш чара откоруу	Ноябрь жыл бою	Тарбия завучу, класс жетекчилер	Динамикал ык топ	Көзөмөл, рейд, ата-энелер менен байланыш дептерлери, келишим, тил каттар	Окуучулардын жашоого кызыгуусу артат , зомбулук жоголот
6	Кылмыштуулукту алдын алуу максатында окуучулардын	Дайыма	Тарбия завучу, класс жетекчилер	Динами-калык топ	Рейд, ата-эне менен	Окуучулар арасында

	үйлөрүнө кечки рейддерди уюштуруу. Ата-энелер комитети, ИНД кызматкерлери менен бирдикте				байланыш дептерлери	кылмыштуулук болбойт
7	Кыздар арасындагы болуп жаткан кылмыштуулуктар жөнүндө “Кыз адеби кымбат” ФАП кызматкерлери менен бирдикте 9-11 класстар арасында диспут өткөрүү.	Чейрек сайын	Тарбия завучу, кл Жетекчилер, ФАП кызматкерлери	кыздар кенеши чогулушунда	Диспуттун планы, көрсөтмө куралдар	Кыздар арасында тартип, укук бузуу болбойт
8	Кылмыштуулукту алдын алуу максатында «Кылмыштын акыры окупун» тегерек стол	Февраль	Тарбия завучу, ИДН			Окуучулар адептүүлүккө тарбияланышат.
9	Мектеп рэкетинине жол жок” деген темада Диспут сабагын откоруу	Февраль	Кл жетекчилер Тарбия завучу	Динамикалык топтун кенешмесинде	Диспуттун планы, көрсөтмө куралдар, техникалык каражаттар	Диспут өткөрүлөт.
10	Алкоголь жана наркоманиянын зыяндуулугу. Нарколог врачы менен жолугушууну уюштуруу. Ангемелешүү. 9-11 класстын окуучулары менен	Март	Класс жетекчилер Тарбия завучу	Динамикалык топтун кенешмесинде	Жолугушуунун иш планы, көрсөтмө куралдар, тех. каражаттар	Жолугушуу өткөрүлөт. Алкоголь, наркоманиянын зыяндуулугуна ынангышат.
11	Маданий массалык спорттук иш чаралар аркалуу “Кылмыштуулукту болтурбайбыз” ураанынын алдында “Мыкты спорттук класс”, 9-11 класстарда “Мен жана менин ата-энем” 1-4 класстарда мелдеш	Апрель	Класс жетекчилер тарбия завучу	Динамикалык топто	Спорт-инвентар-лар, иш-чаралардын планы	Спорттук иш чаралар өткөрүлөт. Окуучулар бош убактыларында спорт менен машыгышат.
В) Кыздар менен иш алып баруу						
1	“Кызгалдак” кыздар клубун уюштуруу жана иш чара кабыл алуу	Сентябрь	Класс жетекчилер тарбия завучу	Кыздар кенешинде	Клубдун иш планы	Иш план бекитилет
2	“Кыздар жана энелер” чогулушу	Ноябрь Апрель	Класс жетекчилер тарбия завучу	Кыздар кенешинде	Пландар	Кыздар менен энелерге чогулуш өтүлөт
3	“Сүйүү жашоонун мааниси”, Эрте жашта турмуш куруунун кесепети. Кыздар арасында дебат. Энелер жана медицина кызматкерлери, ИДН кызматкери.	Декабрь	Класс жетекчилер тарбия завучу	Кыздар кенешинде	Дебаттын планы, көрсөтмө куралдар, техникалык каражаттар	Дебат өткөрүлөт Кыздар адептүүлүккө тарбияланышат.
4	“Мен келечектеги энемин” дил баяндардын сынагы. 10-11 класстарда кыздар арасында	Январь	Класс жетекчилер тарбия завучу	Кыздар кенешинде	Дилбаяндар	Сынак өткөрүлөт

5	“Жакшы кыз жакадагы Кундуз” сулуулук кароо сынагы. Эжелери менен бирдикте	Март	Класс жетекчилер тарбия завучу	Кыздар кенешин-де	Кароо-сынактын сценарийи, көрсөтмө куралдар	Кароо-сынагы өткөрүлөт
4-милдет. Ата-энелер менен байланышты күчөтүү, аларды тарбия ишине тартуу, балдарга болгон жоопкерчилигин арттыруу.						
1	Жалпы мектептин Ата-энелеринин чогулушу. айыл өкмөтүнүн өкүлдөрүнүн катышуусу. Ата-энелер кенешин түзүү. Планын жаны окуу жылына бекитүү. Бир жылдык отчету.	Сентябрь Май	Мектеп администрациясы, класс жетекчилер	Ата-энелер чогулушунда	Ата-энелер менен иштөө планы	Ата-энелер кенешин түзүлөт. Планы бекитилет
2	Ата-энелер менен үч тараптуу келишимдерди түзүү	Сентябрь	Мектеп администрациясы	Ата-энелер чогулушунда	Үч тараптуу келишим-дер	Үч тараптуу келишимдер түзүлөт
3	Аз камсыз болгон үй бүлөөдөгү окуучуларды колдоо максатында ата-энелер менен кайрымдуулук акция өткөөү. (Марафон уюштуруу)	Январь	Класс жетекчилер. соц.педагог	Ата-энелер чогулушунда	Марафонго жыйылган эмеректер	Марафон өткөрүлөт.
4	Ата-энелер үчүн ачык эшик күндөрүн жарыялоо	Февраль	Класс жетекчилер	Ата-энелер чогулушунда	Байланыш дептерлери	Ата-энелер үчүн ачык эшик күнү өткөрүлөт
5	Ата-энелер арасында кароо сынак “Менин балам окуган окуу классы”	Март	Класс жетекчилер	Ата-энелер чогулушунда	Кароо-сынактын планы, көрсөтмө куралдар	Кароо-сынак өткөрүлөт
6	Ата-энелер менен бирдикте спорттук иш чараларды өткөрүү жана демөөрчүлүк кылуу	Апрель	Ата-энелер, дене тарбия мугалимдери	Ата-энелер чогулушунда	Спорттук иш пландар, спорт инвентарлары	Спорттук иш чаралар өткөрүлөт
7	”Билим берүү деңгээли канааттандырабы?”- (9-11- класстар) ата-энелери менен анкета жүргүзүү	Май	Класс жетекчилер	Директор алдын-дагы кенеш-меде	Анкеталар	Анкета жүргүзүлөт. Билим деңгээлине анализ жүргүзүлөт
5-милдет Мектептин материалдык базасын чындоо.						
1	Мектептин жылытуу системасын жаңылоо	жыл ичинде	Мектеп директору	Ата-энелердин чогулушу	Айыл өкмөтүнүн бюджетти, долбоор	Мектептин жылытуу системасы жаңыланат
2	Мектептин эшик, терезелерин алмаштыруу	жыл ичинде	Мектеп директору	Ата-энелердин чогулушу, а. өкмөттөгү элдик жыйын	Долбоор, айыл өкмөтү	Эшик, терезелер жаңыланат
3	Предметтик класстык бөлмөлөрдү, коридорлорду эстетикалык жактан талапка ылайык жабдуу	Жыл ичинде	Мектеп админ., класс жетекчилер	Өндүрүштүк кенешме	Ата-энелер, демөөрчүлөр	Эстетикалык жактан талапка ылайык класстык бөлмөлөр жасалат.

4	Мектепке сугат суу алып келүү , айлананы жашылдандыруу.	Жыл ичи	Директор , завхоз	Ата-энелердин чогулушу	Айыл өкмөтү, ата-энелер, демөөрчүлөр	Мектептин тегереги жашылдандырылат.
5	Компьютер алуу бир кл. компл.	Жыл ичи	Директор , завхоз	Ата-энелердин чогулушу	Долбоор менен	Компьютер менен камсыздалат

Мектептин директору _____

2021-2022-окуу жылына карата педагогикалык кенешменин иш планы

№	Мазмуну	Мөөнөтү	Жооптуулар Ким аткарат	Эскертуу
1-кенешме	2020-2021-окуу жылынын аткарган иш-чараларына отчет-анализ, жыйынтыктары. 2021-2022-жаны окуу жылына жылдык иш пландарды бекитүү жана милдеттерди кабыл алуу. Мектептеги мугалимдердин окуу жүктөмүн бөлүштүрүү. Ашканада ,дене тарбия сабагында жана мектеп ичинде граждандык коопсуздук эрежелерин , эмгекти коргоо, санитардык –гигиеналык нормаларды сактоо боюнча иш- пландарды иштеп чыгуу жана бекитүү. ВВКнын чечими менен оорукчан балдарды сабактардан бошотуу жөнүндө буйруктарды, пландарды иштеп чыгуу, милдеттерди кабыл алуу. Биринчи класска кабыл алуудагы модулдук тапшырмаларды иштеп чыгуу жана бекитүү. Окуу техникасынын, жат жазуу, текшеруу иштердин , тестик тапшырмалардын нормалары боюнча иш-чараларды кабыл алуу.	Август	Мектеп администрациясы Мектеп администрациясы Соц. педагог Окуу завучу	
2-кенешме	Чейректин жыйынтыгы, билим сапатынын мониторинги, анализ, милдеттер. Куррикулум программасы боюнча окуучулардын сабаттуулугун жана эсептөө көндүмдөрүн өнүктүрүүдөгү баскычтар боюнча башталгыч класстардан алынган срездердин абалы, , анализ, милдеттер. Окуучуларды ЖРТке, олимпиадаларга даярдоо боюнча иш пландарды иштеп чыгуу ,предметтер боюнча мугалимдерди бөлүштүрүү.	Ноябрь	Окуу завучу Башталгыч класстын мугалимдери Администрация	
3-кенешме	II-чейректин жыйынтыгы, билим сапатынын мониторинги, анализ милдеттер Мектептин 2021-2022окуу жылынын I-жарым жылдык тарбия иштерине анализ, натыйжалуулугун белгилөө, милдеттерди коюу. Башталгыч класстардан алынган чейректик срездер боюнча анализи, жыйынтыгы. Жөндөмдүү, начар окуган окуучулар менен иштөөнүн абалы, анализи, натыйжалар, милдеттер. Мектеп ичинде олимпиада өткөрүү.	Январь	Окуу завучу Тарбия завучу	
4 - кенешме	III-чейректин жыйынтыгы, билим сапатынын мониторинги, анализ, милдеттер	Март	Мектеп администрациясы Окуу завучу Тарбия завучу	

	2.Окуучулар арасында кылмыштуулукту алдын алуу жана тарбиялык иштерин анализдөө жана милдеттерди кабыл алуу. 4.Бүтүрүүчүлөрдү ЖРТке даярдоо боюнча жүргүзүлгөн иштерге анализ берүү. Административдик срездердин чейректик жыйынтыктары, натыйжалуулугу. Милдеттерди коюу.			
5-кенешме	1.4- чейректин жыйынтыгы, анализ- мониторинг, натыйжалар, милдеттер. 2.9-11 класстын окуучуларынын жыйынтыктоо аттестациясына киргизүү жөнүндө. 3. 5-8-10 класстарынын окуучуларын класстан класска көчүрүү жөнүндө. 3.Окуучулардын эмгек практикасы боюнча иш-пландарды бекитүү.	Май	Окуу завучу	
6-Кенешме	1.Бүтүрүү класстарында жыйынтыктоо аттестациясын уюштуруу жана өткөрүүнүн абалы. 2. 9 жана 11 классты ийгиликтүү аякташкан бүтүрүүчүлөрдүн орто билими жана негизги орто билими жөнүндөгү документтерин тапшыруу жыйынтыгы, натыйжалар, милдеттер.	Июнь	Окуу завучу	

Мектеп өзүнө кабыл алган милдеттер конкреттуу, өлчөнүүгө мүмкүн болгон коомчулук, өнөктөштөр менен макулдашылган, жетүүгө толук мүмкүнчүлүк түзүлгөн жана белгилүү убакытта аткарылышы керек.

Жаны окуу Милдеттер 1.Инсанга багытталган окутууну ишке ашыруу максатында окуу тарбия процессинде интерактивдуу ыкмаларды пайдалануу менен формативдик баалоону ишке ашыруу. 2.Алдынкы тажрыйбанын мектебинин рамкасында мугалимдер үчүн методикалык жардамды (ментордук) уюштуруу. 3.Ата-энелердин 30-40% мектептин турмушуна толук тартуу. 4.Педагогикалык жааматтын кесиптик денгээлин өнүктүрүү. 5.Класстан тышкаркы тарбиялык иштерди ар тараптан өнүктүрүү үчүн окуучулардын толук тартылышын камсыздоо. 6.Окуучулардын билим сапатын жогорулатуу 7.Окутууну жана тарбиялоону жакшыртуу максатында кошумча каражат табуу.	Жаны окуу жылына милдеттер ИНДИКАТОРЛОР 1.Сабактарга интерактивдуу ыкмаларды кенири пайдалануу. 2. Окуучулар өздөрүнүн көндүмдөрүн аргументтештирет, сабакка дискуссия жүргүзүү көндүмүнө ээ болот 3.Класстан тышкаркы иш чараларда, конкурстарда өзүнүн алган билимдерин пайдалана алат. 4.Окуучулар өзүн- өзү жана бири-бирн баалай алышат, портфолиосун дайыма пайдаланат. 5.Окуучулардын сабактан калуусуна 10-15%ке кыскартууга шарт түзүлөт. 6.Окуучулар өзүнүн демилгеси менен сабактан кийин калып иштеп, класстан тышкары даярданышат. 1.Мектеп ичиндеги семинар-тренингдер, тегерек стол, жеке консультациялар. (аталыштары, темалары толук көрсөтүлөт). 2.Мугалимдер портфолио түзүшөт жана анын кароо сынагы өткөрүлөт. 3.Мугалимдер компьютердик сабаттуулук курстарынан өтүп, аны өз иштеринде пайдаланышат 4.Мектептин методикалык командасы мугалимдердин проблемаларын аныктап, аларды жоюу жолдорун сунуштайт. (методикалык-ментордук командага мектеп жетекчилери, м.б башчылары кирет.) 1.Жылына 4 жолу кам көрүү кенешинин отурумун өткөрүү. 2.Класстык ата-энелер чогулушуна 80-90 % ата-энелерди тартуу.

	3.Ата-энелердин 45-50-% тин катыштыруу менен биргелешкен тарбиялык иш чараларды өткөрүү. 1.Кесиптик денгээлин жогорлатууга муктаж мугалимдерди курстарга жиберүү. (перспективдуу планга жараша) 2.Эл аралык программаларды окуу-тарбия процессинде кенири максатта пайдалануу үчүн курстарга,тренингдерге катыштыруу. 3.Мугалимдердин алдынкы тажыйрбасын жайылтуу (мектеп,райондук,областтык масштабда (планы,иш кагаздардын топтому,алдынкы тажрыйбанын мектебинин иши ж.б.). 4.Өз билимин өркүндөтүү боюнча иш чараларды иштеп чыгуу (Мугалимдин декларациясы,күндөлук-календары, портфолиосу) 1.Ийримдин иштерин, тарбиялык сааттарды, секцияларды талапка ылайык өткөрүү. 2.Окуучулар мектептин ички эрежесин аткарууга шарт түзүү. 3.Класс жетекчилер тарбия иштеринин багыттары боюнча иш алып барат. 4.Тарбиясы оор балдар менен иштөөнү коомчулук ата-эне менен бирдикте жүргүзөт. 1.Окуучулардын баары менен келишим түзүү, формативдик баалоону ишке ашыруу. 2.Окуучулардын билимин, көндүмдөрүн аныктоодо Бенжамен Блумдун таксономиясын сабактарга кенири пайдалануу. 1.Мектепти компьютердик класс менен жабдуу. 2.Предметтик кабинеттерди, окуу залын көркөмдөө, жасалгалоо. 3.Методикалык,колдонмолор, кошумча адабияттар,окуу китептери менен камсыздоо.

**Мектептин окутууну тарбиялоону жакшыртуу планына (МОТЖП)
төмөндөгү кошумча тиркемелерди тиркөө зарыл.**

- 1.Мектептин проблемасын талкуулаган жалпы чогулуштун токтому жана чечимдери.
- 2.МОК (мектептин отчеттук картасы)
3. «Айылдык билим берүү» долбоорунун рамкасында иштелип чыккан иш-чаралар, мектеп командасынын отчету. (бардык анализдер)
- 4.Метод кенешме, педогогикалык кенешме, метод бирикмелердин , директор алдындагы кенештин, ата-энелер чогулушунун ж.б. пландары болуш керек.
- 5.Өткөрүлгөн анкета ,сурамжылоолордун, ар кандай келишимдер, матрицалардын жыйынтыктары
- 6.Спонсорлордун ,активдуу ата-энелердин, бардык жардам бергендердин тизмеси.
- 7.Мектепте түзүлгөн билим берүү жааматтары жөнүндө маалымат жана иштеринин планы
- 8.Мектептеги кичи уюмдардын пландары (профсоюз уюму, мектеп парламенти ж.б.)
- 9.Мектепте өткөрүлгөн ишчараларды тастыктоочу документтер: токтомдор, жоболор, буйруктар жыл бою тиркелип, толукталып турат.

Пайдаланылган адабияттар:

1. КРсынын « Билим берүү мыйзамы»
2. Балдар укугун коргоо жөнүндө Конвенция.
3. Улуттук билим берүү системасына тиешелуу программалар.
4. «Айылдык билим берүү» долбоору иштеп чыккан компоненттеринин методикалык колдонмолору
5. ББМ ги тарабынан сунушталган 2021-2022- жылы үчүн базистик окуу планы.
6. «Мектепти өнүктүрүүнү башкаруу» М.М, Поташник, В.С Лазарев -1995ж «Новая школа» Москва.
7. Педагогикалык менеджмент- В.П. Симонов Москва 1999ж
8. Мектепти башкаруунун жаны философиясы- Г.В. Хитрова. Ярославль 1999ж.
9. Мектепте билим берүү сапатынын мониторинги С.Е Шитов, В.А. Кальний Москва 1999ж